

Szépirodalmi Figyelő

Irodalmi, kritikai, szemlélő folyóirat



2015
6

Bartis Attila prózája | Székely Csaba drámája | Gál Sándor,
Turbuly Lilla, Turi Tímea versei | Interjú Litkai Gergellyel,
Kőhalmi Zoltánnal és Badár Sándorral | Lakatos István
képregénye | Kritikák Szegedy-Maszák Marianne,
Oplatka András, Csáki Judit, Géczi János, Bálint Mátyás
és Meskó Zoltán, Korcsmáros Péter könyveiről

Szépirodalmi Figyelő

Irodalmi, kritikai, szemlélő folyóirat

Szerkesztők:

Pápay György (*főszerkesztő*), Vass Norbert,
Vincze Ferenc (*főszerkesztő-helyettes*), Zsávolya Zoltán

Főmunkatársak:

Buda Attila, Csillag István, Zahari István, Zsolnai György

Szerkesztőségi titkár:

Demus Zsófia

A szerkesztőség címe:

Postacím: 1462 Budapest, Pf.: 629.
Tel./fax: (1) 321-4757 • E-mail: szif@racio.hu
www.szepirodalmifigyelo.hu

Fedélterv: P. Szathmáry István

Nyomdai előkészítés: Layout Factory Grafikai Stúdió

Megjelenik minden második hónap 15-én
Előfizetési díj: 3000 Ft

A Szépirodalmi Figyelő által feldolgozott folyóiratok:

2000, Agria, Alföld, Ambroozia, Apokrif, Bárka, Confessio,
Credo, Dunatükör, Élet és Irodalom, Életünk, Eső, Ex Symposion,
Zredvég, Forrás, Helikon (Kolozsvár), Hévíz, Híd, Hitel, Irodalmi Jelen,
Irodalmi Szemle, Jelenkor, Kalligram, Kortárs, Korunk, Látó, Liget,
Lyukasóra, Magyar Lettre Internationale, Magyar Műhely, Magyar Napló,
Mozgó Világ, Múlt és Jövő, Műhely, Műút, Napút, Opus, Palócföld,
Pannonhalmi Szemle, Pannon Tükör, Parnasszus, Partium, Prae, Sikoly,
Somogy, Spanyolnátha, Székelyföld, Tekintet, Tempevölgy, Tiszatáj,
Új Forrás, Vár, Várad, Vár Ucca Műhely, Vigilia, Zempléni Múza

Lapunk előfizethető a szerkesztőségben,
terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletág.

Előfizethető továbbá közvetlenül a postai kézbesítőknél,
az ország bármely postáján, a Hírlap Ügyfélszolgálati Irodákban
és a Központi Hírlap Centrumnál

(Budapest, VIII. ker. Orczy tér 1., tel.: 06-1/477-6300; postacím: Bp., 1900).
További információ: 06-80/444-444; e-mail: hirlapelofizetes@posta.hu

Nyomdai munkák: *mondAe Kft.*, www.mondae.hu, Lázy Kft. • Budapest

Kiadja a Szépirodalmi Figyelő Alapítvány
Felelős kiadó: a Szépirodalmi Figyelő Alapítvány elnöke
ISSN 1585-3829

TARTALOM

■ SZEMLE

Gál Sándor: <i>Az ünnep</i> (Korunk, 2015/10.)	3
Kustár György: <i>Pál</i> (Zempléni Múza, 2015/3.)	5
Bartis Attila: <i>A vége</i> (Élet és Irodalom, 2015. október 16.)	7
Celler Kiss Tamás: <i>vakuk előtt, vakuk mögött</i> (Eső, 2015/3.)	16
Turi Tímea: <i>Fontosabb dolgok</i> (Jelenkor, 2015/10.)	17
Szabó Márton István: <i>Nem félsz semmitől</i> (Tiszatáj, 2015/10.)	18
Turbuly Lilla: <i>Utazók</i> (Mozgó Világ, 2015/9.)	19
Székely Csaba: <i>Félelmetes</i> (Látó, 2015/8-9.)	20

■ STAND-UP

„Az állítások legjobb tulajdonsága, hogy lehet őket cáfolni”. Beszélgetés Litkai Gergelyel	32
„Van rá poénod?” Beszélgetés Kóhalmi Zoltánnal	40
„A humor figyelni tanít, látni enged”. Beszélgetés Badár Sándorral	50
<i>Nem temetni: magyar stand-up körkép</i>	57

■ KÖZÜGY

Lakatos István: <i>Csudálatos show</i>	66
--	----

■ KRITIKA

Vidosza Eszter: <i>Hogyan élte túl a szerelem?</i> (Szegegy-Maszák Marianne: <i>Csókolom a kezét</i>)	72
Lajtai Mátyás: <i>Ahogy a miniszterelnök látta</i> (Oplatka András: <i>Németh Miklós</i>)	76
Váradi Nagy Péter: <i>Te vagy a felelős</i> (Csáki Judit: <i>Alföldi Róbert – Magánügy</i>)	81
Vass Norbert: „Üzenet a négy falnak” (Géczi János: <i>A bunkerrajzoló</i>)	86
Reichert Gábor: <i>A pálya szélén</i> (Bálint Mátyás – Meskó Zoltán: <i>Meskó</i>)	90
Vincze Ferenc: <i>Az életrajz fogságában</i> (Korcsmáros Péter: <i>Mesélő ceruza</i>)	94

■ **BIBLIOGRÁFIA**

2015. szeptember–október (Zahari István)	100
Számunk szerzői	122

Lapszámunk borítóján Lakatos István grafikája látható.

Lapunk megjelenését támogatták:



Nemzeti Kulturális Alap



**Nemzeti
Együttműködési
Alap**



BÁV BIZOMÁNYI
KERESKEDŐHÁZ ÉS
ZÁLOGHITEL ZRT.

Szerencsejáték Service Nonprofit
Korlátolt Felelősségű Társaság

SZEMLE

Gál Sándor

AZ ÜNNEP

az ember egyedül marad
már szinte utolsónak
nézi a táj hullámain
s így szól magában
november
ez az én novemberem
sötét esőfüggőnye eltakarja
a hajnalt
s estét estével elegyít
megemeli majd lassan szétteríti
a csendet
a fák ágaira visszaálmodja
a lombok zöld tenyészetét
később megfordítja a szelek útját
ez az én novemberi
ünnep-várásom
jön északi áradással a történelem
rávetül a szántások halmaira
megérinti az erdő-mélyek titkát
s az ember aki egyedül maradt
ott áll a múlt kiterjedésében
összeveti a választhatót a választhatatlannal
s nem kérdez mert a kérdések is
önmagukért-valóvá váltak
miként az évtizedek távolodó tömbjei
és összefüggéseik egésze már követhetetlen
ennek ellenére mintha
mégis mindennek volna jelentősége
talán hogy egy adott időben

jelen voltál valahol
amikor megtörtént
egy-két fényes esemény
valami amire emlékezni érdemes
egy kézérintés
egy ölelés öröme
néhány távoli hang
leírt szó
egy gondolat világossága
a könyvek súlyos lapjain
meg az utazások
a mindig-ismeretlen felé
a csillaghullások éjszakáján
és nem elmenni
visszatérni volt nehezebb
a tengerek és földrészek közötti magányból
a befoghatatlan tér- és időzónák útvesztőiből
az óceánok örök morajlásából
és a szél csapdáiból
végül az ember egyedül marad a parton
önmaga történetébe zártan
önmagát látja ismét a hullámverésben
s eszelősen ismétli
hogyan itt van november
és te vagy *első* és az *utolsó*
akiben beteljesülhet az érkező ünnep

Korunk, 2015/10.

Kustár György

PÁL

(1Kor 10,10)

Homályos cezúrák mélyéről
feltörő vad egyenesség, konok meghajlás.
emberi alakba görnyedt küszködés.
tökéletes metrika, és a rajta átütő vérző tövis.
Ez mind ő.
rossz szemével hunyorítva bólint az
ideákra, megvetésre és vádra.
Ellenség nincs már. csak ő.

Árnyéka ellepi a falat.
majd kizúdul a forgalmas utakra,
elárasztja az efézusi tereket,
megcirógatja Diána kebleit,
a göndör felhők alatt a
papok szakállába tép, felborít
egy-két vásári asztalt,
mielőtt beéri Korinthust.

Benne ekkorra már megszületett
az ítélet. Beleit, szemhéját,
elfeküdt nyakát napokig görcsbe
húzta az a bizonyos emlék, a
rétor hahotája, a gyülekezet fölényes
hallgatása. Szája elnyílik, sebezni
kész pengeéles vonallá:
készen, hogy maga vágjon a testbe,
kimetszeni a gúny sava marta
roncsolt szöveteket.

Lendül a kéz, összeszorul a szem.
És a precíz vágás helyén kitódul
az árnyék. álmok és

bogarak lepik el a húst,
míg ki nem fordul belőle minden:
víz és vér, habzó üvöltözés,
Korinthus két széles rakpartja,
a szemre tapadó hályog,
a hőségben cipekedő rabszolgák,
a szónoklat közben szétfeszülő ujjak,
nyelveket dadogó mohó extázis,
és az olajos, göndör atléta-fürtök. Míg
elillan dicsőség, megértés, törtető ösztön,
és Krisztus, a felmagasztosult.

Zempléni Múzsza, 2015/3.

Bartis Attila

A VÉGE

(az önarckép)

Üljön oda, mondta Reisz.
Miért?, kérdeztem.
Üljön oda.
Nem szeretnék. Nincs szükségem igazolványképre.
Ezzel magam is tisztában vagyok.
Csak, tudja, ennek a gépnek két oldala van. És itt általában mindkét oldalán van valaki.
Odaültem. Beállította a fényt.
Ne rám nézzen, hanem a lencsébe.
Odanéztem.
Egy kicsit feljebb az állát.
Felemeltem.
Ez sok. Vissza.
Leengedtem.
Húzza ki magát, ferde a válla.
Kihúztam magam.
Ügy néz, mint a gyík.
Tudom.
Akkor ne úgy nézzen. Nézzen természetesen. Ahogy rám.
Igyekszem.
Ha most exponálok, akkor pocsékba megy a film, azt ugye tudja?
Én a gép túloldalán szoktam állni. Aki itt ül, annak se kell tudni világítani meg beállítani az élességet.
Ahogy gondolja. Csak mondom, kár a filmért.
Teljesen jó igazolványképeket készítek.
Hát a kerületi kapitányság nem is fogja visszadobni őket, abban biztos lehet.
Most mit baszogató? Mit rontottam el?
Mesélek én magának valamit. Járt ide egy nő. Úgy évente háromszor, néha négyszer. Azt mondta, útlevelhez kell. Hazudott szegény. Soha nem utazott az a nő sehova, ezt higgye el nekem. Nem útlevelhez kellett, hanem bolond volt. Vagyis olyan szomorúféle. Aki otthon

kirakosgatja az igazolványképeit a konyhaasztalára, és nézi, ahogy öregszik.

Elhiszem. Csak nem tudom, ennek mi köze ehhez az egészhez.

Elmondom magának azt is. Tizennégy éven át járt ide az a nő. Olyan ötvenes, alacsony. Egy kicsit ferdén tartja a vállát. Barna kalapja van. Biztos emlékszik.

Úgy éreztem, elsüllyedek.

Ne haragudjon, mondtam.

Én nem haragszom. De tizennégy év mégiscsak tizennégy év. Annyi idő alatt valaki nem csak járni tanul meg, de kijárja az általánost.

Én nem akartam azt a nőt megbántani.

Azt én nem tudom, hogy akarta-e. Én csak azt tudom, hogy az a nő többet nem jön ide. Tegnap találkoztam vele a villamoson. És tudja, mit mondott? Hogy Reisz úr, én eddig nem véletlenül jártam magához.

Én csak megkértem, hogy húzza ki magát.

Bizonyára.

Azzal jött be, hogy ki vagyok én, mit keresek itt, rokon vagyok-e. Mondtam, hogy nem, hanem alkalmazott. Aztán megkértem, hogy egy kicsit húzza ki magát. Amire felpattant, hogy vele itt így még nem beszéltek. Hogy ő nem egy kutya, őt nem egzecírozthatja senki. És elrohant.

Bizonyára, mondta Reisz.

Nem bizonyára! Hanem ő beszélt úgy velem, mint egy kutyával!

Elhiszem, mondta Reisz. Nem is ez a kérdés, hanem, hogy akart-e maga arról a nőről képet készíteni.

Persze hogy akartam. És nagyon sajnálom, ha többet nem jön ide.

Ha nem jön, akkor nem jön. Akkor majd megcsináltatja az igazolványképeit máshol. Nincs az előírva, hogy neki a Reisznél kell mindenáron. Maga viszont, ha képet akar készíteni valakiről, akár egy ócska igazolványképet is, akkor magának a legkevésbé sem a gép mögött kell állnia. Akkor magának onnan, arról a székről kell belebámulnia a Schneiderbe.

Persze, tudom, mondtam.

Nem tudja.

De, tudom.

Nem tudja. Csak képzelem, hogy tudja. Mert eddig szerencséje volt, mert nem reklamált senki. Mert akiket innen elvisz magához fényképezni, azok bekötött szemmel mennek maga után. Azok meg vannak

bűvölve, mint a vásári kigyó. Azoknak már szinte mindegy, maga mit csinál a gép mögött.

Nekik lehet, hogy mindegy, de nekem nem.

Na, még szerencse. Egyébként egy nagy szélhámos lenne. De attól, hogy a megbűvöltjeiről jó képeket készít, még semmit nem tud arról, milyen ott a gép előtt. Ahhoz magának oda kell ülni. Nem belenézni a Leicával a tükörbe, hanem odaülni elé. Pucéran. De mondok mást. Nem a székre kell odaülni. Hanem bele abba, aki ott ül a széken. Az ő szemével nézni a lencsébe. Meg az ő fülével hallani, hogy húzza ki magát.

Már éjszaka volt, amire rászántam magam. Behajtottam a spalettát, hogy a szemközti öregasszony ne lásson. Aztán a próbabárára beállítottam a fényt, az élességet. Az önkioldót még nem használtam soha, gyorsabb volt, mint hittem. A tekercs felénél végre rászántam magam, és levetkőztem anyaszült meztelenre. Aztán visszavettem a nadrágom, az ingem.

Az utolsó képen Anyám perzsabundájában állok.

(a bicikli)

Anyám azt mondta, a háború zűrzavara miatt felejtettek el megkeresztelni. Akkor elhittem. Utólag azt gondolom, amikor a bátyját kivégezték, megundorodott Istentől. Aztán nyilván visszatalált hozzá, csak addigra a keresztelő már tényleg elfelejtődött.

Akkor jutott eszébe, hogy még nem vagyok megkeresztelve, amikor Apámat letartóztatták. Vagyis rá pár hónapra. Akkorra őt már kirúgták a városi könyvtárból, már varrónőként dolgozott. Három váltásban gombfelvarró volt. Egy fillért kapott egy gombért. Száz gomb kellett egy forinthez. Kétszáz gombért vettük a kenyeret. Azt mondta, nem lesz semmi baj, bele lehet tanulni. A második héten már teljesítette a normát. Aztán, amikor meglett a jogerős ítélet, behívták a munkaügyire. Jó hírünk van, előléptetjük, Szabad elvtársnő, mondta vigyorgva a munkaügyi, és Anyámat áthelyezték a vállalat új részlegére, munkásörzubbonyokat varrni. Akkor alakult a munkásörzség, százával kellett a zubbonyok, egyszerűen nem lehetett teljesíteni a normát. Sokszor tíz vagy tizenkét órán át varrta szürke cérnával a szürke egyenruhákat. Undorodott tőlük. Ezért is helyezték oda. Ha selejtet gyártott, levonták a fizetéséből. Egy forintért vettük a fél kenyeret.

Nekem sokkal egyszerűbb volt, hiszen csak iskolába jártam. Nem késhettem, nem hiányozhattam, nem kaphattam kitűnőt vagy jelest, de ez akkor már nem volt érdekes. És persze, nem járhattam abba a gimnáziumba, ahol előzőleg Apám tanított, csak a szakipariba. Lakatosnak tanultam, kis acélrudakból kalapácsokat reszeltem. A műhelyvezető kiosztotta a négyszer négyszer tizennégy centis acéldarabokat, berajzoltuk sablonnal a mintát, befogtuk a satuba, és addig reszeltük, amíg el nem értük a vonalat és kész nem lett a kalapács. Az éleket kellett még legömbölyíteni. A végzősök marták ki a nyélhez a lyukat, egy másik műhelyben a lányok lakkozták meg tették bele a bükkfa nyelet.

Szerettem kalapácsot készíteni. A tornaudvar mögött volt a műhely, a rácshálós ablakokon délután pont besütött a nap az egyes munkapadra, annál dolgoztam. Három satu volt egy munkapadon, összesen harminckilencen fértünk el a műhelyben. Hátul voltak a köszörűk, a marók. Odáig már nem ért el a napfény, ott mindig lámpa égett. A bal lábam elől, jobb kézzel megfogom a ráspoly nyelét, a bal tenyerem ráhelyezem a végére, rádőlök. Nem karral, hanem egész felsőtesttel tolom hosszan, majd ugyanígy húzom vissza. Nem nézek ki az ablakon. Tulajdonképpen ezen múlik minden, nem szabad az ablakon kinézni. Csak azt nézem, ahogy a satu alatt, az olajos munkapadon gyűlik a vaspör. Ahogy rásüt a nap. Ha nem veszem le róla a tekintetem, és nem esem ki a ritmusból, akkor a fekete vaspör vakítani kezd. Nem sárgán, mint a lámpa, hanem fehérén. Az a legfontosabb, hogy ne nézzek ki az ablakon és tartsam a lélegzést. Előredőléskor kifújom, hátrafelé beszívom. Ha ezt sikerül tartani, akkor néhány perc után már nem hallom a harminckilenc ráspoly iszonyatos hangját. Nem érzem a vaspör meg a fáradt olaj szagát sem. Aztán megszűnik a tér. A műhely, a műhelyvezető, a többi ráspoly hangja, a többiek. Nem egyedül vagyok, hanem nem vagyok. Nem nem vagyok, hanem a vaspör vagyok én.

Alig néhány éve, egy kiotói kolostor vendégszobájában jöttem rá, hogy három esztendőn át, amíg Apám börtönben ült, én tulajdonképpen valamiféle meditáló vasmunkás-szerzetes voltam. Legalábbis, amikor kalapácsot készítettem. És most, hogy Apám már nincs, meg nincs Éva sem, meg épp nincs karnyújtásnyira a fényképezőgépem, hiába nézem órákon át a repedt falat, már nem tudok vasporrá válni. Ahhoz, hogy az ember ne legyen, valamiképpen lennie kell.

Egy műhelygyakorlaton egy kalapácsot kellett elkészíteni. A műhelyvezető ugyanolyan kék köpenyt viselt, mint mi. Meg svájci sapkát. Ötven körül lehetett, pocakos. Percnek hívtuk. Minden gyakorlat

elején elmondta, hogy ezek a kalapácsok a boltokba kerülnek, ezekkel dolgozni fognak, úgy ügyeljünk, hogy ezek háztartási kalapácsok. Ha valaki túleszelt a vonalon, kapott egy pofont. Tudta, hogy Apám börtönben van. Nekem mindig kisebb pofont adott. Berecz Józsefnek hívták.

A szakipari kint volt a város szélén, az állomáson túl. Az Élmunkás út felé lehetett rövidíteni, akkor át kellett menni a síneken. Otthonról, ha jól kiléptem, negyvenöt perc volt az út. Nem volt biciklim, hisz Apám nem tudott biciklizni a csípőficamával. Engem Szent Antal, a kegyes ember még gyerekkoromban megtanított, de azóta nem bicikliztem sokat.

Elég sokan biciklivel jártak. Volt, aki Csepellel, volt, aki Ukrajnával. Egyszer a tanítás és a műhelygyakorlat közötti szünetben elkértem valakitől. Hátul, a tornaúvar betonkerítésén volt egy rés, ott lehetett kimenni a Holtárok fele. Tizenöt perc volt a szünet, én akkor már az üvegházaknál jártam. És nem tudtam abbahagyni. Csak tekertem, tekertem azt a kurva biciklit a birkaúton a fűzek alatt. Úgy éreztem, hogy szétszakad a mellkasom. Vert a nap, befújt az ingem alá a szél. Boldog voltam. Olyan szabad voltam, mint még soha.

Amikor visszaértem a betonkerítéshez, és betoltam a résen a biciklit, ott állt Berecz József. A többiek odabent a műhelyben már rég a kalapácsokat reszelték. Úgy tartottam a fejem, hogy amikor üt, ne az arcomat, inkább a tarkómat találja.

Ezt meg ne próbáld még egyszer, mondta.

Rendben, mondtam.

Hát mit képzelsz te? Pont te! Ki akarsz rúgatni?

Nem, mondtam.

Na takarodj be. És tényleg széttaszlak, ha nem lesz meg a kalapácsod.

Meglesz, mondtam.

Mekkora szerencséd van apáddal, te kölyök. Mekkora szerencséd.

(az asszisztens)

Amikor megérkeztünk Apámmal a Keletibe, a pályaudvartól induló sugárút végén még állt egy híd, ami a semmibe vezetett. Sokáig a világ legnagyobb függőhídja volt. A németek felrobbantották. A pesti oldalon a pilon megmaradt. Hajnalonta, amikor a ködtől Buda még nem

látszott, olyan volt, mint a pokol kapuja. Azért is hagyták ott, hogy olyan legyen. A templomtornyok fölé emelkedett. Alatta fordultak meg a villamosok. Néha kijártam oda.

Aztán elbontották, és új hidat építettek. Három évbe telt, amíg elkészült, vagy négybe, már nem emlékszem. Nem örültem neki. Ha szemben álltam ezzel a semmibe nyíló kapuval, balra az egyik utcában volt az a fényképészet, ahová hajdan hívatni vittem a filmjeim. Annak idején véletlenül találtam rá erre a műhelyre. Néha elég félresikerült beszélgetéseink voltak a férfival, de legalább nem volt rosszindulatú. És legalább már ismertük egymást. Elég pocskék volt éjszákánként a nyomdába járni. Úgy gondoltam, leexponálok egy tekercset és oda viszem hívni, ha még emlékszik rám, és újra beszélgetésbe elegyedünk, esetleg megkérdezem, nincs-e nála valami asszisztensi munka.

A férfi nem volt ott, csak az asszisztens. Velem egyidős lehetett, legfeljebb pár évvel idősebb. Gondoltam, most már mindegy, kivettem a gépből a filmet és odaadtam. Betette a fiókba, megírta a cetlit, három nap, mondta. Még pár pillanatig ácsorogtam, azon gondolkodtam, megkérdezzem-e, mi az útja annak, hogy az ember asszisztens legyen. Felvonta a szemöldökét és kérdően rám nézett. Úgy döntöttem, inkább nem kérdezem meg. Elköszöntem.

Három nap múlva, amikor visszamentem a filmért, ugyancsak ő volt ott. Ideadta a negatívot, végigmért, majd megjegyezte, ha már Leicája van, kicsit megtanulhatná a technikát. Ezek elég alulexponáltak.

Összeszorult a gyomrom. Végül nem mondtam semmit, csak, hogy majd igyekszem.

Utána lehet olvasni, elég jó szakirodalma van a fénymérésnek, folytatta. Meg a komponálásnak is.

Tulajdonképpen mi baja?, kérdeztem.

Nem érti, miről beszélek, miből gondolom, hogy neki bármi baja lenne. Mindössze jóindulatúan jelezte, hogy ha valaki föltétlenül szükségét érzi, hogy ötszáz dolláros gép lógjon a nyakában, akkor adjon arra is, hogy megtanul helyesen exponálni.

Igaza van, meg fogok tanulni helyesen exponálni, mondtam, és eljöttem.

Még órák múlva is remegett mindenem. Ekkor szembesültem először azzal, hogy valaki rám néz és meggyűlöl. Hogy ez lehetséges. És, hogy ez valószínűleg végig is fogja kísérni az életem. Aludni akartam egy órát, mielőtt bemegyek a nyomdába, de képtelen voltam lehunyni

a szemem. Arra gondoltam, másnap visszamegyek. Visszamegyek és megmondom, hogy nem eléggé, hanem pont egy, néha másfél blendével alulexponáltak. Aztán meg arra, hogy ennek semmi értelme. Nincs nagyobb ostobaság, mint még egyszer odamenni. Ha egy tökéletesen exponált filmet viszek, azzal se fogok azon a felvont szemöldökön és megvető hangon változtatni.

Arra gondoltam, hogy semmi nincs, ami megvédené az embert, amikor valaki a gyűlölet álnyugalmával azt mondja, nem értem, miről beszél. Miközben senki nincs, aki nála pontosabban értené.

Felkeltem, elővettem az amerikai újságot. Végiglapoztam, visszahelyeztem a fiókba. Arra gondoltam, a férjek ilyenkor szokták felpofozni a feleségüket. Vagy a gyerekeiket. Apám odakint megengedte a kádcsapot, zubogott a víz. Tudtam, hogy amíg megtelik a kád, a tükörben nézi a szájüregét. Arra gondoltam, soha életemben nem kaptam tőle pofont. Kimentem, ott állt a tükörnél. Azt mondtam, holnap menjen el egy orvoshoz. Zavarodottan rám nézett, hirtelen nem is értette, miről beszélek. Aztán megértette, és azt mondta, jó. Azt mondtam, igaza volt, tényleg nem lehet ezt a gépet a Zorkijjal összehasonlítani. Azt mondta, neki csak az volt fontos, hogy ne egy gépen, hanem rajtam múljon, milyenek lesznek a képeim. Kérdeztem, elmenjek-e vele a klinikára. Mosolygott, azt mondta, ugyan, fiam.

(Szentantal)

Olyan öt éves lehettem, amikor Szentantal megbicikliztette Apámat. Igazából Keresztes Antalnak hívták, mi neveztuk el Szentantálnak, mert negyvenhétben, amikor olyan aszály volt, hogy még a pockok is kiszáradtak a búzamezőkön, ő hordta nekünk a kenyeret.

Ne is várjon többé a doktornő, mert nincs, amiért jöjjenek. Valahonnan tessenek korpát szerezní. Ha a disznóknak jó, nekünk is jó lesz, fenyegetőzött minden vasárnap, de azért csak eljött a következő héten is. Fehér ingben, posztókabátban meg kalapban, a hóguta ellenére. Biciklin, egy vászon hátizsákban hozta a kenyeret.

Nála élelmesebb parasztoznak műkincsekkel vagy családi ékszerrel fizettek akkoriban egy-egy falatért. Ha úgy vesszük, ilyen magas még soha nem volt a műtárgyak ára. Életet adtak érte. „De kedves uram, ez nem egy vásári nyomat, ez egy eredeti Mednyánszky.” „Hát akkor jó étvágyat hozzá, méltóságos asszonyom.”

Nagyapám még a háború előtt ingyen kezelte ki Antalék gyerekeit a diftériából, vagy valami hasonló korból, és mi nem felejtünk, drága doktornő, mert az Úristen a felejtést még a paráznaságnál is jobban bünteti. Így nagyapámra való tekintettel megkaptuk tőle a mindennapi kenyereinket még a negyvenhetes éhínség idején is. Ugyancsak nagyapámra való tekintettel Anyámat mániákusan doktornőzte, én ezért lettem doktorúrfi, s Apám ugyanezért volt doktor úr.

Néha feltett a Turulra, és körbekerekezett velem az udvaron. Ötvenkettő nyarán jött utoljára, pont, mielőtt már elérhettem volna lábbal a pedált. Nem volt nála kenyér. Gyáva vagyok én ehhez, doktor úr, mondta Apámnak. Felköthetném magam, ahhoz nem vagyok gyáva, de az Úristen azt még annyira se bocsátja meg, mint a felejtést. Aláírtam, beléptem a szövetkezetbe. Úgyhogy nincs több sütés. És ebben a világban már nem is lesz. Isten kímélje meg magukat is.

Úgy öt éves lehettem, amikor egy kör után diadalittasan azt mondtam Apámnak, hogy ő nem is tud biciklizni. Amire Apám azt mondta, hogy már hogyan tudnék, kisfiam. Pont annyira tudok, mint te. És felült hátra a csomagtartóra, és Szentantal vele is tett egy kört.

Még a diófa árnyékára is emlékszem a házfalon. Ahogy vert a nap. A nyikorgó fékre. A kutyaszagú posztókabátra, amibe belekapaszkodtam. Gondolom, a veritéktől volt ilyen szaga. Anyám a verandalépcsőről nézett minket, nevetett. Én meg vérszemet kaptam, és azt mondtam, hogy akkor ő is tudjon biciklizni. Anyám pedig zavartan tiltakozott, hogy ez nem jó ötlet, kisfiam, nem is úgy vagyok öltözve. De Apámmal leráncigáltuk, és ő is felült a csomagtartóra, és ő is tett egy kört Szentantallal, el a nyúlketrecig és vissza.

És amikor külön-külön már mind tudtunk biciklizni, Szentantal azt mondta, hogy akkor ő most majd megmutatja, milyen az igazi biciklizés. És engem fölvelt a nyakába, Apámat hátraparancsolta a csomagtartóra, Anyámat meg felültette maga elé a vázra. Na, most kéne lefotografáljon minket valaki, doktor úr.

Még az is lehet, ekkor dőlt el, hogy fotográfus leszek. Még az is lehet, hogy az ilyesmi ilyen egyszerű. Hogy igenis létezik egyetlen pillanat, amikor az örökkévalóság ígérete belepetézik az emberbe. A pusztá vágy mindenki megvan, de ígéretet kevesen kapnak.

Persze, ez azon is múlik, hogy kellő pillanatban kaptuk-e ezt az ígéretet. Úgy gondolom, hogy egy öt éves gyermek, Szentantal nyakában, verőfényben, az Anyjával meg az Apjával egy Turul márkájú biciklin elég jó táptalaj. Ehhez képest már mindegy, a későbbiekben mire jön

rá, mit gondol ugyanaz az ember a fénykép meg az örökkévalóság viszonyáról. A dolog már eldőlt.

Természetesen nincs honnan tudnom, tényleg ez volt-e az a pillanat. Csak arról beszélek, hogy vannak sorsokat eldöntő pillanatok még akkor is, ha nyilvánvaló, hogy ugyanazt a sorsot ugyanarra döntötte volna el egy másik pillanat is. Teljesen mindegy, hogy egy tárból az első vagy a hatodik. Az ok viszont mégiscsak az lesz, amelyik talált. Lehet, hogy e nélkül soha nem készítek képeket Imolkáról. Jobbról kredenc, balról mittudommi, középen a tudomásul vehetetlen mulandóság. Lehet, hogy ezen az egyetlen mondaton dőlt el minden. Amikor Szentantal azt mondta: Na, most kéne valaki lefotografáljon minket, doktor úr.

Élet és Irodalom, 2015. október 16.

Celler Kiss Tamás

VAKUK ELŐTT, VAKUK MÖGÖTT

úgy vagyunk itt ezen a képen,
mint egy boldog család.
a fényképész házhoz jött,
és azt kérte, mosolyogjunk.
mint az áramszünetben úgy felejtett
villanykörték, pontosan tudtuk,
nem ez a dolgunk. évek múltán
az enyém majd az lesz,
hogy ne hasonlítsak közületek
senkire. hát most hagyjátok,
hadd cipelődjek új fényekre,
új, ismeretlen vakuk elé, és hadd
látsszam ott másnak.
nagyobb lesz a választék,
ha egyszer kérik, mutassak
rá önmagamra. akkor
szeretném bennem a hibáitokat,
és érteném a vért. az alvadtat is,
hogy miért kellett ennyi seb.
végül mindenből mégis csak
magamat érteném, hogy miért
vagyok most úgy itt köztetek,
mint egy fényképész,
aki képtelen veletek együtt
mosolyogni.

Eső, 2015/3.

Turi Tímea

FONTOSABB DOLGOK

Ha elmosogatsz, használd a csöpögtetőt.
Ha kidobod a szennyest, hajtsd fel előtte
a szennyesláda tetejét. Egyáltalán:
dobd ki a szennyest, és mosogass el
magad után. Néha én utánam, ahogy én
szoktam utánad. Ne kelljen mondanom:
ne hagyj mindent egyedül csinálnom.
Elvégre fogadalmat tettünk, hogy végignézzük,
hogyan leszel az apád, én az anyám.
Ha fáradt vagy, ha beteg, ha éppen gyógyulsz,
engem nem zavar, hogy egyedül vackolsz
a hálószobába, hosszan csöndben vagy,
és leveleket írsz, isten tudja, kinek.
Te és a te titkos lelki életed.
Ez már nem zavar, mert ismerlek.
Tudom, hogy vannak fontosabb dolgok,
mint a szerelem.

Jelenkor, 2015/10.

Szabó Márton István

NEM FÉLSZ SEMMITŐL

Az asztalom felett függ az önarcképed,
amit ajándékba festettél nekem,
vodkaival, kávéval és vörös tintával,
ami tényleg téged ábrázol, mert az
izom a nyakadon és járomcsontod
hangsúlyos, és a szemed is csukva van,
és tél van, és mégis csupasz a vállad,
és látszik rajtad, hogy nem félsz semmitől,
attól, hogy tél van, hogy most kávé és vodka
vagy a véreben, hogy talán felszívódsz
mire elmúlik a fagy, hogy egyszer csak
úgy kelek fel, hogy már függök tőled,
és elhatározom, hogy többé nem nyúlok
hozzád, leteszlek, és tiszta maradok egészen,
hogy akkor nem maradsz majd más, mint egy
visszatérő inger a hipotalamuszban,
pár elvonási tünet, és az egyre fakuló emlékek,
hogy milyen volt.

Tiszatáj, 2015/10.

Turbuly Lilla

UTAZÓK

Miután elköltöztél, nyárra kiadtam a lakást,
csak mosni jártam oda, meg takarítani
a hetente cserélődő utazók után.

Amerikai egyetemisták, egy német reklámzeneszerző,
argentín orvos az olasz barátnőjével, belga nyugdíjas,
aki egy összehajtható vasalódeszkával érkezett,
és egy doboz pralinét hozott ajándékba.

Egy spanyol lány hónapokat kerékpározott
keresztbe-kasul Európában, és itt találkozott az anyjával –
gondosan felcímkézett, üres befőttesüvegek maradtak utánuk.
Egy kopasz, ír férfi hiányos fogazattal és cinikus félmosollyal:
egy hétig rettegtem, hogy talán kábítószerdíler, és itt fog lebukni,
de csak két flakon hajsampont és pár doboz sört találtam.

Mert mindenki után maradt valami:
aprópénz, gyűrött térkép, fél pár zokni az ágy alatt,
néhány sor egy képeslapon: We had a great time in your flat.
De legfőképp szagok: tusfürdő, cigaretta, füstölő,
ismerős és ismeretlen ételek, fűszerek illata, átizzadt ágynemű
szaga.

Szeptember lett, mire becsuktam az ajtót az utolsó mögött,
és hirtelen megéreztem, hogy hiába:
tucatnyi ország tucatnyi lakója sem szellőztet ki téged az életemből.

Mozgó Világ, 2015/9.

Székely Csaba

FÉLELMETES

SZEREPLŐK:

JÁNOS	kísértet
PÁL	kísértet
LINDA	kísértet
MARI	kísértet
FRANÇOIS	kísértet
ANDRÉ	élő

Havas temető, éjfélkor. Egy régi kőkereszt körül kísértetek gyülekeznek: János, Pál és Linda.

JÁNOS Kedves barátaim – kísértetek! Félelmetesen jó estét kívánok!

PÁL Baljós éjféλι órát mindenkinek! Örülök, hogy látlak, Linda. Még mindig hullajól nézel ki.

LINDA Csákány.

JÁNOS Barátaim! Fontos dolg... Pali, eltakarod az asztráltestem.

PÁL Bocs. *(Félreáll János elöl.)*

JÁNOS Barátaim, fontos dolgot kell megbeszelnünk. Azért hívtalak össze, mert otthonunkat, e rémesen kietlen temetőt veszély fenyegeti.

LINDA Nem szép dolog temetőt mondani, János!

JÁNOS Tessék?

LINDA Már évek óta nem használjuk ezt a szót. Sértő.

PÁL Úgy van. Helyette sírkertet mondunk.

JÁNOS Tudom, Pali. Tehát: sírkertünket...

LINDA *(közbeváág)* Ti melyik világon haltok? A „sírkert” bántó, mert arra utal, hogy mi itt vidáman kertészkedünk... holott szenvedő, itt ragadt lelkek vagyunk! Már rég nem így mondjuk.

JÁNOS Akkor hogy mondjuk?

LINDA Nyitott elhantolási létesítmény.

JÁNOS Jól van. Nyitott elhantolási létesítményünket...

PÁL *(közbeváág)* Nemzeti nyitott elhantolási létesítményünket, hogy pontosak legyünk. Ugye, Linda?

LINDA Igen, ez a nemzeti purgatórium által ajánlott korrekt szóhasználat.

JÁNOS De miért nem mondhatom a dolgokat azoknak, amik?

LINDA A „temető” meg a „sírkert” szavak használata legalább olyan durva, mintha azt mondanád a miniszterelnökre, hogy „hímvarsejt”.

PÁL Akkor mit mondunk a „hímvarsejt” helyett?

LINDA Micsoda kérdés? Ezt mindenki tudja! Ugye?

JÁNOS Persze, persze. Tehát, a lényeg: nyit... nemz... hogy van? Igen.

Nemzeti nyitott elhantolási létesítményünket... veszély fenyegeti!

PÁL Milyen veszély?

JÁNOS Napok óta rémálmaim vannak tőle.

PÁL Hogy lehetnek egy kísértetnek rémálmai?

JÁNOS Engem is meglepett. Folyton azt álmodom, hogy élek.

PÁL Rettenetes.

JÁNOS Ráadásul hajléktalanként.

LINDA Ez megalázó.

JÁNOS Ugye?

LINDA A szó megalázó! Nem mondhatod, hogy „hajléktalan”.

JÁNOS Akkor mit kell mondani?

LINDA Mérsékelt vagyongyarapítási lehetőségekkel működő és családi tűzhelyileg előnytelen helyzetben élő személyt.

JÁNOS Remek. Elmondhatom végre, miért hívtalak össze?

PÁL Mindnyájan ezt várjuk, János.

JÁNOS Mi vagyunk itt a legrégebben kísértő kísértetek. Én mint e létesítmény éjszakai vezetője, ezennel kinevezlek benneteket a probléma-megoldó stábommá.

LINDA De mi a probléma?

PÁL Nem lehetnék inkább a keleti parcellák vezetője? Ha már kinevezésekről van szó.

JÁNOS Nem. A probléma nagyon égető, barátaim. Pillanat. *(Kotorászni kezd a zsebében)* Ezzel kapcsolatos gondolataimat papírra vettem... Pontosabban nem én, hanem egy szellemíró. *(Tovább kotorász)* A rohadt halálba! A síromban felejtettem.

PÁL Hozd el, megvárunk.

JÁNOS Á, túl messze van a parcellám. Most sietnünk kell, mert mindjárt havazni kezd, és akkor nem látjuk egymást.

PÁL Minél inkább havazik, annál inkább hullajó.

LINDA Hú, de szellemes. Mindjárt életre röhögöm magam.

JÁNOS No, akkor megpróbálom fejből elmondani. *(Köbint)* Barátaim!

Kísértet járja be temetőnket! Azaz nemz... mhm-mhm létesítményünket!

PÁL Ez nagy újdonság, János.

JÁNOS Várj, nem fejeztem be. Kísértet, igen, járja be, hm-hm létesítményünket. A bevándorlók kísértete!

Csend.

PÁL Ennyi?

JÁNOS Nagyjából.

PÁL Más nem volt abban a beszédben? Lábjegyzet? Vagy esetleg... mondanivaló?

JÁNOS Nem, ennyi.

Csend.

LINDA De milyen bevándorlókról beszélsz?

JÁNOS Meghalhatási bevándorlókról!

PÁL Meghalhatási bevándorlók?

JÁNOS Mi az, ti nem vettétek észre?

LINDA Mit?

JÁNOS Mióta halálos vírus pusztít az élők világában, tömegesen érkeznek hozzánk a kísértetek.

Csend.

LINDA És?

JÁNOS Hogyhogy és? Nektek ez jó? Titeket nem háborít fel?

PÁL De János, mi is ugyanígy érkeztünk ide annak idején.

JÁNOS Az több száz éve volt!

PÁL Azok voltak a szép idők. Emlékszel, mennyi lázadó parasztot vágunk le?

JÁNOS Hajaj! Meg törököt.

LINDA Meg libát.

PÁL De még mindig nem értem, mi a baj az új kísértetekkel.

JÁNOS Az, hogy visszaélnék a helyzetükkel! Nem azért jönnek ide, mert nem mehetnének máshova, hanem mert itt jól érzik magukat.

PÁL Mi ezzel a gond?

JÁNOS Hát hogy... foglalják a helyet!

PÁL Milyen helyet? Egy kísértetnek nincs térbeli kiterjedése. Több millióan elférünk egy csigahéjban, és végtelen birodalom királyának képzelhetjük magunkat.

JÁNOS Igen, de... ezek mindenféle kórokozókat terjesztenek!

PÁL Ugyan már, csak az élők betegszenek meg.

JÁNOS Én vezetem ezt a rohadt temet... létesítményt, és ha azt mondom, hogy terjednek a betegségek, akkor terjednek. Ráadásul ezek állatokat is hoznak magukkal!

PÁL Nekem is van egy szellemkutyám. A síromon halt meg, úgyhogy ide temették őt is.

JÁNOS Az új kísértetek agresszívek! Nagyon durván bánnak mindenkivel.

PÁL Hogy *ők* durvák? Nem te süttetted meg Dózsa Györgyöt annak idején?

JÁNOS Nem akarsz elmenni az élet faszára most már az akadékoskodásaiddal?

LINDA János, egyetlen normális érvet mondj. Mi a baj ezekkel a kísértetekkel?

JÁNOS Az, hogy... elveszik a munkánkat!

LINDA A munkánkat? Nem is tudtam, hogy dolgozunk.

PÁL Mi a mi munkánk, János?

JÁNOS Hát a kísértés! Az, hogy megijesztjük az embereket!

PÁL Igaz.

JÁNOS No, ezek a meghalhatási kísértetek idejönnek, és elveszik ezt tőlünk. Rémisztgetik a koszorúablókat, a sírgyalázókat és a szeretkezni beszőkő idiotákat. Helyettünk! Múlt éjszaka megpillantottam egy alakot, aki horogkeresztet akart fűjni az egyik sírkőre. Mire odaértem volna hozzá, három meghalhatási kísértet megelőzött.

PÁL Kellemetlen.

JÁNOS Ezt akarjátok? Munka nélkül maradni, és tétlen unalomban tölteni az örökkévalóságot?

PÁL Nem, dehogyan.

LINDA Az unalom a legrosszabb dolog a világon. Meg Báthory Erzsébet házibulijai.

JÁNOS Ha nem teszünk valamit sürgősen, nyitott khm-khm létesítményünk menekülttáborrá változik!

LINDA De mit lehet tenni?

JÁNOS Meg kell akadályoznunk, hogy még több embert temessenek ide.

PÁL Hogyan?

JÁNOS Átváltunk nappali üzemmódba. Addig ijesztgetjük a sírásókat, papokat, sírjainkra leboruló unokákat és más rokonokat, míg senki nem mer belépni ide. Kénytelenek lesznek bezárni a temetőt. Bla-bla-bla létesítményt.

Csend.

LINDA Ez amúgy nem lenne rossz ötlet, de... te nappal akarsz kísértetni?

PÁL Ez eléggé unortodox.

LINDA És veszélyes. Ránk haragítod a Kísértetszövetséget. A végén még kiátkoznak vagy ilyesmi.

JÁNOS Nehogy már a Kísértetszövetség mondja meg, mit csinálhatok a saját otthonomban! Őket bízzátok rám, meg tudom oldani. Szóval, benne vagytok?

PÁL Végül is... ha tényleg meg tudod oldani a dolgot a Szövetséggel...

LINDA Egy próbát megér.

JÁNOS Helyes! Akkor reggel ugyanitt találkozunk!

Sötét. Ugyanott, reggel. A három kísértet nyugtalan.

LINDA Nem tetszik ez nekem.

JÁNOS Micsoda?

LINDA Olyan félelmetes ez a napvilág. Úgy érzem, mintha figyelnének.

PÁL (*félénken körülnéz*) Igen. Az ember szelleme nem tudhatja, milyen veszély leselkedik rá ebben a világosságban.

LINDA (*félénken*) Aha. Bármelyik pillanatban előugorhat valahonnan egy normális ember.

JÁNOS (*erőltetett bátorsággal*) Nem kell berezlni. Normális emberek pedig nincsenek.

PÁL Honnan tudod?

JÁNOS Még nem találkoztam eggyel sem.

PÁL Én sem találkoztam még széles szájú orrszarvúval, de attól még nem zárnám ki a lehetőséget, hogy létezik.

JÁNOS Ne térjünk el a tárgytól! Tessék a feladatra koncentrálni!

Csend.

PÁL (*körülnéz*) Lehet, hogy túl korán érkezünk?

JÁNOS Nyugi, mindjárt itt lesz valaki.

LINDA Egy órája álldógalunk itt, és sehol egy látogató.

JÁNOS Csak most nyitották meg a kapukat.

LINDA Se sírásó, senki.

JÁNOS Majd jönnek.

PÁL Nem kezdhethénk el nélküük?

JÁNOS Mit?

PÁL A rémisztgetést.

JÁNOS Hogy akarsz te ebben a helyzetben rémisztgetni?

PÁL Így: húúúú, húúúú, húúúú!

JÁNOS De hogy a kurva halálba akarsz rémisztgetni, ha nincs itt senki, aki megrémülhetne?!

PÁL Jól van, csak egy ötlet volt.

LINDA (*hirtelen, ijedten*) Hallottátok ezt?!

PÁL Mit?

LINDA Valami reccsent!

JÁNOS Egy ág?

LINDA Lehet, hogy egy ember ólálkodik erre.

PÁL Futás! (*Elszalad*)

JÁNOS Állj, ne hülyüljetek már! Ezért vagyunk itt. Várjuk, hogy jöjjön egy élő.

PÁL *(megáll, a távolba néz)* Látok valakit!

JÁNOS Remek!

János és Linda odamegy Pál mellé.

LINDA Egy néni.

PÁL Mindjárt itt lesz.

JÁNOS Ne feledjétek: ha ideér, a szart is ki kell ijeszteni belőle.

LINDA De olyan félelmetes.

JÁNOS Csak nem rezeltél be egy nénikétől?

LINDA N-nem.

JÁNOS No, akkor szedjük össze a bátorságunkat, és... bújjunk el! *(Elindul)*

PÁL Bújjunk el?

LINDA Csak nem rezeltél be egy nénikétől?

JÁNOS Sokkal hatásosabb, ha hirtelen ugrunk elő.

PÁL Ja, oké.

Elrejtőznek. Nem történik semmi. Lassan előjönnek.

LINDA *(a távolba néz)* Más irányba ment.

JÁNOS Nyomás utána! Szép lassan.

PÁL Nem is tudom, János...

JÁNOS Mit?

PÁL Ma nem igazán vagyok formában.

JÁNOS Nem vagy formában.

PÁL Igen. Szerintem jobban fel kellett volna készülnünk erre a rémisztgetésre.

JÁNOS De hát évszázadok óta ezt csináljuk! Jön egy ember, ráijesztünk.

Most is ugyanez a feladat.

PÁL Igen, de azt éjszaka szoktuk csinálni, most meg világosság van.

JÁNOS És?

PÁL És most látszik, milyenek vagyunk valójában. Néhány pattogó izécske, aki hatalmasnak meg félelmetesnek akar tűnni. De nézz ránk, nincs rajtunk semmi félelmetes. Kicsik és jelentéktelenek vagyunk.

LINDA Ez igaz.

PÁL Köszönöm, Linda.

Csend.

JÁNOS Jó. Mit javasoltok? Öltsünk magunkra vámpírjelmezt, vagy mi?

LINDA A vámpírok mostanában olyan szexik.

PÁL Igen, egyáltalán nem félelmetesek. Semmi szükségem arra, hogy belém zúgjanak az élők.

LINDA Egy zombijelmez viszont működhet. Elvégre temetőben vagyunk.

- JÁNOS Nem leszünk se zombik, se vámpírok!
PÁL Esetleg farkasemberek?
JÁNOS Nem! Mi kísértetek vagyunk! Nem adjuk fel az identitásunkat!
PÁL Oké.
LINDA Tudjátok mit? Felvehetnénk egy hosszú fekete parókát!
JÁNOS Mint japán kollégáink?
LINDA Aha.
JÁNOS Nem jó. Japánok sem vagyunk. Próbáljátok máshonnan megköze-
lítani: mitől félnek legjobban az emberek?
LINDA A narancsbőrtől?
PÁL A gyerekvállalástól?
JÁNOS Ne ilyen elvontan gondolkodjatok.
PÁL Megvan! Az adóellenőröktől!
JÁNOS Erről van szó! Hát mégsem teltek el hiába az együtt töltött évszá-
zadok, ragadt rád valami.
LINDA Szóval öltözzünk adóellenőrnek?
JÁNOS Igen. Meg tudod csinálni?
LINDA Persze. Báthory Erzsébet varrónője voltam, simán elkészítem a
jelmezeket.
JÁNOS Szuper. Most menjünk lefeküdni. Reggel legyen mindenki
munkára kész, jelmezben, ahogy kell.
Sötét. Ugyanott, másnap reggel. A három kísérteten álarc.
PÁL Jön egy férfi!
LINDA Sokkal félelmetesebb, mint a nénike.
PÁL Engem kísértetiesen emlékeztet valakire.
JÁNOS Milyen nyugodtan sétál! Mintha nem is temetőben volna.
LINDA János!
JÁNOS Izé, nemzeti, tudjátok, létesítményben.
PÁL Odamenjünk hozzá?
JÁNOS Ne. Megvárjuk, hogy ideérjen, és Linda majd jól ráijeszt.
LINDA Miért pont én?
JÁNOS Mert te félsz a legjobban. Ez most a bátorság próbája.
LINDA Ne már!
PÁL Ebben van valami. Csak úgy győzhetjük le a félelmeinket, ha szembe-
nézünk velük. Ha félsz a magasságtól, mássz fel egy toronyba. Ha félsz
az oroszoktól, hívd be őket.
JÁNOS Pontosan. Itt is van, tessék félelmetesen viselkedni!
PÁL Hú.

*Megjelenik André, nyugodtan elsétál mellettük. János megböki Lindát, de
Linda tagadólag int. János odaáll André elé.*

JÁNOS Már bocsánat, de nem látja, kik vagyunk?

ANDRÉ Excuse me?

JÁNOS Rohadt halálba. Ööö... áj... ööö...

ANDRÉ Sorry?

JÁNOS Áj... Hevjú szín... ööö?

ANDRÉ I've just noticed. But I wasn't expecting you.

JÁNOS *(Lindának, sűgva)* Gyere már!

LINDA *(odamegy Andréhoz)* Jó napot!

ANDRÉ Good morning. I'm sorry but... were you expected? Had you made an appointment?

LINDA Nem tudom, mit mond. Tolmácsot szeretnék kérni.

André elmosolyodik, és kísétál. Csend.

PÁL Mondtam én, hogy a világosság nem jó.

LINDA Igen. Sötét jó, világosság rossz.

PÁL Napvilágnál nem félnek tőlünk.

LINDA Csak kinevetnek.

PÁL Ezt érdemeljük? Ennyi évszázadnyi kísértés után? Most mondd meg, János!

JÁNOS Szó sincs róla. Létesítményünk többet érdemel!

LINDA Akkor mit javasolsz?

JÁNOS Folytatnunk kell a harcot!

PÁL Nekem nincs sok kedvem hozzá.

JÁNOS Akkor is folytatjuk!

LINDA Nekem sincs.

JÁNOS Nem érdekel! Ti vagytok a problémamegoldó stábom, kötelességek folytatni!

LINDA Kötelességünk?

JÁNOS Addig nem nyugszunk, míg ezt meg nem oldottuk! Különben az idegenek jól fogják érezni magukat nálunk. Itt senki nem érezheti jól magát! Ez a kísértetek álláspontja!

LINDA Jön valaki!

JÁNOS Futás! Mármost, bújjunk el, és okozunk meglepetést!

PÁL Jó, most az egyszer.

Elbújnak. François jön sétálva. A három kísértet előugrik.

JÁNOS, PÁL, LINDA Hú!

FRANÇOIS Hú nektek is. Mi újság?

JÁNOS *(a többieknek)* A rohadt halálba. Ez a Kísértetszövetségtől jött.

FRANÇOIS Mit csináltak itt nappalnak idején?

JÁNOS Semmit. Mi csak úgy...

FRANÇOIS Csak nem éppen Szövetségünk egyezményét szegitek meg?
JÁNOS Szó sincs róla. (*Darálva*) Mi itt mindnyájan egy kísértetként és a lehető leghatározottabban ítélünk el minden, a Kísértetszövetség normáival összeegyeztethetetlen akciót, és mindent megteszünk annak érdekében, hogy a Szövetség értékeivel ellentétes megnyilvánulásokat visszaszorítsuk, és létesítményünket a kísértet-egyezmény szellemének megfelelően lakjuk be.

FRANÇOIS Ezek szerint nem igaz a hír, hogy átváltottatok nappali üzemmódba.

JÁNOS Dehogy! Ezt csak rosszindulatú kísértetek terjeszthetik, akiknek egyetlen örömforrása, hogy gyalázza a temetőnket!

FRANÇOIS A micsodát?

JÁNOS Bocsánat, a... nyitott... Megkérdezhetem, mi járatban errefelé?

FRANÇOIS Szegény bevándorlóitokat szeretném meglátogatni.

JÁNOS Ó.

FRANÇOIS Nem könnyű a helyzetük.

JÁNOS Nem, egyáltalán. Nagyon nehéz a helyzetük.

FRANÇOIS Az a szörnyű járvány, ami az élők között dúl, borzalmas pusztításokat végez. Szegények haláluk után is szenvednek tőle.

JÁNOS Igen, szegények. Tragikus.

FRANÇOIS Szeretnék meggyőződni róla, hogy szegény bevándorlók a lehető legjobb ellátásban részesülnek, és hogy itt bárki nyugodtan kísérthet.

JÁNOS Itt mindenki jól érzi magát.

FRANÇOIS Ezt örömmel hallom. (*Indul, majd megáll*) De ugye tudjátok, hogy ha nappali kísértésre akartok áttérni, számítanotok kell a Kísértetszövetség szankcióira?

JÁNOS Tudjuk, persze. Meg sem fordult ilyesmi a fejünkben.

FRANÇOIS Helyes. További hullajó éjszakai műszakot! (*Kimegy*)
Csend.

PÁL Jól megmondtad neki, János. Ilyen kemény fellépésre van szükség a Szövetséggel szemben.

LINDA Megmutattad neki, hogy a mi otthonunkban mi parancsolunk.

JÁNOS Ti itt ironizáltok, amikor ekkora a veszély?!

LINDA (*sóbajt*) Menjünk aludni.

PÁL Mehetek veled, Linda?

JÁNOS Aludni akartok, amikor még nem oldottuk meg a meghalhatási bevándorlók problémáját?!

LINDA Mégis hogy akarod megoldani ilyen körülmények között?

JÁNOS Nem nyugodhatunk, míg véghez nem vittük a tervet!

PÁL Jön valaki!

JÁNOS Nyergeljünk, barátaim, a szent cél érdekében!

LINDA Hát jó. Utoljára.

Elbűjnak. Érkezik Mari. A három kísértet előugrik.

JÁNOS, PÁL, LINDA Hú!

MARI Hú nektek is. Mi újság?

PÁL Ezer csákány és szívlapát! Ez Mari!

JÁNOS Mari, te közülünk való vagy. Mit keresel itt ilyenkor?

MARI Készülök a nagy útra. Követem a többieket.

LINDA Milyen nagy útra?

MARI Megyek én is az őshazába.

JÁNOS Levédiába?

MARI Mi a kísértetek őshazája, gyerekek?

A többiek vállat vonnak.

Köd, sötétség, ódon kastélyok, misztika...

A többiek vállat vonnak.

Szar kaja...

PÁL Anglia?

MARI Bingó. Mindenki ott van már, megyek én is a többiek után.

JÁNOS Milyen többiek után?

MARI Ti melyik világon haltok? Nem látjátok, hogy kiürült az egész hely?

Csak ti maradtatok.

Csend.

LINDA Csak mi maradtunk?

JÁNOS Ez nem igaz! Hemzseg a temető a bevándorlóktól.

MARI Azt hiszitek, itt akarnak maradni? Az első adandó alkalommal lépnek ők is jobb vidékek felé. Na, csákány, gyerekek! *(Kimegy)*

PÁL Várj! Miért ment el mindenki?

JÁNOS Nem ment el senki!

LINDA János, ha jobban belegondolok, tényleg csak mi vagyunk már.

JÁNOS Nem igaz! Tele van a temető!

PÁL Nekem meg a tököm van tele. Szevasz.

JÁNOS Barátaim! Együtt megállítjuk a meghalhatási szarháziakat, akik bajt és veszedelmet hoznak ránk!

PÁL *(Lindának)* Megyünk?

LINDA Angliába?

PÁL Aha.

JÁNOS Nagyon határozottan világossá tesszük számukra, hogy...

Pál és Linda elindul.

...hogy létesítményünk nem válhat a meghalhatási bevándorlás célpontjává, és... és...

Pál és Linda már majdnem eltűnik.

Várjatok! Mennyit kértek?

PÁL Tessék?

JÁNOS Mondjatok egy funkciót, egy... területet, amire vágytok, bármit.

LINDA Minek?

JÁNOS Mi a legnagyobb vágyad, Linda?

LINDA Mindig érdekelt a belsőépítészet. Egyszer majd művész szeretnék lenni.

JÁNOS Rendben, te leszel a legnagyobb! Sőt, mától te mondod meg, ki a művész, és ki nem az! Pali! Akarsz a külkapcsolatokért felelni? Akarod vezetni a keleti parcellákat?

PÁL Igen. Miért?

JÁNOS Olyan beosztást kaptok, hogy mindenki be fog fosni tőletek. Hatalmat adok nektek!

LINDA Jó, de mit kezdjünk a hatalommal egy kiürült nemzeti nyitott elhantolási létesítményben?

JÁNOS Azt mondom én: inkább legyünk főnökök itthon, ha üres is... mint huszadrangú, lenézett lidércek külföldön!

Csend.

PÁL Van ebben valami.

LINDA Végül is... nem is tudok olyan jól angolul.

JÁNOS Csak egyetlen dolgot kell tennetek. Harcoljatok velem!

PÁL Jó.

JÁNOS Menni fog?

LINDA Persze. Ki a bevándorlókkal a temetőnkből!

JÁNOS Ez a beszéd!

PÁL Nem akarunk tőlünk eltérő háttérrel rendelkező kísérteteket látni! Tűnjenek innen a meghalhatási bevándorlók!

JÁNOS Kifelé!

PÁL, LINDA, JÁNOS Kifelé! Kifelé! Kifelé!

Vége

Látó, 2015/8-9.

STAND-UP

Állj ki és mondd – ez a humor legegyszerűbb alaképlete. A stand-up comedy látszólag tehát nem hozott semmiféle valódi újdonságot, a műfaj hazai felfutása mégis alapjaiban formálta át, ahogyan a színpadi – és a rádiós, televíziós, újabban internetes – szórakoztatásról gondolkodunk. Ha pedig ez így van, akkor a komédia ezen, a verbalitást közép-pontba állító válfajának egy szépirodalmi folyóiratban is érdemes szót adni. Jelen esetben az utóbbi nem átvitt, hanem egészen konkrétan értendő, mert bár bizonyára megvilágító erejű tanulmányokat lehetne írni a stand-upról is, az egész leginkább egy vicc túlmagyarázásához hasonlítana. Ezért jobbnak láttuk átadni a mikrofont a hazai stand-up színtér három meghatározó alakjának, s a velük készült interjúk mellett körkérdéssel fordulni a szcéná további, nem kevésbé kiváló képviselőihez. Az így kerekedett szóváltásból sok minden kiderül, talán még az is, mitől egyedi, érdekes, hatásos a magyar stand-up. Amit lehet szeretni – ha tényleg egyedi, érdekes, hatásos – vagy kevésbé szeretni, de hogy még hosszan fogja formálni a szórakoztatásról való gondolkodásunkat, az egészer biztos. Hiszen akinek halálhírért keltik, az sokáig fog élni – s hogy miért tettük ezt, az is kiderül az alábbiakból.



„AZ ÁLLÍTÁSOK LEGJOBB TULAJDONSÁGA, HOGY LEHET ŐKET CÁFOLNI”

Beszélgetés Litkai Gergellyel

Úgy tűnik, Litkai Gergely sem válaszokból, sem életpályákból nem kedveli a készen kapott verziókat. Előbb foglalkozott humorral, mint hogy elvégezte volna az ELTE jogi karát, aztán visszatért hobbijához: forgatókönyveket írt, sorozatokat talált ki, konferanszié, majd stand-upos lett. Teszi mindezt a mai napig ideologizálás és általánosítás helyett alaposággal és rengeteg valódi szellemi munka befektetésével. Stand-upról lévén szó pedig gyakorlatilag megkerülhetetlen, hiszen a műfaj hazai intézményesülésének egyik kulcsfigurája. Litkai Gergellyel GÁNGEL NOÉMI beszélgetett.

– *Tudvalevő, hogy a „polgári foglalkozásod” ügyvéd, emellett alapvetően mindig is a humorral akartál foglalkozni. Mit jelent, hogy „a humorral foglalkozni”? Mit jelent számodra a humor?*

– Mindig is írtam. Tévéműsoroknak, újságoknak, rádióknak... Aztán később már el is mondtam, amit leírtam. De nem történt ebben semmilyen nagy pálfordulás, ha erre számítottál! *(Nevet.)* Mindegyik munka más, és mástól izgalmas. Már gimnáziumban írtam újságcikkeket, vicces jeleneteket, monológokat. Sőt, még korábban, általános iskolában. Sok kollégám hasonló utat járt be az írástól az előadásig. Nekem ez egy hobbi volt, mint a villanyvasutazás. Imádtam vicces történeteket írni, aztán észrevettem, hogy ez másoknak is tetszik. De ez csak szerencsés egybeesés volt: mindig is azt gondoltam, jogász vagyok, ezt tanultam, ehhez értek... Illetve értenék, ha olyan apokalipszis lenne, amelyben nem lenne szükség humoristákra. De a pályaelhagyásom, ha lehet annak nevezni, azért történt, mert a Comedy Central nevű multicég alkalmazottja lettem, és ilyen munkaviszony mellett nem engedik meg a jogszabályok, hogy valaki ügyvédként tevékenykedjen. A jogász szak elvégzéséből annyi előnyöm mindenképpen származott a humorista pályámon, hogy megtanultam nagy terjedelmű szövegeket kívülről megtanulni. *(Nevet.)*

– *És az írást hogy kezdted?*

– A Hócipőnek küldtem először tárcákat, glosszákat, humoreszkeket, aztán megnyertem a Humorfesztivált szerzői kategóriában, és elkezdtem mondogatni az általam megírtakat a Rádiókabaréban. Amikor pedig elkezdődött az HBO *Mennyi? 30!* című műsora, abban szerepeltem. A Godot indulásakor nem volt műsorvezető, aki összekötötte volna az egyes számokat, én meg azt mondtam, ha már úgyis itt vagyok minden este, és nézem, vállalom. Így kezdődtek a klasszikus stand-up fellépéseim.

– *Ezek szerint nem igaz, hogy valakinek vagy az írásához vagy a mások által leírtak előadásához van tehetsége, és ritkán esik egybe a két képesség?*

– Ebben van valami más műfaj esetében, de a stand-up különbözik tőlük ebből a szempontból: pont arról szól, hogy megírnod és előadnod is neked kell.

– *Minden stand-upos megírja a szövegét?*

– Attól függ, mit értünk megírás alatt. Van, akinek nem kell konkrétan papírra vetnie a gondolatait, témáit, szövegeit, de a fejében ugyanúgy megvan a kész anyag. Menet közben ez persze változhat, alakulhat, de ettől függetlenül elég határozott textusról van szó.

– *Nálad a kész koncepció és az improvizációnak engedett tér milyen arányban áll egymással?*

– Hol ez, hol az van jelen nagyobb arányban az előadásaimban. Néha szóról szóra ugyanazt mondom, de épp ilyen gyakran előfordul az is, hogy alakul a szöveg. Attól is függ ez, hogy maga a szöveg vagy monológ milyen állapotában van. Amikor még csak párszor adtam elő, sokat változik, de ahogy elkezd jól működni, egyre kevesebbet. Nyilván innentől már unalmasabb. Legalábbis egy olyan stand-uposnak, aki jobban szeret új dolgokat létrehozni, változtatni.

– *Tehát van, aki kevésbé szeret kitalálni dolgokat, és jobban érzi magát, ha úgy ad elő egy sztorit, ahogy már bevált? Gondolom, az utóbbi megoldás egyfajta biztonságot is ad.*

– Persze, ez mindenképpen nyújt egyfajta biztonságérzetet. Én író voltam korábban, legalábbis többet írtam, mint beszéltem, ezért nekem unalmas ugyanazt elmondani újra és újra. Ezért is van önálló estem

vagy három éve – ez az, amivel multicégeknek szervezett bulikon lépek fel. Ebben direkt van improvizációs rész is, hogy ne unjam meg. Aztán attól is függ ez, mekkora az érdeklődés. Ameddig nagy, addig általában csináljuk. Sokunk fellép önálló estekkel, és ha ezek kifutnak, teljesen új lappal kezdünk. Ez úgy zajlik, hogy ilyenkor szükség van egy átmeneti időre, amíg a régi dolgok mellé tesszük be az újakat – utóbbiakat próbálgatjuk –, aztán a teljes műsor lecserélődik.

– *A stand-upon belüli különböző műfajok közül melyekben tud jobban működni az improvizáció – már ha ez egyáltalán műfajspecifikus?*

– Vannak kifejezetten improvizációs előadások, ahol csak ez érvényesül. A *Duma Jamben* például inkább ez dominál, hiszen egymásra reagálnak a fellépők. De ha fix anyaggal áll az ember a közönség elé, és jó közönséggel van dolga, spontán eszébe jutnak más poérok is, mint amiket előre rögzített. Ellenkező esetben – értem ezalatt, ha a közönség nem teljesen rezonál az előadó szándékaira – megint csak elveszi a jól bevált dolgokat.

– *Mi az, ami ebből tanulható?*

– Mindent lehet tanulni, nem tudnék olyat mondani, amit nem. Bizonyos szintig. Stand-upossá válni épp olyan, ahogy valakiből ívhegesztő vagy atomfizikus lesz. Vagy mint az írás: megtanulsz leírni mondatokat, aztán azokat struktúrába szervezed. De egyikből sem következik, hogy jó könyvet fogsz írni. Ha rossz lesz, az legalábbis nem attól lesz rossz, amit tanulhatsz. A technikák nézői megismerése egyáltalán nem fontos a befogadói élmény szempontjából. De az biztos, hogy egészen más a stand-up, mint egy baráti társaságban viccesnek lenni. Utóbbi esetben adott egy helyzet, amit minden jelenlévő ismer, és olyasvalaki viccelődik vele, akire eleve figyelnek a többiek. A stand-upban nincs ehhez hasonlítható közös előismeret és közös helyzet sem: a helyzet annyi, hogy ők ülnek, és néznek téged, aki állsz a színpadon.

– *Mitől lesz jó az adott közönség? Ha nevet? És ha rosszkor nevet, de nevet, akkor is jó?*

– Egyáltalán nem, a közönség többi részét is zavarja, ha valaki „rosszkor” nevet. Mindenesetre ez nem a nevetésen múlik. Van taposós közönség, sőt vannak olyanok is, akik se nem tapsolnak, se nem nevetnek nagyon, az előadó mégis érzi, hogy szeretik, amit csinál. Persze a legegységelműbb visszajelzés a nevetés.

– *Van összefüggés a közönség nevetése és az ezáltal teremtett bizalom, az előadó részéről pedig a biztonságérzet és az improvizáció között?*

– Ezeket csinálni kell, nem beszélni róluk. Dolák-Saly Róbert annyit mond: „Csirkecomb”, és azon mindenki nevet. De min múlik ez? Ez nem elméleti kérdés. Nem csinálunk stand-up akadémiát, mert ez az ösztönökön és a rutinon múlik. Néha az ember saját magára van olyan hatással, hogy nem érdekli, mit csinál a közönség, ettől függetlenül eszébe jutnak új poérok. Ha a közönség befogadóbb, nyilván te is nyitottabb leszel, szívesebben próbálkozol, nagyobb kockázatot vállalsz.

– *Van rossz, vagy legalábbis nem jó közönség? Ha igen, mitől lesz az?*

– Ez körülbelül olyan, mintha nemzetkarakterisztikáról beszélne: a németek ilyenek, a spanyolok olyanok... A körasztalos ültetés vagy az elszeparált csapatok tudnak olyan helyzeteket teremteni, amikben nehéz szórakoztatni. Minél fókuszáltabb a figyelem, annál könnyebb bánni a közönséggel. A témától is függ: van, ami szélesebb, van, ami szűkebb hallgatóságot érdekel. A nézők egy részét elveszítheted, de ettől ők nem rossz közönség, csak éppen az adott téma iránt nincs meg a közös érdeklődés. Olyanok is vannak, akiknek egészen speciális humorérzékük van, sőt olyanok is, akik egyszerűen nem szeretik a klasszikus értelemben vett humorizálást, a forszírozott nevetést, tehát amikor valaki direkt vicces, és nekik ezért kell nevetniük. Aztán van az a mondás, hogy akinek nincs humorérzéke, az mindenre képes, de ebből szerintem csak annyi igaz, hogy van, akinek nincs humorérzéke. És az is előfordul – ez is egy példa arra, miért nem annyira speciális mégsem a stand-up –, hogy valakit elhív egy ismerőse a Dumaszínházba, de egyszerűen nincs ráhangolódva. Ugyanaz a helyzet, mint amikor megvan a jegyed egy drámára, beülsz a színházba, de mégsem jön a katarzis. Előfordul.

Szóba jönnek belső berkekben szabályok és megfigyelések, mint a vasárnapi közönség, az ajándékutalványos közönség, a karácsony körüli, bejglitól elnehezült közönség, vagy a szilveszteri közönség, ami ha kell, ha nem, szórakozni akar... De ezek sem mindig igazak. És ha igaz, az sem feltétlenül rossz. Amit elképzelsz a világról, néha beválik, néha nem. Ha ezeket előítéletekké merevíted, van rá esély, hogy az egész életed csalódásokkal lesz tele, mert nem teljesülnek a várakozásaid. Ezért is kell nyitottnak lenni. Ha betáplálsz magadnak a vasárnapi közönséggel kapcsolatos elvárásokat, azon a te teljesítményed is múlik: például annyi és olyan energiát adsz bele a munkádba, amilyet

a saját prognózisod szerint kell, de korántsem biztos, hogy ez átfedésbe kerül a valósággal. Arról nem is beszélve, hogy egy humorista mindig meg tudja változtatni a hangulatot. Ha valakinek, nekünk aztán tényleg nem kell beletörödnünk abba, hogy valami valamilyen: ha kell, beszélhetünk róla, ha a közönség álmos, fel tudjuk ébreszteni. Nem olyan ez, mint egy színdarab, ahol a színészek, bár szintén sokat tudnak tenni azért, hogy a közönség fogékonyabb legyen, kötve vannak a szöveghez. Velük szemben mi változtathatunk a szövegen, azon, hogy mit és hogyan játszunk, és így tovább. A filmben például, ha jól meg van írva a szöveg, annak nem tesz igazán jót az improvizáció, illetve nincs is rá szükség. A *Fapad* vagy a *Munkaügyek* esetében általában azt valószínűsítjük meg, amit leírtunk – persze idő sincs nagyon az improvizációra, olyan mennyiségű anyagot kell felvenni.

– *Ezeket már a Szuperbojz után írtad, pedig akkor megfogadtad, hogy nem írsz több forgatókönyvet.*

– Az a filmre vonatkozott. A sorozat teljesen más műfaj: erőteljesebben vannak jelen a szakmai alapon meghatározott alkotói igények. Megrendelésre készül, minden rendező tudja, mennyi idő alatt mit kell leszállítania, a nézettségi elvárásokat is figyelembe kell venni... A film pedig mintha Magyarországon egy megfoghatatlan valami lenne. Remélhetőleg ez mostanában változik. Számomra nagyon nagy a különbség a kettő között.

– *Annak ellenére sem fogsz többet filmhez forgatókönyvet írni, hogy most elindult egy változás a magyar film terén?*

– Annyi a jelentkező, szívesen átadom nekik a lehetőséget! *(Nevet.)* Sorozatot szívesebben írok: abban van ideje kibontakozni a karaktereknek, bőven lehet bele humort csempészni, és a huszonöt perces részek miatt a kísérletezgetés lehetősége is benne van. A nézők részéről is pozitívabb visszajelzéseket kapok, mint a filmjeimnél. A kollégáimat, a stábot is nagyon szeretem. Így aztán a közönséget sem terhelem a filmjeimmal – szerintem ez nekik is jobb –, másrészt magamat sem terhelem olyan feladattal, amiről úgy érzem, nem én vagyok a legalkalmasabb az elvégzésére.

– *Az, hogy az egyes előadóknek a pályájuk előrehaladtával újra és újra meg kell újulniuk, világos. De hogyan újul meg az egész hazai stand-up szféra?*

– Ugyanaz a lendület van ebben is, mint a tojáskereskedő vállalkozások piacán. Egy őstermelőnek is fejlődnie kell. Ha az egésznek egynek vesszük, mint a magyarországi stand-up comedy, akkor abban újul meg, hogy folyamatosan gazdagodik fellépőkkel, témákkal és új műsorokkal. Emellett egy sor új műfaj felé nyitottunk, legalábbis mint Dumaszínház, nem az egyéni karrierek szintjén. Létrejött például fizikai színházi produkció, amiben egyáltalán nincs beszéd, és sok színházi előadást készítettünk, amik szintén sikeresek, és külföldre is hívták őket. A Gólem Színházzal közös *ZS-kategória* szerepelt Kolozsvárott, *A férfiak szexuális világát* játszottuk Prágában, a legújabb produkciót, *Az elhanyagolt férfiszépséget* pedig meghívták egy romániai fesztiválra. Úgy gondolom, ezek az eredmények szakmailag is előre mutatnak, a „klasszikus” stand-upon jócskán túlra. A sokszínűség egyébként jól megragadható abban a tényben, hogy sok olyan előadásnak ad helyet a kisterem, amik a tévében nem is kerülnek a nagy nyilvánosság elé. Gondolok itt arra, hogy például Felméri Petivel a képzőművészetről és Budapestről beszélünk közös esteken, az önálló estemen pedig a számok vannak terítéken. Rengeteg olyan téma is helyet kap így, aminek nem feltétlenül a tévés közönség a célközönsége. Olyanokról beszélünk ilyenkor, amik minket érdekelnek – és kiderült: ha nem is a teljes közönséget, de egy jelentős részét szintén. Aztán persze van aktualitásokkal foglalkozó műsorunk, mint a szélesebb közönséget is elérő *Roast*. Ebben híres embereket égetünk le – korábban Ganxsta Zolit, januártól pedig Majkát fogjuk. Arra akarok kilyukadni, hogy minél sokrétűbb a munkánk, annál intenzívebben bővül új ötletekkel, irányokkal, megközelítésekkel. Márciustól kifejezetten az internettel, a Facebookkal foglalkozó témákkal szélesítjük a repertoárt, a Jurányiban pedig készül egy darab, ami a nők életével foglalkozik – ezt Szabó Bori írja, Göttinger Pál rendezzi és három színésznő játssza. Ezekkel az újításokkal – amik nem sorolhatók be a szó szoros értelmében vett stand-upba, mint ahogy a Dumaszínház sem – saját magunk számára is egyre izgalmasabbá tudjuk tenni a műfajt.

– *Mi a stand-up legspeciálisabb tulajdonsága a rokon műfajokhoz képest?*

– Az a tapasztalatom, hogy a stand-up is ugyanolyan műfaj, mint a többi: akit érdekel, az követi, és tisztában van a történekekkel, fejleményekkel, amik ezen a téren zajlanak. Éppúgy, mint például a kortárs tánc vagy a kortárs szépirodalom esetében. 2003 óta csináljuk a stand-upot Magyarországon, ezalatt számos helyszínen működtünk, legutóbb a

Corvin sétányon kötött ki a Dumaszínház – reméljük, sokáig itt is maradunk. Országszerte egyébként több mint száz helyszínen, és a határon túl is sacra hús–harminc helyszínen jelen van ez a formáció Londontól Székelyudvarhelyig, ahol rendszeresen vannak fellépések. Budapesten van angol nyelvű stand-up is, ahol angolul beszélő magyarok lépnek fel: Kovács András Péter, Felméri Péter vagy Tóth Edu. Korábban megvalósult egy kezdeményezésünk a British Councillel közösen, aminek keretében a környező országokból is érkeztek hozzánk fellépők brit, amerikai és új-zélandi komikusok mellett: ez volt a *Stand-up Express*. Ebből aztán létrejött egy műsor a Comedy Centralon, amiben kelet-közép-európai humoristák lépnek fel. Ezt azóta is sugározza a Comedy Central Extra. Felméri Peti és Tóth Edu egyébként külföldön, angol nyelvterületen is megnyertek már tehetségkutatókat, kipróbálták magukat, aztán hazajöttek, de a tehetségüket angol nyelven is kamatoztatják.

– *Egyszer egy interjúban azt mondtad, hasznos szeretnél lenni, mint Thomas, a kis gözmozdony. Hogyan szolgálja ezt a célt a humor?*

– Nagyjából bármi kapcsán feltehetjük a kérdést, milyen társadalmi célt szolgál. Mondjuk az ablak. Vagy a nyuszi. Mit értünk humor alatt? Egyfajta stílusmeghatározást, ami a legkülönbözőbb helyzetekben megjelenhet. Teljesen más a funkciója egy 444.hu-s cikkben, mint egy 1886-os Jókai-regényben vagy Mikszáth írásaiban. Sokszor bizonytalan is a célja – gondoljunk csak egy *Family Guy*-epizódra. Az is külön történet, amikor két ember viccelődik egymással. Ezek mind a humor különböző megnyilvánulási formái. Szokták mondani, hogy a humor feloldja a feszültséget, segít feldolgozni a mindennapi problémákat. Ezek az elvárt, készen kapott válaszok, amik arra jók, hogy az ember szabaduljon a kérdés súlya alól. Én ezekben nem hiszek. Van, akinek segít, van, akinek nem, sőt előfordulnak olyanok, akikben visszatetszést kelt. Ez nagyban függ a befogadó pszichéjétől, vagy – a jelenség társadalmi vetületét tekintve – attól a közösségtől, ahol az adott vicc elhangzik.

Valaki szerint a belga egészségügyi miniszter azt állította, a magyarok egészségtelenül táplálkoznak. Ami ezután történt, az dupla- vagy triplafedelű kérdés. Az első: sok kommentelő megírta, hogy a miniszter hájfejű, nehogy már ő mondja meg, én mit egyek. Ebből arra lehet következtetni, hogy a magyarok úgy gondolják, aki kövér, annak nincs joga a kövérségről beszélni. Pedig miért ne lenne? Lehet, hogy ő még jobban tudja, mivel érintett... A második: ahelyett, hogy megfontolnánk, mit mondott – ha ezt mondta volna –, azt mondjuk, dögöljön

meg. Aminek az az eredménye, hogy én is megdöglök, mert nem érdekel, mit mondott (volna). Pedig ha megfontolnám, talán tovább élnék. A harmadik: ezekből a reakciókból a többség levonja, hogy a magyarok parasztok. Holott itt összesen mondjuk húsz–harmincezer ember reakciójáról beszélünk, ez a létszám pedig csak Magyarország egyetlen kisvárosának a lakosságával egyenlő. Mégis azt kezdjük érezni, olyan országban élünk, ahol mindenki bunkó, és a belga miniszter halálát kívánja.

Azért ezt hoztam fel példának, mert jól szemlélteti, milyen hosszú az áttételrendszer egy kvázi viccnek indult megnyilvánulás és annak különböző hatásai között. Nem mondhatjuk róla, hogy csökkentette a feszültséget, és jobban érezzük tőle magunkat. Pont ellenkezőleg: felesleges gyűlöletet keltett, ugyanakkor akik erre reagálnak, és megírják, mekkora bunkók, akik erre ezt és ezt reagáltak, további diszkomfortréteget vonnak az egész köré, amitől még rosszabbul érezzük magunkat. Hiszen azt gondoljuk: ilyenekkel élünk együtt, és az ilyeneket óriási tömegként képzeljük el... Egyszerű és frappáns választ adni erre nem lehet. Ugyanezért nem szeretem a naplementés képekre szerkesztett, szöveggörnyezetből kiemelt idézeteket sem. Az állítások legjobb tulajdonsága, hogy lehet őket cáfolni, ezek mégis axiomatikus kinyilatkoztatások. Hogy én miért foglalkozom humorral, annak egyetlen oka van: egyszerűen imádom. Fiziológiailag jól érzem magam tőle, hogy hülyeségeket találhatok ki.

„VAN RÁ POÉNOD?”

Beszélgetés Kőhalmi Zoltánnal

Kivételezett helyzetben éreztem magam az egyik hétfő délután, amikor korra Kőhalmi Zoltánnal interjút beszélünk meg. A komedistának ez az a napja, amit minden héten a HVG szerkesztőségében tölt. Grafikus kollégáival ekkor tervezik meg az aktuális címlapot, aminek munkafolyamatába most kicsit magam is beleláthattam. Kőhalmi Zoltán 2008 óta értelmi szerzője ezeknek a jól ismert borítóknak, és a HVG-s munka – saját bevallása szerint – némi állandóságot és helyhez kötöttséget ad az életében. A Dumaszínházban, a televízióban és más színpadokon nagy népszerűsége szert tett stand-upos a műfaj hazai történetéről és jellemzőiről, a kabarétól elszoktatott közönségről, a humor műfajainak ingamozgásáról, a Charlie Hebdóról, valamint szorongásról, felelősségről, fekete humorról és stand-upos primadonnákról mesélt. (Kőhalmi Zoltánnal VIDA VIRÁG készített interjút, a beszélgetést azonban ezúttal az interjúalany kezdte.)

– Megkerestelek az interneten, hogy tudjam, ki fog ma velem interjúzni. Ahogy be akartam írni a nevedet a lap nevével együtt, megnyomtam véletlenül az entert, és addig sikerült begépelnem, hogy „Vida Virág Szép”. Ez így rendben is van, de láttam, hogy te embereket rajzolsz körül performanszokon!

– *Ex igaz, de ma nem tervezek ilyesmit. Kifejezetten újságírói minőségben jöttem.*

– Ennek örülök...

– *Nem bánnám viszont, ha egy kicsit te rajzolnád most körül nekem először Fábry Sándort. Az ő műsorából ismert meg ugyanis téged a magyar közönség. Mentorként állt mögöttetek a showman, vagy „csak” lehetőséget adott?*

– Nem jellemző ebben a műfajban, hogy a tudást átadják egymásnak a szakma szereplői. Fábry ebben különleges volt, azt érezte, hogy ő olyan, mint egy osztályfőnök, szerette felkarolni a fiatalokat. Lehetőséget adott nekünk és reklámozott minket, ahol csak tudott. Például amikor még csak gegmen voltam mögötte tizenéve, az interjúiban

ő név szerint megemlített minket, ami közel sem volt szokványos dolog. A Showder Klub cím miatt – ami eredetileg csak egy rovat volt a műsorában – nagyon sokan azt gondolták, vagy gondolják ma is, hogy a saját műsorunkban is a főnökünk volt. Én akkor is azt gondoltam, hogy különbözni kellene tőle, de a producernek az volt az érdeke, hogy összekapcsolja ezt a két műsort, viszont Sándor sosem volt ebben se szerző, se szerkesztő. Szerintem a műsor Duma Klub – a „Klub” a televíziós csatorna miatt elengedhetetlen – vagy bármi más néven szerencsésebb lett volna. Úgy indultunk, hogy mi voltunk a kis Fábryk. Mi meg közben magunk között létrehoztuk ezt a társaságot, a Dumaszínházat, ami franchise-ként működik, és letarolta az egész országot. Szinte már nincs olyan nagyváros, ahol ne lenne Dumaszínház. Mi pedig cirkulálunk – körülbelül egy fél év alatt érünk körbe. Budapesten pedig van egy állandó színházunk a Corvin környékén.

– *Valóban kinőtte magát ez a jellemzően egyszemélyes műfaj Magyarországon, így gondolom, létezik szakmai összetartás, mert anélkül nem ment volna.*

– Nem igazán. Ez egy olyan szakma, amiben nincs túlságosan nagy összetartás. Azt szoktam mondani, hogy ez egy olyan társulat, ahol huszonakárhány primadonna van...

– *Ha viszont a stand-up primadonnák közössége, akkor feltételezem, van valamiféle hierarchiaharc is köztetek...*

– Mindenki jó akar lenni, ez természetes, és valahol mindenkinek ez az érdeke is. Tudod, olyanok vagyunk, mint egy doboz bonbon, ami tele van különleges ízekkel és formákkal, de ha egyetlenegy is rossz benne, akkor legközelebb már nem fogod megvenni azt a doboz bonbont. Mint minden kollektívában, vannak itt is szimplán munkakapcsolatok, de persze vannak barátságok is.

– *Neked ki a barátod a szakmában? Ki az a kollégád, akire felnézel?*

– Akivel ajánljuk és szeretjük egymást, az Bödőcs Tibor kollégám. Vele szeretek együtt dolgozni is. És mivel magamat nem mondhatom, őt tartom a legjobbnak.

– *De ha mondhatnád, akkor magadat mondanád?*

– Hát... nagy kérdés! *(Nevet.)* Tiborral ez inkább csak egy játék közöttünk, hogy ezen rugózunk.

– *És ő magát mondaná?*

– Ő magát mondaná, ismerem! De mivel ő sem mondhatja magát, ezért ő meg engem mondana. Hozzá szoktam tenni, hogy Bődöcs felesége Kőhalmi-rajongó... Tibor nagyon jó barátom. Sok közös dolgot éltünk már át együtt. Volt például egy olyan élményünk a szilveszteri rádiókabaré felvétele után – amikor Tibornak sikerült villámgyorsan lerészegednie a saját pálinkájától, amit körbekínált –, hogy leesett a székről, és Bajor Imre segítette fel. Érted, Bajor Imre... Aztán azzal ugrattuk, hogy na, az milyen részeg, akit Bajor Imre segít föl az asztalhoz? Volt folytatása is a dolognak, mert azon az estén ketten tántorogtunk haza a Stefánián, ahol azt ordítottuk, hogy ikercsillagok vagyunk. Tibi aztán a színpadi show-ba is beépítette a történetet, kiegészítve azzal, hogy az az igazán részeg, akit Bajor Imre segít fel és Kőhalmi kísér haza.

– *Nincs köztetek egyáltalán szakmai féltékenység? Közismert, hogy te maximalista vagy.*

– Sándor György is ezt kérdezte tőlünk. De nincs. Pedig ez pont egy ilyen szakma, amiben benne van, hogy én akarok a jobb lenni ma este. Tiborral inkább hajtjuk, inspiráljuk egymást. Én magamhoz mérem magam, és tapsban mérem a sikert. Azt érzem, hogy minden nézőt szeretnék magammal ragadni, azt is, aki a leghátsó sorban titokban nyomogatja a telefonját. Régen volt olyan, hogy pontoztak az asztalok és megőrültem, amikor az egyik asztaltól kaptam egy négyest. Az nagyon rossz volt!

– *Annak idején az iskolában is ennyire megviselt egy-egy négyes?*

– Szentesen anyukám tanárnő volt abban az általános iskolában, ahová jártam. Alig vártam, hogy elkerüljek Szegedre gimnáziumba, és tiszta lappal indulhassak. Jó tanuló voltam, de tele vagyok szorongással. Sok szorongással kötött görcs vagyok... De nem baj, ebből élek.

– *Tehát „nem mondhatom el senkinek, elmondom hát mindenkinek”?*

– Abszolút. Végiggondoltam egyszer, és rájöttem, hogy a színpadon elmondott történetek mindig valamilyen valós szorongásos élményemből jönnek. Így aztán, ha belegondolok, a legtöbb történet rém kellemetlen rám nézve. Nem szándékosan szedem őket így össze, hanem ösztönösen ezekről beszélek. Viszont így van terápiás jellege a dolognak. És az a szerencse, hogy stressz meg új élethelyzet mindig van, tehát

mindig adódnak újabb, feldolgozandó témák, amiket ki kell hogy beszéljek. Így sosem fogok kifogyni a történetekből.

– A közönség szerinted mennyire veszi észre a gagjeidben a szorongásodat, a szomorú bohócot a nevető álarc mögött? Egyáltalán komolyan vesznek?

– Van, hogy nem vesznek komolyan. Sok mindent viccnek tartanak abból, amit mesélek. Olyan történeteket is, amik tényleg valóságosak, sokszor túlzásnak érzek. A Színházak Éjszakáján egy új ötlettel dob-
tuk fel a műsort, és Lovász Laci interaktívvá tette a programot egy Jung-
féle sokkérdéses önismereti teszttel, amiben választani kell, hogy ez
lennék vagy az lennék. Az volt benne a csavar, hogy megszavaztatták
a közönséget, szerintük én mit fogok válaszolni. Nagyon megdöbbenő
volt, hogy miket feltételeznek rólam! Például azt hitték, hogy pedáns
vagyok – volt ilyen kérdés –, és hogy jól bánok a pénzzel... Tehát ilyen
pozitív alaknak képzelnek. Pedig néha önkéntelenül is egy fiktív figurát
alakítok a színpadon. Tudom, ez kicsit skizofrén dolog... De azt érzem,
hogy az emberek sokkal jobban szeretnek, mint amennyire engem sze-
retni lehet. Nem az az ember vagyok, akit ők látnak. Rengeteg szép
dolgot feltételeznek rólam. Ahhoz, hogy megmaradjon az egészséges
énképem, állandóan figyelmeztetni kell magamat, hogy ők azt a Zolit
szeretik, aki nem biztos, hogy én vagyok. Normális embernek képzel-
nek. Pedig nem jellemző, hogy például rendszerető lennék. Nagyon
nehéz ember vagyok valójában – én mindig azt mondom... Nehéz ve-
lem együtt lenni, szerintem dolgozni is.

– Ha a feleségedet kérdeznénk, ő mit mondana?

– Biztosan ezt mondaná. Tőle azt szokták kérdezni, hogy otthon is
vicces vagyok-e. De már annyira unja ezt a kérdést, hogy azonnal azt
válaszolja, hogy nem. Pedig ez nem igaz! Persze, nem lehet az ember
állandóan vicces.

*– A mostani beszélgetésünk is meggyőz arról, hogy a való életben is szel-
lemes ember vagy, és el tudom képzelni, hogy a baráti közegekben mindig
könnyen válsz a társaság középpontjává. Viszont kicsit oximoronnak érzem,
hogy egy ilyen szorongó természettel kiállsz a színpadra vagy a televízió
kamerái elé, és egészen másképp működsz, mint ahogy a papírforma szerint egy
szorongó embernek kellene. Nem leblokkolsz, hanem éppen ekkor nyílsz meg.*

– Azt vettem észre, hogy sokkal rosszabb vagyok asztalnál, mint színpadon. Baráti társaságban például sokkal rosszabbul mondok vicceket,

mert nincs rajtam a figyelem. Írogató háttérember voltam korábban, és nem az, aki képes magára vonni a figyelmet egy társaságban. Barátok közt is csak akkor bontakozok ki, ha nagyon figyelnek rám. Ha nem, akkor képes vagyok csendben végigülni egy összejövetelt, és inkább cigarettázgatók hátul. Ha viszont kimegyek a színpadra és rajtam van a fény, akkor tudom, hogy a figyelem adott, az már megvan, és csak én ronthatom el, ha elveszítem. Ez ad erőt, ebből táplálkozom: a rám irányuló figyelemből. Megfigyeltem azt is, hogy ha osztoznom kell benne, már akkor is másképp működöm, és például párban nem vagyok túl jó. Visszahúzódó alkat vagyok, és kell, hogy bejelentsék, hogy „Következik...”.

– *Mi az előadói technikád: amikor a reflektorfényben állsz, inkább kizárod a közönséget a gondolataidból, és arctalan tömegként érzed a jelenlétüket, vagy szeretnél az emberekkel kontaktusba lépni?*

– Dehogynis zárom ki őket! A közönség nagyon fontos, az löki az embert előre. Bár baráti társaságban ez nem így működik. Volt egy korszakom, amikor lepróbáltam a poénokat a barátaim körében, de aztán felhagytam vele, mert sokkal sutább vagyok és rosszabbul mondom el, mint a színpadon. Persze minden humorista ezt teszi, lepróbálja a poénjait a szűk közegében, ami nagyon idegesítő, mert azt hiszed, hogy beszélgetsz velük, közben meg csak a műsorukat gyakorolják. Igazából a közönség előtt derül ki minden, élesben. Igyekszem mindenkire figyelni, de ehhez látnom kell az arcokat, a reakciókat. Ha úgy van világítva a terem, hogy az egész nézőtér teljes sötétségben van, az nagyon rossz érzés számomra, mert nincs meg a vizuális kapcsolat. Igyekszem mindenkire figyelni. Régebben – ez is egy önsanyargató dolog volt részemről – azt kerestem, ki az, aki nem nevet. Van olyan humorista, aki annak a három nézőnek beszél, aki jól szórakozik, én meg azon örlődtem, hogy az ott hátul, az miért nem szeret engem? És akkor őt próbáltam bevonni, pedig az is lehet, hogy ő csak így örül. De ennek is megvannak a trükkjei, hogy mindenki úgy érezze, neki beszél az előadó. Ez egy tanulható dolog, és tanulom is minden nap, mert nem feltétlenül vagyok színpadi ember.

– *Mikor ismerted fel, hogy a színpadon tudod kiadni leginkább a személyiségednek ezt az oldalát?*

– Író emberként kerültem a Rádiókabaréba, és nagyon sokáig mások háttéremberként dolgoztam. Hosszú ideig tartottam azt, hogy ezzel

a külsővel és hanggal nem fogok színpadra állni. Akkoriban különösen komikusan néztem ki: nagyon sovány voltam, rendezetlen fogsorral és hajjal. Az volt a rólam kialakult kép, hogy nem nagyon beszélek. Amikor bekerültem a kabaréba, körülvettek a gyerekkori ikonjaim – Fábry, Farkasházy, Nagy Bandó –, és örültem, hogy ott lehetek a közelükben. Mindig is ezt szerettem volna. Egyébként csak körülbelül az 1998-as Humorfesztiválig terveztem az életemet. Humorfesztivált nyolcévente rendeznek, és én 1990-ben, tizenkét évesen döntöttem el, hogy majd a következőn részt veszek. Miután lement a fesztivál, és a kabarében kaptam munkát, egy kicsit vákuumba is került az életem. Írtam Fábry-nak a poénokat, de keveset, mert ott is az volt, hogy mindenki nagy-dumás volt, és egymást licitálták túl az emberek. Én meg szokásos módon elültem hátul. Utóbb azt képzeltek rólam, hogy én biztos nagyon nagy dolgokon gondolkodom. Azóta is van egy ilyen imidzsem Fábry-nál, hogy Zolika ritkán szólal meg, de akkor nagyot mond. Ebből jól eléledgeltem egy ideig. Aztán egészen véletlenül derült ki, hogy színpadon is működhetek, amikor Litkai Gergőt – aki teljesen összefogja és rendbe teszi ma a humorszakmát – megkereste a Godot Kávézó egy stand-up est ötletével, talán 2004-ben. Az akkori sztárok megfizethetetlenek voltak a kávéháznak, ezért az első műsorok a háttéremberek és az önjelölt örültek fellépéseiből álltak. Ekkor valahogy kedvet kaptam, hogy egyszer kipróbáljam magam. Anyám meg bátorított, mert ő nagyon szereti, ha Zolika szerepel. Az összes barátom eljött, mert nem hitték el, hogy kiállok a színpadra – beszélni. Mondta is Litkai, hogy a Zolika lehet, hogy nem lesz jó, de legalább hoz közönséget.

– *Azt olvastam, hogy néma számmal készültél az első fellépésedre.*

– Igen, egy pantomim számmal. Teljes rettegésben, nem lehetett hozzám szólni. Még egy héttel a fellépés előtt is ez volt a terv. Nem írtam poénokat, nem tudtam, hogy kell közönség előtt beszélni. Végül arra jutottam, hogy magamról fogok beszélni. Akkoriban nem volt rajtunk semmi nyomás, elvárás, mert nem volt kihez viszonyítanunk ezt az egészet, annyira nem ismertük a műfajt. A közönségnek sem volt viszonyítási alapja. Tét nélkül és jókedvűen álltunk a feladathoz, a saját bőrünkön tanultuk meg az egész szakmát. Maga a műfaj is annyira új volt az embereknek, hogy hihetetlenül barátságosan fogadtak bennünket. Azt hiszem, az egészben épp a sutasága volt a szerethető. Bennem meg a szerencsétlenségem, a beszédhibám... Az volt az érdekes – ami ma már a műfajhoz kapcsolódik –, hogy egy civil, egy átlagember

került a reflektorfénybe, és arról kezdett sztorizni, hogy a feleségem meg az anyám... Ez nagy különbség volt, mert az akkori humoristák megírt szövegeket adtak elő, és egy adott szerepben, karakterben léptek fel – soha nem tudtak meg, ők mit gondolnak.

– Azt mondtad, a saját bőrötökön tanultátok meg ezt a szakmát. Most hol tart a stand-up műfaj Magyarországon? Mennyire érzed kifinomultnak világviszonylatban a magyar teljesítményeket?

– Tíz-tizenegy éve csináljuk a stand-upot, és 2008-ban lett tévéműsor belőle. Ez nagy ugrást jelentett az ismeretségünkben. Onnantól kezdve rengeteg ember jött, hogy fel akar lépni, és megdöbrentő volt, hogy mindenki azt hitte, ez a dolog annyiból áll, hogy én is elmondom, mi van a nagyanyámmal. Volt, hogy felkértek konferansziének egy-egy ilyen estre, de vissza kellett adnom a munkát, mert képtelen voltam lerángatni a lelkes beszélőket a színpadról. Az egyik műsor közepén megkértem Litkai Gergőt, hogy vegye át a vezetést, mert már másfél órája tart a műsor, és még csak a harmadik előadónál tartunk. De ma már profi gépezet az egész. Bődöcs Tibi szerintem világszínvonal, ő a legjobbak között van. Nem ismerhetek mindenkit, és az is igaz, hogy kisebb ország kisebb piacán könnyebb kitűnni, mint mondjuk Amerikában, ahol van háromezer komikus. Ha megnézek ma egy kortárs, nagyon megbecsült amerikai humoristát, és megvizsgálom, hogyan építi fel a műsorát, meg látom, hogyan csinálja Tibor, akkor azt tapasztalom, hogy nincs nagy különbség, vagy Tibor jobb. Jó, én elfogult vagyok vele, mert nagyon szeretem. De úgy látom, a magyar stand-up nagyon vegyes felvágott, eléggé hullámozó a színvonala, és ez látszik a tévéműsorban is.

– Amerikában azt tapasztaltam, hogy az élő stand-up show-kban évről évre újabb trendek alakulnak ki. Tavaly és idén például megszaporodtak a szexuális jellegű poénok, amit korábban szinte tabuként kerültek a humoristák. Tényleg léteznek trendek, irányok?

– Kicsit mintha forradalom lenne Amerikában. Rengeteg női komikus áll elő ezzel a témával. Szerintem Magyarországon nincs jelen olyan hosszú ideje a stand-up, hogy valódi irányzatokat lehetne felfedezni benne. Ebben a tízéves távlatban az történt, hogy a Dumaszínház nagyvállalat lett, és olyan szinten kiszorított mindent a piacról, hogy gyakorlatilag nincs olyan stand-up humorista, aki ne közénk tartozna, és nincs más műfaj sem. Annyira ez lett a humor a színpadon, hogy el-

szoktattuk az embereket például a kabaréjelenetektől. De szerintem van egy érdekes ingamozgás a humorban, hogy egyszer ez, egyszer az a műfaj erősödik meg és lesz népszerű. Egy irányzatra emlékszem, amikor a Holló Színház és a Monty Python-stílus eluralta a kilencvenes évek humorát. Akkor a Humorfesztiválon mindenki jelenetet írt, úgy kellett keresni az előadókat, akik díjat kaphattak.

– Hiányoznak a nők a magyar stand-up porondjáról. Mit gondolsz, ez minek tudható be?

– Szerintem nem merik kipróbálni magukat. Mindenhol a világon vannak. Például Karafiáth Orsit többször próbálták kapacitálni erre a dologra, hogy színesítse a műsort, de valóban kevés nő próbálkozik meg a műfajjal. Pedig azt cáfolnám, hogy a nőknek nincs ugyanolyan jó humorérzékük. Színészek, újságírók, írók között rengeteg jó humorú, komikus gondolkodású nő van, szerintem inkább csak nem vonzó nekik kiállni a színpadra – nem tudom, miért. Kormos Anett volt talán az első, aki vállalta, hogy megmutatkozik a műfajban, és akit nagyon kedvelek barátként, de a színpadon nagyon sokszor az volt, hogy mint-ha direkt olyan dolgokról beszélt volna, amit a férfiak gondolnak a nőkről. Egyszer úgy meghallgatnám már, hogy mit gondol igazából egy nő. Hogy például annyi sztereotípiát van a női parkolásról, de milyen ezt belülről megélni. De ugyanennyire szeretnék látni egy igazi cigány humoristát, aki elkezd a tabutémákat is feszegetni.

– Ezek szerint van még árnyalat, ami színesíthetné a magyar stand-up palettáját... Bár homogénnek nem nevezném a szakmát, mégis vannak áthallások. Te hogyan látod, hatnak egymásra a műfaj hazai képviselői?

– Eleinte nagyon érződött ez, és adódtak is belőle konfliktusok. Nemcsak témák és megoldások, néha poénok, de szófordulatok és beszédmódok is átragadtak egyikünkről a másikra. Szerintem most már vannak kiforrott előadói stílusok, és mindenki megtalálta a saját hangját. Manapság le lehet stoppolni poénokat: körbeküldjük e-mailben, hogy ez már az enyém. Engem egyébként úgy szoktak emlegetni, hogy olyan témákkal foglalkozom, amikkel más nem nagyon, ezért nincs nagyon átjárás. A humoristák között gyakori kérdés, ha történik valami a nagyvilágban, amire reflektálhatnak, hogy „Van már rá poénod?” Ha jól emlékszem, ez egy Karinthytól származó fekete humorú idézet, amikor két szerző beszélgetett, és az egyik említette, hogy meghalt az anyja, és akkor tette fel a másik ezt a kérdést.

– *Meddig lehet elmenni a fekete humorral és a viccelődéssel? Szerinted a humoristák szájukra vehetik például a mostani párizsi terrorcselekményt? Éppen ugyanebben a városban a Charlie Hebdo szerkesztőinek tragikus halála figyelmeztető jelzés lehet arra, hogy az ebben a könnyed műfajban létrejövő alkotásoknak súlyos következményei és veszélyei is lehetnek.*

– Nyilvánvaló, hogy semmilyen véleménynyilvánításra nem lehet erőszak a válasz, viszont a Charlie Hebdo a humornak egy olyan válfaja, ami nagyon durván provokál, ráadásul begőzölt vallási fanatikusokat. A Charlie Hebdo abban látja az értéket, hogy bármit megmondhat és bármit kimondhat. Egyébként sokszor felteszik nekem ezt a kérdést, és én többnyire ugyanazt válaszolom rá, hogy szerintem viccelni minden-
nel lehet, csak az nem mindegy, hogy hogyan és miért. Ha valaminek csak az a célja, hogy sértsen és bántson, az nem poén, és az megenged-
hetetlen. De alapvetően lehet viccelni a halállal is. Csak úgy látszik, van, amivel nem praktikus.

– *Hogyan lehet ebbe a szakmába ma bekerülni?*

– A stand-up színházaknak a világon mindenhol van egy Open Mic nevű estje, amelyen bárki felléphet. Ez most is platform arra, hogy új arcok mutatkozzanak be. Hozzánk az első időkben a környékről járt le ugyanaz az öt-hat örült, alkalomról alkalomra, de tényleg örültek voltak! Volt, aki guminővel táncolt, volt, aki tyúkot hozott fel a színpadra, ami a műsor alatt odatojt. Emlékszem, volt egy idős vak bácsi, akit a felesége kísért el, és nagyon élvezte a bácsi vicceit, amin rajta kívül nem sokan nevettek. És a bácsinak integetni sem lehetett, hogy vége, és jöjjön le, hanem a néninek szóltak, aki felment, és szépen levezette a színpadról. A néni pedig azt mesélte, hogy a (vak) férje találta fel a Tetrist. Hihetetlen hőskor volt!

– *Ma viszont már, ahogy mondtad is, profi gépezetté vált a stand-up Magyarországon. Te pedig a műfaj egyik legismertebb képviselője lettél. Hogyan viszonyulsz ehhez a népszerűséghez?*

– Nagyon nagy felelősség van rajtam. Az emberek azt hiszik, hogy ismernek. Sőt azt hiszik, hogy a barátjuk vagyok, és úgy jönnek oda hozzám, mintha ezer éve ismernénk egymást. Olyan dolgokat osztanak meg velem, amit a legjobb barátjuknak kellene elmesélniük. Volt például egy férfi, aki azt a történetet mondta el egy kocsmában, hogy a kórházban tizenkét évesen hogyan molesztálta egy orvos éjszakánként. Még az édesanyjának sem beszélt erről soha, de most utánakeresett az

orvosnak, aki még él, a hetvenes éveiben jár, és abban kért tőlem tanácsot, hogy szerintem feljelentse-e az orvost. Ilyenkor nem lehet egyszerűen felállni és elmenni. Még órákig söröztünk és beszélgettünk. De ez egy ilyen műfaj, megszoktam, hogy ismernek. Szerintem akkor működik igazán a dolog, ha az emberek általam és a történeteim által magukra is ráismernek. De az pont elég, ha helyel-közzel elhiszik, hogy magamról beszélek.

„A HUMOR FIGYELNI TANÍT, LÁTNI ENGED”

Beszélgetés Badár Sándorral

Badár Sándor drámatagozatos osztályból került a vasúthoz, ahol tizenévig dolgozott, aztán tett egy kitérőt a játékfilmek területére – ahonnan azóta se jött vissza –, közben pedig többedmagával meghonosította Magyarországon a stand-up comedy műfaját. Emellett négy könyv szerzőjeként is bemutatkozott. Színészetről, exhibicionizmusról, az improvizáció tanulhatóságáról, a hazai stand-upos életéről beszélgettünk vele. És arról, mi történik a Dumaszínházban azzal a nézővel, aki karba tett kézzel ül be az előadásra, és a nevetéstől a szemét törölgetve megy ki. No meg arról, mi történik azzal, aki eközben a színpadon dumál. Badár Sándort GANDEL NOÉMI kérdezte.

– *A stand-up vagy a színészet áll közelebb hozzád?*

– Nincs bennem elvárás azzal kapcsolatban, hogy ezt pontosan tudjam. Nem a stand-up volt az első az életemben, hiszen színészetet tanultam. De nem tudtam színész lenni mondjuk színházban, pedig voltak ilyen irányú terveim. Fiatalon kevésbé voltam képes irányítani a saját életemet a színház kontextusában. Például nem adódott annyi lehetőség, mint ma: csak néhány kamara- vagy stúdióelőadás volt, a hagyományos, nagy drámai színházak voltak igazán népszerűek. Hittem ebben a miliőben és szerettem is, csak éppen magamat nem tudtam elhelyezni benne. Valószínűleg azért nem, mert szerintem valamennyire elvész benne az ember személyisége amiatt, hogy közösségi játékot kell játszani. És mivel ez a helyzet áll fenn, le vannak osztva a szerepek, emellett pedig szerencse is kell hozzá, hogy valaki ebben érvényesüljön. Én meg nem akartam középszerű lenni. Kossuth-díjat az kap, aki túléli a többit – szoktuk mondani humorista körökben. Nem akartam a színházba beleöregedni. Ma már más a helyzet, pezseg a színházi élet, rengeteg a tehetség, és nem kétféle színész van, a szupersztár és a statiszta.

A döntéseimmel kapcsolatban azt gondolom, én zártam ki magam a színház falain kívülre, de ebben az is közrejátszott, hogy vidéken éltem. Az egyik stand-upos poénom jól megfogja ennek a dilemmáját: nehéz úgy színésznek lenni, hogy együtt mész haza biciklin a közön-séggel. Ha most bekerülnék egy színházba, nem tudom, mi lennék:

haladó vagy kezdő. De ez máig sem derült ki, hívtak ugyanis színházba játszani, csak az időbeosztásom nem engedte. Egyébként lehet, hogy például egy kamara-előadásban jó alakítást tudnék nyújtani. A stand-upban viszont sokkal jobban kiélem magam, a saját gondolataimat adom elő a saját stílusomban, a saját rendezésemben, a saját szavaimmal, a saját felelősségemre. Abban lehet különbség, hogyan hajolok meg az előadás végén: ráteszem a fejem a tuskóra vagy közlőleg megnézem a cipőm orrát, hogy befogadjam a tapsot. Egyszerűen azt csinálom, amit szeretek és úgy, ahogy szeretem. Mi ez, ha nem a legnagyobb kiteljesedés?

– *A színészi munkásságoddal kapcsolatban nem is a színházra gondoltam feltétlenül, hanem a filmjeidre.*

– A film egészen más, nekem sokkal nagyobb kihívás, mint a színház. A színházban előadsz egy darabot háromszázszor, amire előtte fél évig gyakoroltál minden nap, rengeteg küzdelemmel. Aztán összeáll a darab, jöhet a főpróba, majd a premier – és még kétszázkilencvenkilenc előadás kétszázkilencvenkilenc közönség előtt, ha pedig a huszadik nem olyan, mint az első volt, na bumm, nem történik semmi. Majd legközelebb máshogy faragjuk a történetet. Ez a háromszáz előadásba belefér, sőt a kísérletezés is, és lehet, hogy a kétszázadik alkalommal jön rá a színész: az első százkilencvenkilenc pocsék volt, most ért meg benne a karakter és a történet, most a jó. Ekkor még mindig vissza van száz előadás. A filmben ilyen nincs. Az ember megkapja a szövegekötveket, amit vagy elolvas, vagy nem – én nem szoktam –, és a lényeg, hogy az első forgatási napon ugyanazt a figurát kell hozni, mint az utolsón. A karakteren csak a filmezés kezdete előtt lehet alakítani, menet közben már nem. A filmben a színészet ott teljesedik ki, hogy ugyanazt a figurát kell hoznom egy olyan sztoriban, aminek bizonyos részleteit nem is ismerem. Mert többnyire a forgatókönyvet sem olvasom el. *(Nevet.)* A másik, hogy a kamerának nem lehet hazudni, minden rezdülést lát. Ezzel szemben a színpadon beleférnek a teátrális mozdulatok valaminek az elfedésére. Aztán egy következő filmben már más karaktert kell kialakítani, hiszen ha ezt nem teszi meg az ember, két film után be is fejezte a pályáját. Ezért nagyobb kihívás nekem a film, mint a színház.

– *Nagyon öntörvényűnek tűnik a hozzáállásod: legfeljebb kamaradarabban tudod elképzelni magad, a stand-upot pedig azért részesíted előnyben,*

mert teljesen a magad ura lehetsz benne. Adódnak ebből nehézségek például a filmes munkáid során, amikor egy stábbal kell dolgoznod, vagy a stand-upban, ahol kvázi a közönséggel dolgozol együtt?

– Focizni tudni kell! Sőt, muszáj. Meg kell várni, amíg labdát kapok. Ha mindig önzőzök, nincs passz. Egyébként nem is öntörvényűségnek mondanám ezt, inkább erőteljes igazságérzetnek. Mert van, hogy úgy érzem, valami nem stimmel, mondjuk nem fogadnak el, nem felelek meg valakinek, valakiknek. De akkor ez az ő döntésük. Én szeretnék megfelelni, de nem biztos, hogy az vagyok, akit ők szeretnének, hogy legyenek. Nem erőszakolok meg senkit, de engem sem lehet. Ha olyat akarnak, amilyen nem vagyok, nem kapják meg. Ha egy filmben azt mondják, én vagyok a gyilkos, rendben van. Elfogadom, és ennek megfelelően viselkedem, hiszen ez egy játék. Ha kéjgyilkosról vagy terroristáról van szó, végig kell gondolnom, mik vezették el idáig a figurát. De ha Badár Sándornak kell lennem egy filmben, nem tudok olyan Badár Sándor lenni, aki csapó, felvétel, felszáll a buszra, és mindenkit megkésel. Ebbe nem megyek bele. Ha nem tudom felvállalni, nem tudok vele azonosulni, hiteles sem lesz. Fel szoktam tenni a kérdést, minek az érdekében csináljak meg valamit. Valaki hátsó szándékai miatt? A pénzért? Nos, az utcán is megnézem, mibe lépek bele... Tudni kell nemet mondani, még akkor is, ha az adott döntés rengeteg hátránnyal jár. Tudok és szeretek közösségi játékot játszani, de nem mindenáron.

– A veled készült interjúkat olvasva az a benyomásom támadt, nagyon közönségközpontú vagy, emellett ugyanolyan fontos számodra az alkotói szabadság. Hogyan lehet ezt a kettőt összeegyeztetni?

– Nem a közönség mondja meg, mi lesz a műsor. Ha én történelemórát tartok, akkor ott a történelemről lesz szó, legfeljebb azt tudják formálni, hogy a szóban forgó korszakról melyik aspektusból beszéljek többet. Emellett az előadói szabadság a stand-upban a humor formájában nyilvánul meg, ez pedig időnként kifejezetten megköveteli, hogy aki fenn áll a színpadon, szembemenjen a hatalommal, a trendekkel – ahelyett, hogy beállna mögéjük. Hiszek abban, hogy a humorral egészségre lehet nevelni az embereket, a humor figyelni tanít, látni enged. Sok a sérült lélek, akiket foltozni kell. A nagyvárosban rengetegen be vannak zárva a kis világukba, amiből nem tudnak kilépni, vagy elhiszik, hogy nem tudnak. De meg kell próbálni kirángatni őket ebből, belevinni a történetekbe, elérni, hogy jól érezzék magukat. Hogy ki tudjanak látni a negatívumokból.

– *Pár évvel ezelőtt azt mondtad, hiába beszélnek a stand-up hazai virágzásáról, még csak félúton van. Hol tart most?*

– Azt mondom: a rögbi úgy játsszák, hogy futnak a sárban, és a labdát kötelező előre dobni. Amikor valaki érzi, hogy elfárad, vagy már tízen lógnak a nyakán, előredobja a labdát egy társának. Elméletnek ez érdekes lenne, de nem így van, ugyanis az amerikai fociban valójában csak hátrafelé lehet dobni a labdát. A stand-up úgy indult el Magyarországon, hogy nem az amerikai konvenciókat követte, hanem önmagából fejlődött ki. Itthon nem ismerték az amerikai stand-upot, így nem volt más választásuk, mint megismerni a magyart. A magyar stand-upban pedig előre dobják a labdát. Ez azért jó, mert folyamatosan friss marad: akik futnak, előbb-utóbb felbuknak, és előre dobják a labdát – addig is tudnak pihenni. Aztán utoléri a többieket, megint előre kerülnek, és akkor megint ők lesznek abban a helyzetben, hogy elkapják a labdát és továbbrohanjanak vele. De senkinek nincs megszabva, mennyit kell futnia vagy legfeljebb mennyit futhat, vagy milyen megszűre dobhatja el a labdát.

– *Bővül a játékosok köre?*

– Nem lógnak a csillárról a stand-upos jelöltek, de rendszeresen megtartjuk a Fiala Félőrültek Fesztiválját, ahol közönség előtt próbálhatják ki magukat, akik éreznek ehhez affinitást. És ha megpróbálják, és talált, még nem biztos, hogy süllyedt. Egy házibuliban mindenki tud a társaság középpontja lenni öt percig, amikor már mindenki jól érzi magát... Az után az öt perc után válik el, stand-upos lesz-e az illetőből, hogy egy karba tett kézzel ülő közönséget meg tud-e gyúrni. Ha nem, attól még ugyanúgy ő lehet a parkett ördöge a következő házibuliban. Beliczai Balázs egy éven keresztül minden Félőrülteken ott volt. Csenki Attila meg az első előadásán elájult. Mára a magyar stand-up élvonalát erősítik mindketten.

– *És ha valaki átküzdí magát az ötperces határ túlloldalára, akár hét és fél órán keresztül is tud beszélni?*

Öt perc, még öt perc, még öt perc... Ebből lesz végül hét és fél óra. És hogy végül mennyi az előadás időtartama, az a közönségtől függ. Az érdeklődést fenn kell tartani – lehet egy órán keresztül is viccesnek lenni, de ha a közönség elfárad, nem lehet erőltetni. Az a lényeg, hogyan jut el a stand-upos a poénig: hogy a közbeékelődő barokkosan fűződő mondatokkal magával tudja-e ragadni a közönséget úgy, hogy az egyre

jobban várja a végén a csattanót, nem pedig folyamatosan veszíti el az érdeklődésüket menet közben. Az a cél, hogy a közönséggel együtt nyerjünk.

– *Lehet ezt a képességet egyáltalán tanulni vagy fejleszteni?*

– Lehet tanulni, csak nem tanítják. *(Nevet.)* Aki ilyesmire adja a fejét, abban lennie kell egy fortyogó vulkánnak és exhibicionizmusnak, amin keresztül az ki tud törni. Szeretnie kell hatással lenni az emberekre – ez visszafelé is működik, hiszen az emberek szeretik, ha hatással vannak rájuk. Ez egy játék, amire rá kell érezni, ekkor válik valaki előadóvá. De itt még nem biztos, hogy jó stand-upos vagy jó improvizátor is egyben. Ahhoz már stimulálni is kell tudni a közönséget, ez pedig istenadta tehetség és tanulható műfaj egyszerre. A munkát nem lehet megspórolni – én is rengetegszer mentem úgy haza, hogy vertem a fejem a falba, miért azt a szót mondtam pont akkor, nem is akkor kellett volna, vagy nem is kellett volna, vagy egészen mást kellett volna. Aztán egy mentor támogatása is sokat segít. Sokat kell gondolkodni. De nem a színpadon. Az improvizátor a színpadon nem gondolkodik, csak kinyitja a kaput, és dől belőle, amin addig gondolkodott. Akkor kell gondolkodni, amikor a közönség reakcióját elemzi az ember magában – miközben ugyebár beszél.

– *Hogy lehet egyáltalán ennyi mindenre figyelni?*

– Mert kell!

– *Milyen stílusok, kategóriák alakultak ki a stand-upon belül a műfaj relatíve rövid hazai történelme során?*

– Az itthoni stand-upon belül átfogó stílusokat kevésbé, inkább egyes előadók saját stílusait lehet elkülöníteni. Bödőcs Tibi izesen, népiesen beszél, ugyanakkor kifinomult kifejezéseket használ. Ez a Bödőcs-féle stand-up. Eggyel elvontabb kategória a szürreális képekkel tarkított, ugyanakkor irodalmias stílus, ami szinte teljes mértékben nélkülöz minden vulgaritást. Kőhalmi Zoli beszédmódja ez, aki kifejezetten humorista jellegű előadó, és választékosan képes előadni az élet legkifordítottabb kifordítottságait. Ez a Kőhalmi-stílus. Szőke András pedig a legelvontabb szürrealitásba képes elvinni a történeteit, hol vulgárisan, hol nem, és az egész attól függ, milyen lábbal kelt föl. Van, amikor kifejezetten élvezzi a közönség az előadását, de van, amikor egyszerűen nem

is értik! *(Nevet.)* Na, onnan nehéz megnyerni a csatát! Aztán vannak fiatalok, akik kicsit egymáshoz hasonló módon a nyugatias, amerikaiias stand-upot emelik be magyarosított formában az előadásaikba. Mivel ők majdhogynem az internettel együtt nőttek fel, sűrűn figyelik a világhálót, és forrásként is használják az ott találtakat a történeteik kialakításához. Ez zömében fiataloknak szól, de az idősebb korosztály is elfogadja, mert mára azt mondhatjuk, ők is megismerték a stand-upot, már nem idegen számukra sem. És ott van néhány őskövület, Litkai Gergő, Hadházi Laci, Aranyosi Peti és például jómagam is, akik elég régóta stand-upolunk, emellett pedig előéletünk is van, mármint stand-up előtti életünk.

Vagyis elég széles skálán mozognak az előadói stílusok, csakúgy, mint a témák. Én nagyjából így látom a mai magyar stand-upos palettát. A magyar közönség szerintem az egyes előadókra szelektál: van, aki a Bődöcs- vagy Kőhalmi-stílust kedveli jobban, de ha kap egy Szőkét vagy egy Hadházit, netán Hajdú Balázst, nem esik kétségbe. De a közönségen múlik, mit választ az étlapról. A stand-up kezdődhet úgy, hogy valaki meggyúr egy szöveget, azzal pedig áttöri magát a közönségig – ezt pedig a közönség vagy elfogadja, vagy nem. A másik módszer, ha valaki megpiszkálja a közönséget bizonyos pontokon, és előbb-utóbb talál egy olyan sztorit, ami közös nevező lesz közte és a közönség között. Én nem szoktam vacakolni, ha nem működik egy történet, fogom magam és otthagynom. Amikor a közönség már velem van – kijön a hátra-dólt, karba tett kezes helyzetből, és előszeretettel szölongatja a pincért még egy italért, feloldódott, sok kontroll lehullott róla –, akkor esetleg visszatérek az első kanyarba, és együtt megnézzük, most már megjön-e a poén. Általában megjön. De ha mégsem, akkor sem lógó orral megyünk haza, hiszen végül mindenki nyert. Pont ez a lényeg benne.

– *Hogy lehetséges ez?*

– A Dumaszínház egy furcsa, szakrális hely. Bejönnek az emberek, feloldozást kérnek attól, aki fent áll a színpadon, és ezt meg is kapják. Ezért jönnek: nevetni szeretnének és jól érezni magukat, kiszakadni a mindennapokból és feloldódni. Persze csak akkor, amikor már eltelt egy negyedórányi akklimatizálódási időszak, mert előtte még otthon vannak. Aztán valóban megérkeznek, és a végén boldogan mennek haza. Nem számít, mi történt a kettő között, de ha valahol elakadt a lemez, baj van. Mindenesetre ritka az ilyen este.

– *De mi történik olyankor, ha nem sikerül visszamenni az első kanyarba, vagy elakad a lemez?*

– Szerencsére nem két embernek beszélünk... Egy idő után beindul a tömegpszichózis, oldalra is néznek az emberek. Van, aki háttal ül, őt meg kell fordítani. Ez az előadó dolga. Figyelni kell a közönséget, hogy melyik csoport mire vevő. Sokan felkészülnek, és azt szeretnék újra hallani, amit már hallottak, például a YouTube-on. Én viszont jobban szeretem a bluest. Ugyanaz a dal, de nem pont ugyanabban a taktusban, így nem teljesen azt kapja a közönség, amit várt – mégis nevet, mert tudja a poént. A többiek pedig látják azokat, akik már felszabadultan viselkednek, és így magukkal rántják őket is. Aztán vannak, akik annyira mást kapnak, mint amit vártak, hogy azzal a gondolattal mennek haza: soha többé nem jövök ide. De ez elég ritka, az emberek többsége hallott már rádiókabarét, látott már Showder Klubot, vagy bármit, ami közel áll a stand-uphoz.

– *Eléggé jellemző a stand-upra a vulgaritás. Te miben látod a funkcióját?*

– Csak a magam nevében tudok nyilatkozni: nem mondhatnám, hogy előszeretettel használom, de nem is tartom vissza. Ugyanakkor nem feltétlenül tudatos nálam, hogy nem a vulgaritásra hegyezem ki a poént – ezt több kollégám jó néhányszor épp ellenkezőleg csinálja. Az előadás közben mindig pontosan érezni kell a határokat. Ha intellektuálisabb beállítottságú a közönség, általában nem működik. Én ugyan megpróbálkozom velem az esetek többségében, de ha nem fogadják be – és van ilyen –, akkor nem szabad erőltetni. Van olyan közeg is, amelyik például a szürrealitást vagy a finomabb, cizelláltabb kifejezéseket nem viseli el – náluk általában a „durr bele”, ami működik. Hozzáteszem: nem kifejezetten a fiatalok köréről van szó. Szerencsére a közönség tudja, hogy a mondanivaló nem csak fekáliából és nemi szervekből áll, annál az üzenet mindig árnyaltabb. Nem gondolja senki, hogy ezt adnánk útravalónak, csak a hétköznapi dumája talán oldja egy kicsit a gátlásokat, és megkülönbözteti a helyet a teátrális színházi konvencióktól. Vagyis eszköz. Semmiképpen nem kötelező. A stand-up most tele van meglepetésekkel, és nagyon érdekes megfigyelni, hogyan alakul, változik, fejlődik. Érdemes részt venni benne, vagy így, vagy úgy, de nem éri meg kimaradni belőle!

NEM TEMETNI: MAGYAR STAND-UP KÖRKÉP

Szokásos év végi körkérdésünkkel a slam poetry (2012) és a hazai hip-hop (2014) után egy újabb, a verbális virtuozitás mezején vitézkedő popkulturális szcénához fordultunk, de nem sejtettük, hogy ilyen keményen pattanunk vissza róla – legalábbis elsőre. Nem mintha a megkérdezettek – és az elérésükben segítséget nyújtó szervezők – ne lettek volna maximálisan nyitottak, de mint számunkra is kiderült, a magyar stand-up világában a keresleti piac törvényei uralkodnak, és november–decemberre már jó előre megtelnek a határidőnaplók, előjegyzési naptárak. Így külön köszönjük azoknak az előadóknak, akik emellett is időt szakítottak arra, hogy válaszoljanak körkérdésünkre, vagyis hogy folytassák a következő mondatot: „Tisztelt gyászoló tömeg! Most, hogy itt állunk a magyar stand-up sírjánál...” Nem, nem az érdekelt bennünket, leült-e a magyar stand-up. Dicsérni jöttünk, nem temetni, de még inkább kiprovokálni belőle, mit is gondol magáról. Következzen tehát hét szívet szaggató gyászbeszéd azoktól, akik felültek a provokációnak.

Bálint Ferenc

(Szomszédnéni Produkciós Iroda)

Tisztelt gyászoló tömeg! Most, hogy itt állunk a magyar stand-up sírjánál, először is pontosítanunk kell, nincs pogácsa. Továbbá nincs vicces beszólás, mókás hasonlat, frappáns anekdota, szellemes megfigyelés és szűrős ironia sem, hisz ezeket temetjük.

Végre a tényeké a főszerep. Délután kettő, a koporsó tölgyfa, a sírt barterben ásták. Háromra mindenki mehet vissza dolgozni: Aranyosi tanárnak, Badár vasutasnak, Kőhalmi építésznek, Kovács András Péter jogásznak, Janklovics színésznek és így tovább. Végre mindenki azt csinálhatja majd, amihez nem ért.

Semmi ködösítés, túlzás, nagyotmondás. Csak a kötelező előírások, jogszabályok, szakma.

A végsőbücsú.hu szerint (not affiliated in any way with legénybúcsú.hu) egy találó idézettel sohasem hibázhatunk. Jodi Lynn Picoult amerikai író, a DC Comics Wonder Women harmadik szériájának

a szerzője írta a halálról: „a halál után nincs visszatérés, nem lehet megnézni, miből szálltunk ki. Bocsánatot sem lehet kérni a dologért. Nincs folytatás...”

Ez tény. És Jodi Lynn Picoult tudja, hogy kell tényekről írni. Könyvei hitelesebbé tételéért sok mindent megtett már: a *The Pact* kedvéért bevonult egy napra a börtönbe, a *Plain Truth* című alkotásáért megtanulta, hogyan kell tehenet fejni, a *Second Glance*-ért még szellemvadászatra is hajlandó volt benevezni, a *The Tenth Circle* alkotási folyamata alatt pedig végigszurkolt egy kutyaszánhúzó-versenyt. Ha ilyen szerzők vannak, ki hiszi el, hogy Bálint Ferenc a Szomszédnéniből saját bevallása szerint olyan kisvárosban született, amelyiknek 2008-ig saját pedofilja sem volt, a szomszéd település pedofilja kellett átjárjon szerdánként, szívességből.

Mert ezentúl az a fontos, ami megtörtént, és úgy kell mondani, ahogy megtörtént. Tényszerűen.

A zenegépből záródalként Zorán *Kell ott fenn egy ország*, Máté Péter *Elmegyek* és Zámbó Jimmy *Csak a jók mennek el* című dalai közül lehet választani. A gép kétszáz forintos érméssel üzemel.

Beliczai Balázs

Tisztelt gyászoló tömeg! Most, hogy itt állunk a magyar stand-up sírjánál...

...ne búslakodjunk! Hisz a magyar stand-up él! Eljöttünk ide, hogy megnézzük, méltó helyre kerül-e majd halála után. Stand-up és halál... Micsoda párosítás! A vidámság és az elmúlás. Mélyfilozófiai probléma. Izgalmas kontraszt: valami könnyed és valami fajsúlyos! Amit sokan számon kérnek a magyar stand-upon. Hogy nem elég elmélyült, nem elég filozofikus. Hogy már csak a nevetetésre hajt, de már nem a régi. Legyen ez a sírhely mementó. Még nem késő, hogy feltámadjon és éljen. Éljen örökké!

Benk Dénes

Tisztelt gyászoló tömeg! Most, hogy itt állunk a magyar stand-up sírjánál, kettős érzelmek tombolnak bennem! Megtört vagyok, mert remélttem, hogy soha nem fog bekövetkezni, de valahol mindig is tudtam,

hogy be fog következni! Amikor megszületett, akkor is gyenge volt, erőtlen, fantáziátlan, egy torz mutáns, egy selejtes olcsó másolat. Mégis szerettük, mégis a miénk volt! Nincs mit szégyellnünk! A humor mindig hű tükre társadalmunknak! De nézzünk most előre! Bár fáj e veszteség, mégse feledjük a prófécíát! Amely szerint az ezredforduló után, az Úr 2004. évében feltámad, újjászületik a magyar stand-up! Minden eddiginél erősebb és hatalmasabb lesz! Zseniális tehetségek, csiszolatlan és csiszolt gyémántok látnak majd napvilágot megreformálva az egész addigi magyar humort! Az ország színházaiban évtizedeken keresztül telt házas közönség várja őket, miközben a legnézettebb televíziós humorműsor lesz az övék! Ahol valami véget ér, ott valami el is kezdődik, így hát ünnepeljünk!

– Gyerekek! Mi ez a szörnység? Ki írta ezt a jelenetet? Ilyesmiről nem volt szó! Mi ez a semmitmondó felvetés? Aki szereti a magyar stand-upot, azt nem érdekli, aki meg nem szereti, azt ez se érdekli! Ezt a jelenetet vegyük ki! Ehhez nem adom a nevem! Vagy ha marad, keressetek másik rendezőt!

Felméri Péter

Tisztelt gyászoló tömeg! Most, hogy itt állunk a magyar stand-up sírjánál, reménykedve várjuk, mikor pattan fel, és nevet a szemünkbe, hogy „Hahaha, ezt beszívtátok. Elhittetek, bedóltetek a kamu halál-híremnek. Mekkora poén!”

Mert a stand-up soha sem halhat meg. A stand-up olyan, mint az őserdő. A fák kidőlhetnek, elkorhadhatnak, de az erdő örök. Humoristák jönnek-mennek, de a stand-up marad. Néha átkeresztelik: volt már bohóckodás, udvari bolondozás, one man show, állj ki és mondd, hofigézáskodás és fábrysándorozás. Konstans módon fejlődik, változik és alakul. Van, amikor mainstream, és van, amikor underground. De halott – soha.

Az első Homo sapiens megjelenése óta voltak olyanok, akik kiváloán tudtak viccet mesélni, vagy a nehézségeikről úgy beszélni, hogy azzal másokat megnevettessenek. A társadalmi problémákat a humor eszközeivel górcső alá venni. A történeésekről ironikusan megemlékezni. Vagy csak egyszerűen úgy kiszínezni egy hétköznapi eseményt, hogy mindenki nevetve fogta a hasát körülöttük. A humor, a poénkodás, a karikírozás mindig is része volt a mindennapjainknak.

Amikor az első majom lejött a fáról, és kiállt a többi elé, megnevetette azokat, akik még a fán voltak. Amikor az első ebihal lábakat növesztett, és kiállt a többi elé a tópartra, azok fuldokolva nevettek rajta. Amikor az első meteorit szembefordult a Big Banggel, és kiállt mondani és mutatni és eljátszani, a többi meteorit gurgulázva suhant el mellette a Tejúton.

A humort nem kitalálta az ember. Az vele született. Mindenki benne megvan. Ez nem egy tanult dolog. Nem mutatják meg a szüleink, hogy ezt hogyan kell, nem oktatják iskolákban, sohase létezett nevetésóra vagy humor tantárgy. Hogyan kell nevetni? Ez mindenki benne van. A génjeinkbe, a neuronjainkba kódolva. Mint a robotokba a robotika három alaptörvénye Asimov könyvében. Humor nélkül nincs ember. Pont úgy, ahogy nincs ember szeretet és harag nélkül. Ez nem választás kérdése.

Hogy ezt illusztráljam, elmesélek egy rövid történetet. Volt egyszer egy gyerek, aki egy lakatlan szigeten született, nem volt se anyja, se apja, se semmilyen rokona. De amikor meglátta, hogy az egyik majom hátulról belelökí a másikat a tóba, nem bírta megállni nevetés nélkül. Ez a gyerek soha sem tanult nevetni, hisz nem volt kitől, és mégis, amikor ezt a kis geget látta a majmoktól, kibuggyant belőle a nevetés. Igaz történet.

És ahogy a humorérzékét nem tudja soha levetkőzni az emberiség, mindig is lesz igény olyanokra, akik viccesek tudnak lenni embertársaik előtt. Volt, amikor még csak saját szórakoztatásukra poénkodtak az emberek, de az sem új keletű, hogy valakik pénzért álltak ki és szórakoztatták a többieket. Az emberek mindig is szerettek nevetni, és mindig akad olyan is, aki megnevetesse őket.

Szóval, kedves egybegyűltek, ez egy kamu temetés. Nevezzük inkább újjászületésnek. Esetleg keresztelőnek. Hisz ha már véget ér a stand-up, akkor jön helyette egy másik név, picit más koncepció, de a lényeg marad: egy ember kiáll a többi elé, és elmesél valami vicceset, amin a többi nevetve fogja a hasát.

Kormos Anett

Tisztelt gyászoló tömeg! Vagyis te, te és te... ja, hogy te sírásó vagy? Akkor te nem, csak ti ketten. Benneteket meg nem ismerlek... most meg hova mentek? Na, mindegy... Most, hogy itt állunk, vagyis állok

a magyar stand-up sírjánál, telve vagyok szomorúsággal. Miattad, drágám... mert itt hagytál. Nem érhet nagyobb fájdalom egy anyát, mint ha a saját gyermekét kell eltemetnie. Mondjuk ez a cipő is kurvára szorít... De nem érhet nagyobb fájdalom egy anyát... Még akkor sem, ha olyan fárasztó gyerek elvesztéséről van szó, mint amilyen te voltál. Persze halottról jót vagy semmit...

Születésed pillanatától tudtam, hogy sokra viszed majd, hogy milliók fognak rajongani érted, és idézik a szavaidat. Később persze kiderült, hogy tévedtem, de a hírnevedből lecsippenteni vágyó apajelöltek ezt még nem sejtették, úgyhogy mohóságtól ragyogó szemmel tolongtak a bölcsőd felett. Természetesen szeplőtelenül fogantál (ahogy azt illik ezekben a körökben), így egyiküknek se hagytam, hogy a nevére vegyen. Litkai Gergőtől is csak azért fogadtam el némi gyerektartást, hogy olyan életet biztosíthassak neked, amelyet megérdemeltél. Jó, jó, talán egy-két új ruhát és néhány pár cipőt vettem magamnak is, de mégse vallhattál szegényt egy rongyos anyával az általános iskolai szülői értekezleteken, nemde?

Amúgy csodás gyerekkorod volt. Sokat meséltem, énekeltem neked, és azért apáidnak is hagytam néha, hogy levigyenek a játszótérre, hadd örüljenek a nyomorultak. Ráadásul ilyenkor nekem is felszabadult egy kevés időm, és elugorhattam a fodrászhoz. Meg egyszer Hawaii-ra... két hétre. De járt nekem egy kis kikapcsolódás, mert tényleg nem volt könnyű veled. Igen eleven gyerek voltál. De halottról jót vagy semmit...

Szerettem volna, ha orvos vagy ügyvéd lesz belőled. Csakhogy téged nem érdekelt az iskola. Beíratlak zongorára, elhordtalak sportolni, hátha kiderül, hogy valamiben tehetséges vagy. Hiába. Persze hogy aztán nem találtál magadnak rendes munkát. Ha nem örököltél volna tőlem némi humorérzékelt, még annyira se vitted volna, mint így. Tudom, tudom, szerinted ez a bohóckodás is rendes munka... de hát... na... Ha lenne apád, belehalt volna, és még most is forogna a sírjában. De halottról jót vagy semmit...

Vicces voltál, azt meg kell hagyni. Sas Jóska csak kapkodta a levegőt, mikor kirántottad alóla a haknitalajt, és szegény Gálvölgyi Jancsi se volt éppen boldog. Üde színfolt voltál a magyar humor kétszínű palettáján. Sok poént köszönhet neked a közönség. Meg sok OTP-reklámot is, ha már itt tartunk. Nehogy azt hidd, hogy ez csak úgy elfelejtődik, mert elpatkoltál. Ha rendesen tanultál volna, ha ügyvéd vagy orvos lett volna belőled, akkor nem kellett volna minden szart elvállalnod.

De hát beszélhettem én neked... És nem csak élned nem sikerült tisztességesen, meghalnod se.

Gondoltál te arra, mi lesz most a világgal? Kiknek a pofáját kell nézni ezután a tiéd helyett az RTL Klubon? Kit fognak megrendelni a cégek karácsonyi partikra, fesztiválokra? Mégse mehet mindenhova az Irigymirigy meg a Horgas Eszter. Bár biztos, hogy több hahnijuk lesz, mint amikor még éltél... Szinte fáj belegondolni, hogy megszedik magukat a gecik, most, hogy... De halottról jót vagy semmit...

Ha csak egy kicsit jobban vigyáztál volna az egészségedre. Ha nem vállaltál volna annyi céges fellépést, ha nem húztad volna fel magad állandóan a kommenteken, ha nem engedted volna, hogy a falra fessék a halálodat, ha nem ittál és nem füveztél volna annyit... talán még ma is élnél. És nem kellett volna ilyen korán, mindössze négyezerkétszázötvenkét évesen itt hagynod a földi létet. És engem, szegény anyádat, az egyetlen, aki túlélte téged. Belőlem lettél, de porrá leszel. Nyugodj békében!

Kovács András Péter

Tisztelt gyászoló tömeg! Most, hogy itt állunk a magyar stand-up sírjánál, nézzük el magunknak, hogy nem szoknek könnyek a szemünkbe. Helyette csupán hangtalanul zihálunk: nem azért, mert a rögök közt szítáló párába szeretnénk sóhajtani gyászunkat, hanem mert mindent átható intellektuális fingszag nehézkedik tüdőnkre.

Magunk sem tudjuk, melyikünk szellentette el magát először – csak annyi biztos, hogy a közönség vaskosan röhögött. Mi pedig fel szabadultan sóhajtottunk: lám, ennyi is elég. A kacagás azóta elszállt, a poklok kénes záp étere azonban most is a nyakunkban ül, és villás farkával legyezi arcunkba a büntudatot: mi tettük ezt a stand-uppal, miattunk fekszik itt most ő, aki neve szerint a felállásra rendeltetett.

Nomen est omen? No, man. Hosszan tartó gyengélkedés után kimúlt, még mielőtt a nevében foglalt cél, a stand up, a valódi felállás, szellemi felegyenesedés, kinyújtózás, surrectio megvalósulhatott volna. De nem baj, mint minden halottnak, neki is jár még egy esély: a re-surrectio. A feltámadás.

Tragikusan fiatalon érte a halál. De nem úgy, mint Petőfit, dicső hősiességben – sokkal inkább mint egy koravén öszvért, akinek hátára túl gyakran vetettek túl nehéz málhát.

Mennyi minden lehetett volna belőle! Fukar bankárok vagyónát szórhatta volna a nép közé, trónokat repeszthetett volna ketté, hadvezérek kardját csorbíthatta volna ki. De a közönség nem ilyen sorsot szánt neki. Pont olyan vaskosan egyszerűen múlt el, ahogyan élt: a farán lehelte ki a lelkét.

Betegesen született, sok bábája közt elveszett, gyerekfejjel lett népszerű, a közönségben pedig nem a tanítványt, hanem a kenyéradót látta. Szolgált és nem tanította; a kedvére volt, de nem hasznára; ébresztő helyett altatót duruzsolt neki. Behízelegte magát. És amikor már ott volt, ott csücsült mindenki nappalijában, ott gubbasztott mindenki szívében, ott integetett a tévéből, az óriásplakátról és az ország minden nagy művházából, akkor mit csinált? Fáklyaként világított a magyar közélet éjszakájában? Vezetett? Irányt mutatott? Nem. Mert az ember a bársonyszékből és a szószékről várja az iránymutatást. A pódiumról csak a poént várja. Nem akar a stand-upos világnézetén rágódni: habcsókot akar, amelyet bekapnia sem kell, lőjék egyenesen a szájába, ahol azonnal elolvad, és oly édesen-sziruposan csiklandozza a torkát, hogy azt nem lehet megállni kacagás nélkül. Az előadások után sokaknak fáj a nevetéstől a szája. Az agya csak keveseknek.

Divatba jött. Felkapták. Éljeneztek. Ő pedig bedőlt nekik, és ő is éljenezni kezdte magát. Ritkán fogalmazott meg ellenvéleményt – ha mégis, az nem kritika volt, csupán életlen fanyalgás. Ritkán állt ki másokért – amit a közönség érzett iránta, az sem valódi szeretet volt, csupán a flörtök izgalmas bizsergése.

Nevetetett, de nem oldott fel semmit. Sőt. Olykor még nagyobb galibát okozott.

Túl kevesen sértődtek meg rajta, túl kevés ellenséget szerzett magának, túl kevesen kívánták a halálát – ezért a sírjánál sem toporgunk túl sokan.

Tessék. Lehet röhögni. Csak hát nem könnyű. Így, mereven, életelenül, kihűlve egyáltalán nem vicces, sőt, még büdösebb, mint életében volt.

Akkor lehet sírni. De min? Nem érezzük fájó hiányát. Ahogy eltűnt, akadtak mások, akik a helyébe lépve a nézők kegyeit keresik, akik ugyanolyan lelkesen kiszolgálják a jegyvásárló közönséget.

Akkor mit lehet csinálni? Pirulni. Zavartan állni egyik lábunkról a másikra, kicsit szégyellni, hogy ismertük, aztán soha többé nem beszélni róla, csak időnként mosolyból kötni szárazvirág-csokrot a sírjára, és a YouTube burjánzó gízgazai alól időnként kigyomlálni egy-két

olyan villanását, amire érdemes emlékezni. Amiért még évek múlva is meggyűjtjük a lájkok mécseseit.

És bízni abban, hogy bár a valódi stand-up, a surrectio elmaradt, jöhet még egy második esély, a resurrectio. Hogy úgy jövünk-e fel az éji világból, mint Petőfi a *Szeptember végén* című versében, úgy táma-dunk-e fel, mint Pilinszky *Harmadnaponjában*, avagy úgy, mint akár-melyik rothadó élőhalott a *Walking Dead*-ben, az csak rajtunk múlik.

Most pedig énekeljük el a „Közelebb, közelebb...” kezdetű éneket, majd tekintsünk meg az elhunytól egy rövid összeállítást, amely a ki-járatnál megvásárolható DVD-n és Blu Rayen.

Tóth Szabolcs
(*Szomszédnéni* Produkciós Iroda)

Tisztelt gyászoló tömeg! Most, hogy itt állunk a magyar stand-up sírjá-nál, mindannyian jóval szegényebbek vagyunk – kivéve talán a tözs-deügnököket –, mint néhány nappal ezelőtt, például kedden, amikor még élete teljében volt.

Jómagam szoros kapcsolatot ápoltam az elhunyttal, akivel 2007-ben kötöttem életre szóló barátságot. Korábban is eljutott hozzám a híre, távolról tiszteltem, de akkor még nem gondoltam, hogy akkora meg-tiszteltetés ér, hogy személyesen is megismerhetem. Az első időkben havonta találkoztunk, megittunk valamit, meséltünk egymásnak. Az utóbbi időben viszont már életem szerves része lett, együtt utaztunk keresztül-kasul Magyarországon, és nem csak ott.

Együtt szórakoztunk, együtt ittunk, együtt ettünk, együtt vittük le a szemetet, együtt próbáltunk úrlapokat kitölteni, és együtt néztük a csajokat az első sorban. Ezért is ért váratlanul a hír, hogy elköltözött közülünk. Első hallásra természetesen nem akartam elhinni, és még most is nagyon nehezen fogom fel, hogy ekkora tragédia érte a magyar nemzetet. Ebből is látszik, milyen törekeny az élet: egyik nap még milliók élvezik a létét, másnapra egy lejárt szavatosságú musical örökre megfoszt tőle.

Szomorú vagyok, de nincs bennem bosszúvágy, hiszen hiába tiltá-nánk be az összes musicalt, az már nem hozza Őt vissza közénk. Ő sem szeretné, ha ártanánk bárkinek, ahogy Ő sem tette. Mindenkire és szinte mindenkiről volt egy jó szava. Sötét idők következnek, tele de-presszióval, rekeszizom-sorvadással. Alig néhány napja költözött el,

de már hegyekben állnak a kidobott, használhatatlanná vált szmájlik. Számptalan fölőselegessé vált mikrofon várja, hogy kitalálják, mi legyen velük. Egyesek simán bezúznák, mások kalapáccsá alakítanak, de vannak, akik kibelegznék őket, és felhasználják mint mosható fagyalttölcsért.

Most, hogy Ő nincs, új szakma születik, a gyógycsiklandozóké – de vajon betöltheti-e bármi azt az űrt, melyet maga után hagyott? Szerintem nem. Nélküle ez a világ egy kicsivel kevésbé jó hely, hiszen hiába az import szlovák stand-up, amit természetesen meg lehet nézni, de mivel szlovákul van, senki sem érti, így mégsem ugyanaz, mint a magyar stand-up volt.

НАНАНА НАНА
НАНА НАНА



CSUDÁLATOS SHOW

ÍRTA ÉS RAJZOLTA: LAKATOS ISTVÁN

ПТУ
ПТУ
ПТУ



ПТУ
ПТУ



НАНАНА.

DERŰS NAPSZAKOT, NYÁJAS
OLVASÓ! EZ ITT A NAGYSZERŰ

CSUDÁLATOS SHOW!

EGÉSZEN
KIVÁLÓ!

LAKATOS
ISTVÁN
VAGYOK, S
ÖNFELEDT
SZÓRAKOZÁST
NYÚJTOK!

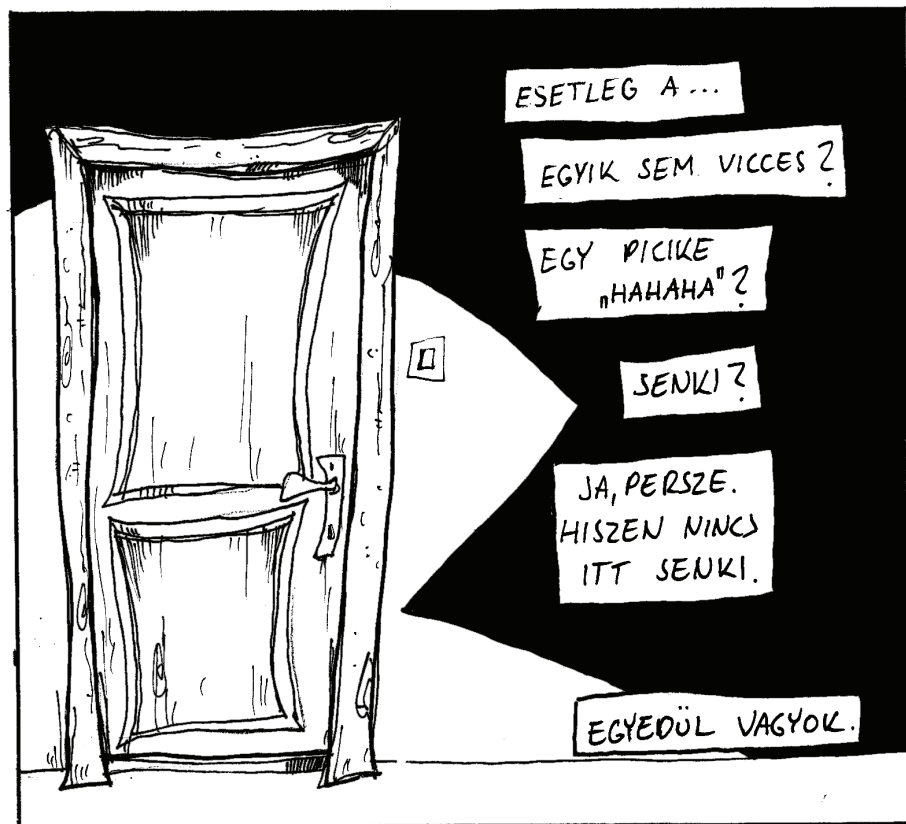
HA
HA
HA

SEMMI TAPS?
OVÁCIÓ?

APRÓCSKA
VIVÁT?











Csokolom a kezét
SZEGEDY-MASZÁK MARIANNE
libri

Szegedy-Maszák Marianne

Csokolom a kezét

Libri Kiadó
Budapest, 2014

Vidosa Eszter

HOGYAN ÉLTE TÚL A SZERELEM?

Problematicus szerelmi szál köré építi alapos kutatómunka nyomán megírt memoárregényét Szegedy-Maszák Marianne, aki levelekből, hivatalos dokumentumokból, újságcikkekből és a rokonok elbeszéléseiből állította össze a *Csokolom a kezét* című kötetet. A dokumentumregény az 1940-es évektől, az író nő szülei között szövődő szerelem kezdetétől követi nyomon a neves felmenőkkel rendelkező arisztokrata, illetve nagyiparos családok mindennapjait, megpróbáltatásait, a magyar politika, közélet eseményeit és a háború viszonyosságait, borzalmaikat. Az író nő édesanyja, a nagyiparos Weiss Manfréd dédunokája, Kornfeld Hanna tehetős zsidó származású hölgy, édesapja pedig Szegedy-Maszák Aladár, aki külügyminisztériumi tisztviselőként, majd amerikai magyar nagykövetségként igyekezett alakítani országja történelmét, és bár a könyv a családfának ezt az ágát kevésbé részletezi, Barabás Miklós festőművész neve is feltűnik a rokonok között. Hanna és Alfréd a II. világháború alatt bevezetett kirekesztő zsidó házassági törvények idején találta egymásra, majd külön utakon, de átvészelték a háború legkritikusabb pillanatait, hogy csodával határos módon ismét egymásra találjanak,

és családot alapítsanak: ezt állítja a középpontba, de korántsem csak kettejükéről szól lányuk első kötete.

A Weiss, illetve a beházasodott Kornfeld és Chorin családot, valamint Szegedy-Maszákékát kis híján megsemmisíti a II. világháború. Marianne édesapja, Aladár azon fáradozik, hogy a pókháló hadművellet keretében Németország tudtán kívül megegyezzen a szövetségesekkel, a terv viszont nem valósul meg, és végül náciellenes nézetei miatt a dachauai koncentrációs táborba deportálják, ahol testközelből éli át a holokauszt borzalmaival. Kornfeldet és Chorint az oberlanzendorfi táborba szállítják, később pedig Chorin – a Heinrich Himmlerrel kötött titkos alkunak köszönhetően – a családi vagyon legjavát feláldozva elmenekülhet az országból a rokonokkal, az otthon maradt négy túszt leszámítva. A náci bukásával a család negyven tagja szétszóródik Európában, később pedig többen amerikai vízumért folyamodnak közülük. Hanna és Aladár nagy nehézségek árán egybekelnek, majd ezt követően Washingtonba utaznak, ahol a családfő amerikai magyar nagykövet lesz – a közéleti és magánéleti megpróbáltatások viszont ezzel még nem érnek véget.

Bár az író nő korrajzot, kifejezetten részletes politikai dokumentumkötetet, illetve családregényt komponál, a vezérszál, amely mindvégig lendületben tartja a narrációt, az anya és az apa kapcsolatának, (szerelmi) történetének végigvezetése lesz. Ez teszi a kötetet azok számára is élvezhetővé, akik Horthy stratégiai lépéseiről, a pókháló hadművellet körüli hercehurcáról vagy épp a Himmlerrel kötött alku részleteiről szóló leírásokat máskülönben vontatottan tartanák. Az író nő a kötet elején tudatja az olvasóval, hogy a magyar nyelvet csak gyermekkorából ismeri, a levelek, iratok lefordításához ezért kénytelen magyar anyanyelvű rokonoktól, ismerősöktől segítséget kérni. „A vendégkönyv érkezése olyan meglepetést okozott, mintha egy régen holtnak hitt rokonunk állított volna be váratlanul. [...] Ott ültem nagyanyám mellett, és ropant óvatosan felütöttem a könyvet, mintha egy európai tündérmese eredeti kéziratát fognám. Lefordította nekem Hazai néhány sorát, amelyben a miniszter megköszönte a nagyszerű vendéglátást, aztán felolvasta azt is, amit Krobotin írt a kép alá” (60–61). Fontos megjegyezni, hogy a múlt feltárása, megismerése és megértése a számára javarészt érthetetlen nyelv dekódolásával jön létre: a régi, idegen történet, konfliktusrendszer feltérképezése úgy valósul meg, hogy a letűnt rendszer túlélői, fennmaradt dokumentumai és emlékei kapnak hangot, és a megismerés kulcsa a fordítás lesz. Az idegenség, illetve annak meg-

tapasztalása nemcsak az elbeszélésére nyomja rá a bélyegét, hanem a szöveg szintjén is megjelenik, amikor a narrátor szerepébe helyezett Marianne személyesebb hangnemben, például az édesanyjáról beszél. „Ez lenne az az időtlen, örök titok, amelyet a szülők soha nem fednek föl a gyermekeik előtt? Túlságosan mélyre merészkedtem volna az ő világukba, abba a forró és érzéki világba, ahová egyetlen gyerek se akar igazán behatolni, arra a helyre, amelyet a szülők biztonságosan elzárnak előlünk, amikor a hálószoba ajtajára ráfordítják belülről a kulcsot? A leveleikben pedig egy idegen nyelv segítségével óvták a titkaikat a gyermekeik kíváncsi szemétől?” (334) Nem csupán az anyával való kommunikáció érződik problematikusnak és akadályokkal telinek: amikor szóba kerül az anya és az apa szerelmének egyik jelentőségteljes fordulata, a nagynénjétől sem kap kielégítő válaszokat. „No lám csak, itt mintha valami lehetőség nyílna, amelyet meg kéne ragadnom! A nagynéném olyan nyíltan beszélt az elmúlt pár órában, hogy talán most végre anyámról is elárul valamit. Ahogy az előbb, amikor arról a kiállításról beszélt, kissé félrehúzva a tartózkodás függönyét, talán most hajlandó lesz beszélni arról a napról is, amikor anyám megtudta, hogy apám életben van.” (263) A nagynéni, Puppa végül nem árul el semmit arról, hogyan fogadta Hanna Aladárnak a dachau koncentrációs táborból való megmenekülését, így a történet személyes részéről nem kerülhet le teljesen a lepel.

A nyelv, az emlékek és az idegenség kérdéseire a címválasztás is reflektál, amiről akkor bizonyosodik meg az olvasó, amikor az elbeszélő megmagyarázza a „csókolom a kezét” kifejezést, jelezvén, hogy az nem (feltétlenül) közvetít heves érzelmeket, hanem csupán egy bevett szófordulat. Hanna és Alfréd fennmaradt leveleikben mindig rendkívül visszafogottan és szemérmesen utalnak kapcsolatukra, és az egymás iránti epekedés legkínzóbb pontjain sem fogalmaznak túláradó stílusban – a férfinak biztonsági okokból meg kellett semmisítenie kedvese üzeneteit, melyeket könnyen felhasználhattak volna ellenük, így jóformán csak az általa írt levelek segítségével nyerhetünk betekintést a kapcsolatukba. A cím is utalhat arra, hogy az utód perspektívájából megszólaló író az általa piedesztálra emelt mozzanatot, a kézcsókokkal való elköszönést az intimitás legelső és legérzékletesebb pontjának tekintti, hiszen pont ilyen jelek után kutat a sok év után megtalált levelekben, és pontosan ezek a legérzékenyebb részletek a számára, ha a rokonok történeteit hallgatja. A szöveg így mintha azt sugallná, hogy Szegedy-Maszák Marianne-t a nagy történelmi, társadalmi tragédiáktól sújtott

20. századi történet megismerése és bemutatása során mindvégig egy nagyon személyes, emberi készítés hajtja.

Ehhez természetesen hozzá kell tenni, hogy Szegedy-Maszák Marianne olyan kiadványokban publikált újságírói karrierjének építése során, mint a *New York Times*, az *Esquire* vagy a *Los Angeles Times*, így tudta, hogy a háborús, politikai konfliktusok, a lenyűgöző családja és a rokonok megpróbáltatásai tökéletes alapanyagot szolgáltatnak egy kötethez. Az író nő érezhetően figyelembe vette azt is, hogy a több szálon futó, szövevényes történetben is tanácsos egy személyesebb aspektusra fektetni a hangsúlyt, amely azokat az olvasókat is a könyvhöz szegezheti, akik számára a magyar történelem kevésbé ismerős – illetve akik nem Rakovszky Zsuzsa nagyszerű fordításában olvassák a fül-szövegben óvatosan csak dokumentumkötetnek titulált művet. Az ott olvasható megfogalmazás, amely szerint a szöveg „szülei történetét dolgozza fel”, talán azért is árul el kevesebbet a kötettről, mert annak – az érdekes történelmi pillanatokhoz, fordulatokhoz és a temérdek információhoz hasonlóan – erős elemei a kutatás, a feltárás és a megismerés aktusai, amelyeket végső soron Marianne-hoz kell kapcsolnunk.

A *Csókolom a kezét* a részletekre fokozott figyelmet fordító történelmi olvasmány, amelynek befogadását a szubjektív mozzanatok, illetve a befogadó személyes csatlakozási pontjai teszik gördülékennyé. Az olvasó meglévő tudásával – a családban hallott történetek vagy saját tapasztalatai alapján – kapcsolódhat az eseményekhez: a holokauszt feldolgozhatatlan tragédiájának vagy éppen az orosz megszállás borzalmainak emlékei még nagyon is elevenek, ezért is lehet erőteljes hatással az olvasóra a Kornfeldek, a Chorinok és a Szegedy-Maszákok személyes megpróbáltatásaival való szembesülés. A megelevenedő Budapest, a 20. századi közélet és politika legjelentősebb személyeinek felvonultatása egyaránt hozzátesz a befogadhatósághoz: meghökkentően impozáns az az információs háló, amely a Weiss família körül rajzolódik ki, legyen szó például a csepeli gyárakról vagy a család egyéb tulajdonáról, az ingatlanokról, a birtokokról, illetve az ismeretségi körről. Elég, ha a család iredi birtokának csodával határos módon megkerült vendégkönyvére pillantunk, ahol Wesselényi Miklós nevével egyetemben képeket is találunk: „Nézd csak, ez itt báró Hazai Samu, a Monarchia honvédelmi minisztere, ez pedig itt Alexander von Krobotin tábornagy. Ő volt a Monarchia hadügyminisztere 1912-től 1917-ig!” (61) Megjelenik továbbá a szövegben a szintén akkor emigráló Gábor család (Gábor Zsazsa színésznő neve mindenkinek ismerősen csenghet), de

szó esik a később a Dow Chemical Company elnökévé váló Geoffrey Merszeiről is (eredeti nevén Friedmann Zoltán), akit maga Aladár nevez el merészségéről a Dachauból hazafelé tartó úton. Az olvasás gördülékenysége a jól átgondolt narrációnak is köszönhető, amely ugyan alapvetően lineáris, hiszen évszámokkal jelölt fejezeteket olvassunk 1940-től 1947-ig, mégis tartalmaz annyi visszaemlékezést vagy a jövőt illető megjegyzést, hogy ne váljék monotonná.

A *Csókolom a kezét* című kötet a magyar történelem egy olyan fejezetét tárja fel, amelyről érdekes és tanulságos megemlékezni. Kornfeld Hanna és Szegedy-Maszák Aladár lánya, Marianne pedig mindezt úgy viszi véghez, hogy egyszerre mutatja be a negyvenes évek eseményeit, az érintett családok személyes történeteit, valamint egy nagyon személyes aspektust: a kirekesztést, a távolságot, a háborút és a pusztítást túlélő szerelem emlékeinek megismerése utáni vágyat.



Oplatka András

Németh Miklós

„Mert ez az ország érdeke”

Helikon Kiadó
Budapest, 2014

Lajtai Máttyás

AHOGY A MINISZTERELNÖK LÁTTA

Oplatka András történész, újságíró 2014-ben publikálta a Magyar Népköztársaság utolsó, egyúttal a Magyar Köztársaság első miniszterelnökének, Németh Miklósnak az életútját bemutató kötetét. A könyv elsősorban Németh Miklóssal készült mélyinterjúkra támaszkodik, másodsorban ezt a visszaemlékezést egészíti ki a szerző szakirodalmi

forrásokkal, korabeli újságcikkekkel és néhány olyan személlyel készült interjúval, amelyek árnyalják Németh elbeszélését (ilyen kontrollmegszólalók, a teljesség igénye nélkül: Jeney György, Glatz Ferenc, Tölgyessy Péter). Ezek a kiegészítések – néhol a szerző saját megjegyzései formájában – időről időre kurziválva törlik meg az egyes szám első személyben mesélő volt miniszterelnök történetét. A borítószöveg szerint a kötet témája a „rendszerváltás a kormányfő szemével”, azonban a könyv ennél sokkal bővebb; valójában Németh Miklós teljes életútját felöleli születésétől és családi háttérétől kezdve egészen napjainkig. Természetesen a leghangsúlyosabb miniszterelnökségének az időszaka és a rendszerváltás története, de maga a rendszerváltás folyamata csak annyiban jelenik meg a kötetben, amilyen mértékben az egykori kormányfő részt vett benne.

A kötet szerkezete tehát jól mutatja, hogy a könyv elsősorban Németh Miklósról szól: nemcsak arról, hogy miként látta, illetve értékeli most a rendszerváltás időszakát, hanem arról is, miként értékeli egész pályafutását, életművét. Ebből a személyes jellegből következik, hogy minden Németh Miklóssal szembeni kritika magától Németh Miklóstól érkezik. Ennek oka, hogy a beszélő állításait, a saját magáról megrajzolt képet a kötet szerzője, Oplatka András egy pillanatra sem vonja kétségbe, csak minimálisan reflektál azokra. Ez azonban nem feltétlenül válik a könyv hátrányára. Mindössze azt kell az olvasónak figyelembe vennie, hogy amit olvas, azt „a kormányfő szemével” teszi. Ha pedig ennek tudatában olvassa, akkor egy sokrétegű, igen élvezetes olvasmányt forgathat.

A legelső réteg a tulajdonképpeni életrajz. Németh Miklós életútja minden, csak nem tipikus. Katolikus, félig sváb falusi családból származik, melyet keményen megviselt a II. világháború és az utána következő ötvenes évek: etnikai alapú elhurcolás, erőszakos tévesztés nehezítette sorsukat. Ebből a milióból emelkedett ki a későbbi miniszterelnök, aki a miskolci középiskola, a közgazdaságtudományi egyetem és a Tervhivatal útján került az MSZMP Központi Bizottságába mint közgazdász technokrata, hogy aztán az ország miniszterelnökévé váljon. Németh elmeséli ennek az életútnak a buktatóit és bizonytalanságait, és a könyv végén azt is megtudhatja az olvasó, milyen nemzetközi gazdaságpolitikai karriert futott be 2000-ben történt hazatértéig.

A második réteg maga a karakter és a milió, amelyben mozog. Németh elbeszélése – és ennek Oplatka általi lejegyzése – nagyon érzéketlenül mutatja be az ötvenes évek falusi Magyarországot, a hetvenes

évek budapesti egyetemi életét, a hetvenes–nyolcvanas évek szocialista gazdasági és politikai világát, majd a nyolcvanas évek végének Magyarországot és annak nagypolitikai környezetét. Azokat a személyeket, embertípusokat, akik ezekben az időszakokban olyan jellegzetesek voltak. És az egészet összekapcsolja Németh Miklós alakja, aki vidéki származású, vallásos, mégis racionális, közgazdasági gondolkodású emberként nem akar politizálni, csak az ország érdekében megtenni, amit a helyzet megkíván. Németh nem is azáltal válik a könyvben kiemagaslóan pozitív szereplővé, hogy saját magát dicséri, hanem a situációk révén, amelyeket meg kellett oldania, illetve a többi szereplő tevékenysége által kristályosodik ki az alakja. Nyilván más szereplő szemszögéből az ő megítélése lenne kevésbé kedvező, de a könyv nem róluk szól, hanem Némethről.

A harmadik réteg az apolitikus ember küzdelme a politikai mezőben. Németh előadásában élettörténete egy hősköltevény arról, hogy az apolitikus ember az igazán jó politikus, mivel nem a hatalmat akarja megszerezni, hanem a tudást, és amikor a hatalom az ölébe hullik, akkor a politikai küzdelmet nem a hatalom megtartásáért, hanem a közjó érdekében folytatja. Ez viszont szükségképpen vesztes pozíció, mert egyrészt nem képes hosszú távon megtartani a hatalmat, másrészt képtelen a saját maga által kitűzött politikai normákat betartatni a többi politikussal, így öröksége szép emlék maradhat ugyan, de hatalmának átadása pillanatában meg van pecsételve a sorsa. Számára pedig csak az marad, hogy éles szemmel figyelheti a történéseket, és sajnálkozhat afelett, hogy az utódai – ahogy az elődei is – csak a politikai küzdelmekre koncentrálnak, és nem az általános közjót tartják szem előtt. Németh Miklós története ennek a mintának egy klasszikus elbeszélése.

A könyv negyedik rétege egy strukturális váltásnak állít emléket. Ez a történet pedig úgy szól, hogy a szocializmus alatt Magyarországon a társadalmi szerveződések túlnyomó többségét a politikai szféra határozta meg. Ennek következtében minden társadalmi szférát a politikai ideológia és a politikai döntések irányítottak. Azonban az 1980-as évekre a nemzetközi viszonyok egy olyan környezetet hoztak létre Magyarországon – és az egész keleti tömb – számára, amelyben a gazdasági szféra vált hangsúlyossá. Németh egész miniszterelnökségét az határozta meg, hogy az ország gazdasági túlélését biztosítsa. Elmondása szerint a rendszerváltás azért volt elkerülhetetlen, mert nem volt kivitelezhető, hogy Magyarország úgy hajtson végre gazdasági fordulatot, hogy közben politikai fordulatra nem kerül sor. Tegyük hozzá, hogy ezt az érvelést

érdekes lenne összevetni a kínai vagy vietnami gazdaságtörténeti elemzésekkel – de vissza Magyarországra! Németh saját miniszterelnökségét, a pártállam és a vasfüggöny lebontását, valamint a rendszerváltást úgy állítja be, mint amelyeket a korabeli gazdasági helyzet kényszerített ki. Ennyiben Németh Miklós személye maga a gazdasági rendszer, amely saját logikája mentén átrendezi a politikai szférát. És éppen azért lett olyan féloldalas a rendszerváltás, mivel az őt követő politikusok már újra a politikai szféra szabályai szerint cselekedtek, a gazdasági szempontokat pedig csak másodlagos, kényszerítő szempontokként kezelték.

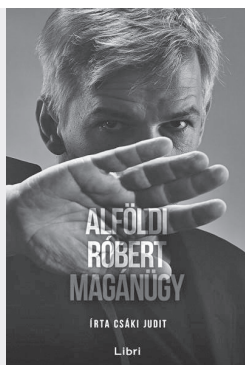
Az általános áttekintés után fontos kiemelni, hogy a kötet valóban számos érdekes információt és összefüggést ismertet a rendszerváltás időszakával kapcsolatban. Németh Miklós mint a korszak kulcsfigurája minden jelentős eseményben részt vett, és minden fontos szereplővel találkozott. Így visszaemlékezései felölelik a rendszerváltás teljes eseményspektrumát, és a kötet nagyon sok szereplőről, eseményről formál véleményt, nyújt háttérinformációt. A teljesség igénye nélkül és a kevésbé ismertek közül válogatva: az osztrák kancellár reakciója a vasfüggöny lebontására (36); a hatvanas évek végének budapesti népi-urbánus ellentéte (85); hogyan finanszírozta a magyar állam a nyolcvanas években a Francia Kommunista Pártot (101); hogyan próbálta a miniszterelnök rávenni az ellenzéket, hogy adjanak még egy-két évet, amíg kormányával rendbe hozza a gazdaságot (237); a négyigenes népszavazás körüli szavazatszámilálási problémák (275); miként sikerült Némethnek elérnie, hogy Tőkés Lászlónak ne essen bántódása Romániában (305).

A rengeteg színes történet és sok ismert politikust – leginkább Grósz Károlyról és Horn Gyuláról lehet megtudni érdekes történeteket, de még olyan külföldi politikusok is megjelennek a visszaemlékezésekben, mint Boris Jelcin, akkor még csak moszkvai párttitkár – inkább negatív, mint pozitív színben feltüntető adoma mellett azért is érdemes elolvasni a könyvet, mert Németh Miklós nem csak mesél, de értékkel is. Konklúziói pedig igencsak elgondolkodtatóak. Érdemes idézni összegző problémafelvetését a rendszerváltásról: „Két eredendő bűnről beszéltem eddig, amelyek a rendszerváltáshoz tapadnak, avagy inkább két súlyos mulasztásról. Az egyik – ez Magyarországra vonatkozik –, hogy nem tartottunk kerekasztal-megbeszéléseket sem gazdasági, sem társadalmi témákról. Ennek eredménye a kusza, igazságtalanságokat és társadalmi feszültségeket okozó privatizáció. A másik – szintén Magyarországon – az elmaszatolt ügynökkérdés, ami hasonló módon súlyosan megterheli a társadalmat. A harmadik, és ez az egész térségre vonatkozik,

a határozott, hatékony nyugati segély és szolidaritás elmaradása” (350). Később ezt még kiegészíti azzal, hogy az Európai Unió a bővítési folyamattal egy újabb „eredendő bünt” követett el: nem a felkészültség sorrendjében, hanem egyszerre vett fel tíz országot 2004-ben a tagjai közé (356). Vagyis Németh értékelése a rendszerváltás felemás sikerességével kapcsolatban nem korlátozódik a magyar politikai elit vagy a magyar társadalom teljesítményének a bírálataira, hanem egy olyan nemzetközi és egyúttal történelmi perspektívából szemléli azt, amely rávilágít arra, hogy eleve olyan hendikeppel rendelkezünk, melyet külső segítség nélkül nem lehetett leküzdeni – ez a külső segítség pedig csak korlátozott mértékben és sok tekintetben rosszul érkezett meg az ország számára.

Összegezőképpen elmondható, hogy Oplatka András könyve kiválóan szerkesztett, rengeteg információt tartalmazó, izgalmas munka, amely mindenki számára ajánlható, aki a rendszerváltás körüli időszak történelme iránt érdeklődik, vagy jobban meg akarja érteni az akkor kialakult új rendszer politikai-gazdasági alapjait. Ugyanakkor azt is fontos szem előtt tartani, hogy a kötet Németh Miklósnak, a korszak egyik kulcsfigurájának a nézőpontját és véleményét tükrözi, annál nem kíván tágabb értelmezési horizontot lefedni.

Csáki Judit

Alföldi Róbert – MagánügyLibri Kiadó
Budapest, 2015

Váradi Nagy Péter

TE VAGY A FELELŐS

Csáki Judit, az ismert színikritikus új könyvében közüggé váló magánügyeket keresett, olyan embereket, akik saját, személyes példájukkal igazolják azt, hogy „te vagy a felelős” – vagyis tehetünk azért, hogy megváltozzanak körülöttünk a dolgok. Ehhez a hosszú interjúkon alapuló riport műfaját választotta: Alföldi Róberttel együtt faggatnak hat kiválasztott személyt.

A könyv borítójára és címére nagyon haragszom. Azt a hamis látszatot kelti ugyanis, hogy a kötet Alföldi Róbert magánéletéről fog szólni, mintha ezzel a bulvárhúzással próbálna minél több olvasót szerezni. A fekete-fehér fotón a Nemzeti Színház előző igazgatója jobb tenyerét felénk tartva takarja el arca alsó felét, jelezve, hogy eddig és ne tovább, ami ezután következik, az már magánügy, amihez senkinek semmi köze. Erre erősít rá a hatásvadász címadás és a betűk színválasztása, ami a felületes szemlélőben azt a képzetet kelti, hogy Alföldi a könyv szerzője, legfeljebb szellemíróként besegített neki Csáki Judit, akinek a neve ugyancsak ott szerepel a borítón, de sokkal kisebb méretben.

A fülszöveg végleg elbizonytalanítja az olvasót, ott ugyanis Alföldi (már csak) a kíváncsi, laikus riporter szerepében jelenik meg, míg Csáki a kötet szerkesztőjeként. Most akkor írta vagy szerkesztette? A hab a tortán viszont egyértelműen a hátsó borító. Itt a színész-rendező félalakos képe látható az előtérben, fekete zakóban. Arcán csalódottság

keveredik valamiféle elszánt keménységgel, miközben kézfején kidagadnak az erek. Háta mögé montírozva, zsebre dugott kézzel, hétköznapi, nem túl előnyös öltözékben ott áll Csáki Judit is. Amellett, hogy ez a nevetségesen rossz kompozíció – valószínűleg nem szándékosan, de – ellenpontozza a figyelemfelkeltő, profi első borítót, még egy értelmezéssel gazdagítja a szerzőség eddig is kaotikus problémamezejét. A háttérbe és árnyékba húzódó Csáki Judit a „néger”, aki a reflektorfényben álló celebritás helyett elvégezte a munka nagy részét. Ha a fülszövegnek hiszünk, akkor Csáki – vagyis a szerkesztő – fölöslegesen jelenik meg testi valójában, de ha elolvassuk a könyvet, rájövünk, hogy ezt egyedül Csáki írta. Ennek fényében viszont az kelt visszatetszést, hogy Alföldi nevével és arcával akarják eladni a kötetet. Igaz, hogy Csáki Judit előző könyve, az *Alföldi színháza* sem róla szólt, hanem a Nemzeti Színház öt évéről, de ott legalább mégis kirajzolódott egy portré Alföldiről is.

Jelen kötet öt fejezetre tagolódik, és mivel az elsőben egy házaspárt ismerhetünk meg, így hat különböző emberről és a hozzájuk kapcsolódó területről kapunk ismereteket. A szerzők nem akartak (köz)ismert interjúalanyokat (ez alól kivétel Cserdi polgármestere, Bogdán László), főleg saját ismerőseik között kerestek és találtak megfelelő személyeket. Bár a kötet több pontján is felbukkan Magyarország politikai megosztottságának problémája (a menekültekkel kapcsolatos gondolkodásmódot, valamint a helyi politikai-gazdasági hatalomhoz való viszonyukat illetően), mégis úgy tűnik, hogy Csáki Judit könyve ahelyett, hogy közelebb hozná egymáshoz az álláspontokat, inkább erősíti a „ballib” és a „konzervatív” oldal ellentétét. A címbe is beemelt Alföldi Róbert hiába elismert, jó rendező, az egyik oldal ki nem állhatja most már felvállalt melegsége és néha botránys darabjai miatt, a másik oldal pedig a nem éppen jól sikerült nemzetis előadásokon is vörösre tapsolta a tenyerét, hogy ezzel is szolidaritson Alföldivel és – azóta szétzilálódott – társulataival. Ám a könyvben megjelenő témák is csalhatatlanul pozicionálnak: a szűk látókörű helyi politika miatt városi képviselővé váló anya, egy profetikus hajlamú cigány polgármester, a mostani közoktatással nyíltan elégedetlen drámapedagógus, egy fiatal afgán menekült és egy meleg orvos, aki Angliában él és dolgozik.

A fejezetek szerkezetileg több részből állnak. Egy rövid ismertető bevezetés után jön maga az interjú, majd a felmerült téma tágabb kontextusát feltáró háttéranyag. Négy esetben más szerző művét emeli be ide Csáki, álljon itt a nevük: Szuhay Péter, Budai Éva, Nagy Boldizsár

és Nádasdy Ádám, az első fejezetben viszont saját maga ír egy bizonyos mélygarázsügyről. Egy másik fejezetnél pedig a megszokott egy háttéranyag helyett hatot (!) olvashatunk. Ezek a szövegek szándékosan áthelyezik a beszélgetésbeli hangsúlyokat. Minden fejezet lezárása a két kérdező (itt J. és R. betűkkel jelezve, míg az interjúkban monogrammal szerepelnek) párbeszéde, amelyben értékeli az interjút, elmondják benyomásaikat, gondolataikat.

A beszélgetések alatt időről időre önmagára is reflektáló Alföldi (vidéki gyerekkora, későbbi karrierje) mennyiségileg nagyjából ugyanannyit kérdez, mint az enigmatikusan háttérbe húzódó Csáki. Bizonyos fejezetekben előbbi az aktív (Csáki régi barátainak faggatásakor), más-
kor utóbbi (Bogdán László esetében). Viszont ha a könyv írója úgy döntött, hogy saját magáról nem ad ki információkat (erre a szerepre ott van a közszereplő Alföldi), akkor hiba vagy következetlenség volt itt-ott a beszélgetés szempontjából irreleváns információmorzsákat hagynia magáról. Ilyen a 93. oldalon a beszélgetést egy pillanatra megakasztó „Akkor én most kimegyek” kijelentése, vagy később a következő párbeszéd: „A. R.: Van vallásod, Judit? / Cs. J.: Neked van, Robi?” (204) Mindez annak fényében felettébb furcsa, hogy a 94. oldalon az író-szerkesztő benne hagyta a szövegben Bogdán László viccesnek szánt mondatát, amely olyasmit árul el Csákiról, amiről az olvasónak nem igazán kell tudnia.

Az első fejezet egy középkorú váci házaspárról szól, akik hat gyereket neveltek fel közösen. Az építési vállalkozó férj és az előbb újságíró, majd önkormányzati képviselő feleség alakja mellett fontos szerepet kap az a bizonyos mélygarázsügy, amely egyfajta választóvonal az életükben: ennek hatására civil szervezetet alapítanak, és a magánügyet sikerrel fordítják át közügygé. Két érdekes mellékszála is van a beszélgetésnek. Két legidősebb gyermeküket örökbe fogadták, az ő sorsuk nem úgy alakult, ahogy azt a szülők szerették volna, kapcsolatuk is meglazult az évek alatt. A nevelésük kudarcának tudja be ezt Ili, illetve annak, hogy a „hozott” tulajdonságok, a származás is sokat számít, nem csak a családi környezet. A család kiterjedt baráti körrel rendelkezik, de a politika – ahogy sajnos a közelmúltban igen sok esetben – kettészakította a társaságot. Nincs értelmes párbeszéd a két tábor között, a férj törzsi harchoz, Fradi–Újpest-ellenségeskedéshez hasonlítja ezt.

Bogdán Lászlót sokszor lehet látni a televízióban, ő az a cigány polgármester, aki falujában, Cserdiben mindenkinek adott munkát, és visszaszorította a bűnözést, kialakítva az úgynevezett „cserdi modellt”.

A két kérdező célja a magánember jobb megismerése volt, de Bogdán szűkszavú válaszai kevés bepillantást engedtek magánéletébe. Ellenben volt lehetősége kifejtteni markáns nézeteit, mint például hogy nincs szükség nemzetiségi önkormányzatokra vagy a cigányság pozitív diszkriminációjára. Szerinte a közmunka jó dolog, létezik cigánybűnözés, erős a rasszizmus a cigányság különböző részei között. Véleménye szerint nagy problémájuk a magyar cigányoknak, hogy nem tisztelik egymást, sokak viselkedési normájával van a baj. Habár – elmondása szerint – csak három osztályt végzett, mégis komoly, nemzetközi cégeknél alkalmazták fontos beosztásban, egy évet külföldön is eltöltött. Rengeteget dolgozik, mellette nincs magánélete, amolyan 21. századi profétának készül. Érdekes módon egy antropológus, Szuhay Péter írása világítja meg még jobban Bogdán László személyiségét és az abból fakadó viselkedését. A rendkívül alapos szöveg szerzője arra a következtetésre jut, hogy nem létezik „cserdi modell”, ugyanis annak alkalmazásához egy ugyanilyen „megszállott”, paternalista, mindenbe beleszóló (Bogdán még a falubeliek kukáit is átnézte, majd leteremtette őket a Mars csoki és az energiatalok miatt) emberre lenne szükség, így hiába próbálkoznak más magyar települések hasonló modellel.

Alföldi Róbert egyik középiskolai osztálytársával is beszélgetnek, aki történelem- és drámatanár lett a szentesi Horváth Mihály Gimnáziumban, melynek drámatagozatára annak idején Alföldivel együtt jártak. Sűrű igazgatóváltások gyengítik ezt a tagozatot, Ibolya keserűen számol be egy olyan merészebb diákszínpadi előadásáról, amelyből „ügy” lett, ő pedig kollégájával igazságtalanul figyelmeztetést kapott az igazgatótól. A háttéranyagok egy része pedig az életpályamodell visszásságaira, a pedagógusbesorolás álságosságára irányítja az olvasói figyelmet. Ezek sajnos mind igazak, de mintha nem feltétlenül kapcsolódnának a szentesi tanárnő portréjához.

Mohammadi Abbas 23 éves afgán fiatalember, aki öt éve él menekültként Magyarországon. A beszélgetés a menekültválság nyári időszakában készült, amikor épp elkezdődött a magyar–szerb határon a kerítés építése. A srác 13 évesen egyedül indult útnak, oda akart eljutni, ahol papírokat kap és lesz lehetősége tanulni. A bicskei tábor után szakiskolába járt Budapesten, leérettségizett, jelenleg éjjelenként egy gyrososnál dolgozik. Alapítványi szervezésben eljár budapesti gimnáziumokba mesélni a sorsáról, és igyekezett segédkezni az akkor Budapesten tetőző migránshullám kezelésében. Az ő magánügye rajta kívül álló okok miatt lett közügy, és a közbeszédet hónapok óta uraló téma.

A kötet utolsó interjúalánya egy személyben három fontos probléma-kört is lefed. Orvos (méghez a baleseti sebész), így lehet vele beszélni az egészségügy helyzetéről. Négy éve Angliában él, vagyis a kivándorlás témája is adja magát. Valamint meleg – Nádasy Ádám költő, nyelvész, műfordító, egyetemi tanár élettársa. Sok szó esik a gyerekkoráról, a nyitottságra nevelő, neki sok lehetőséget adó családjáról. Elmondja, hogy a pénzihiány okozta mentalitás és a még mindig feudalisztikus magyar egészségügy miatt költözött Angliába, s bár imád kinn lenni, Ádám miatt haza fog térni. A beszélgetés végébe még Nádasy is beszáll, hogy közösen mondják ki az ítéletet a bezárkózott, frusztrált, agresszív és cseppet sem elfogadó Magyarország fölött. És bár abban is igazuk van, hogy sokkal több ember vágyik rendre, mint szabadságra (ez pedig értelmiségi szemmel nézve ijesztő), a konklúziók levonása után egyetlen megoldási javaslatot sem mutatnak fel.

Izgalmasabb könyv születhetett volna, ha nemcsak magabiztos, stabil háttérű embereket ismerünk meg, hanem olyanokat is, akik bizonytalanok a magánügyük közügyé tételében, vagy éppen megbánták ez irányú lépésüket. Csáki Juditnak – véleményem szerint – vállalnia kellett volna azt a népszerűtlen, de hitelességre törekvő lépést, hogy nem az egyik szekértábor ízlése szerint alakítja a könyvét, hiszen a „te vagy a felelős” és a „merjük kinyitni a szánkat” üzenetnek a lehető leg-szélesebb rétegekhez kellene eljutnia. Ahogy Pisti fogalmazott az első fejezetben: „Ha középen állok, az a legrosszabb, mert azt mind a kettő utálja.” A személyes preferenciám magánügy, de a könyvem üzenete közügy. Tessék hát középre állni.



Géczy János

A bunkerrajzoló

Likó Marcell-élettörténet-rekonstrukció

Athenaeum Kiadó
Budapest, 2015

Vass Norbert

„ÜZENET A NÉGY FALNAK”

Gyerekként örült, ha betegeskedett, mert betegen gyerek maradhatott. Kamaszkorában szerzett és szeretett. Sokat és sokakat. Úgy véli, most már ideje felelősen viselkedni. Mintát mondjuk erre nézvést nemigen látott maga körül. Természetesnek szokta meg, hogy káosz veszi körül, nem egyszerű hát rendet tennie magában. Ha az egész mindig kicsit másképp áll is össze a fejében (mint mindünknek), a részletekről pontos emlékeket őriz (mint csak kevesen). Likó Marcell amúgy a Vad Fruttik nevű népszerű formáció frontembere, Géczy János róla szóló riportkönyvében mégis viszonylag kevés szó esik a zenekarról. *A bunkerrajzoló* ehelyett a szertelenségről és a rendrakásról szól. Meg a tollasozásról is egy kicsit.

A tollas először egy fotó kapcsán kerül képbe. Likó édesanyja ütöget valahol az NDK-ban, mezítláb, szabadon. Marcell későbbi apjával játszik talán. Fialatok. Az ég fölöttük üres, kék lap. Kisvártatva mindketten a másikat kezdik okolni azért, mert szürke felhőkkel lett tele. Likónak az az első emléke a szüleiről, hogy bántják. És ha már „Az ember nem tud elmenekülni a dolgok elől” (15), biográfusa finoman oldja fel a nem kis traumát: az emlékező figyelmét a pofonokról az anya ék-szerekkel teli és az apa munkától érdes kezére irányítja.

A szálak még messzebbre vezetnek. Kiderül, hogy az alkoholista édesapa egy nagyon nehéz asszony és egy túl kemény férfi mellett nőtt

fel, a lengyel származású édesanya pedig az otthoni nehézségek elől menekült Magyarországra. „Ebben a családban minden férfi ivott. A nők nem nagyon ittak, a nők háztartást vezettek és nyugtatókat szedtek” (80). Az egymásra hagyományozott sorsterhektől nehéz szabadulni. De – merül fel szerzőben és hőseben is, bár egyikük sem mondja ki – törvénytörő-e, hogy a fájdalom elállja a továbblépés elől az utat?

Minden fejezet sikertelen kitöréskérdés, minden függés elvesztett szabadságharc. A fullasztó hangulat megteremtését a szöveg sűrű, szinte levegőtlen bekezdésekbe tördelése is segíti. A narráció a beszélt nyelvet idézi, nem ritkán merész asszociációk lökik a sztorit tovább. A fényképekből, álmokból, szagokból és tripekből felépülő emlékkonglomerátum pedig a traumák meghaladása előtt magasodó, látszólag áthatolhatatlan falként tételeződik. A gyermekkor imái – legyen ötösünk a lottón, ne igyon többet az apám – a tudattalanban rejtőző előhívatlan félelmek pontos negatívjai. A végigunatkozott (pirózás és szotyji) várpalotai tinédzserkort a narráció sugalmazása szerint szinte törvénytörően követik a féktelen főiskolai évek. Likó mindenféle szintetikus és természetes anyaggal próbálja pótolni a gyerekkorát, a szerek mellett a szex jelent még számára talmi menedéket. De hiába tág a pupilla, szűkül egy ponton túl a tér, az ajtók bezárulnak, elindul a leépülés, és véget nem érő kezelések jönnek. Jó néhány várpalotai panellakásban mondanának szerintem hasonló életutat magnóra. Likó esete éppen atipikusságában példaértékű. Attól, hogy végül mégis felsejlik előtte a remény, a saját otthon és a nyugalom Szabadiban (a település neve sem véletlen talán!).

Nem nehéz kiszámolni, hogy Likó szülei a *Vadnarancsok*-szereplők kortársai. *A bunkerrajzoló* így a nyolcvanas évek peremlétét bemutató élettörténet-rekonstrukciók sajátos spin-offjává válik Géczi életművében. Az édesanya és az édesapa példája egyfelől a harminc évvel ezelőtt felvázolt sorspályák ki nem teljesedését mutatja be, másrészt – elvégre mégiscsak Likó Marcell a főszereplő – *A bunkerrajzolóban* a *Vadnarancsok*-nemzedék leszármazottainak kálváriája is elmeséltetik. Vajon sikerül-e a főhősnek meghaladni (ha megszeretni nem is) a felnőtt és felelősséget vállalni sohasem akaró apát? Géczi (és egyébként Likó is) arra kíváncsi, hogy készen áll-e az énekes felülemelkedni a múlton, és megvetni a lábát a jelenben.

A teher, amelytől elszakadni lehetetlenség, a legpontosabban Likó egy kamaszkori emlékében fejeződik ki: a „Kitémapadot!”-érzésben. Hogy jobban értsük, mit jelent ez, szükséges közelebbről megismernünk a részleteket. Várpalota, Ady-lakótelep. Az otthon korántsem költői

valósága. Húgyszagú lépcsőházak, kő pingpongasztalok, a Kádár-kor semmibe futó, langyos utolsó évtizede. A telep szélén disznóólak, a közeli erdőben állatokat nyúznak állítólag a helyi sátánisták, de van ott egy magára hagyott, rozsdásodó vidámpark is, a tönkrement gyerekkor tökéletes allegóriája. És amikor valaki dühtől, reménytelenségtől, szesz-től, ragasztótól feldúltan változást szeretne hozni ebbe a nyomasztó közegbe, az megpróbálja a helyéről kitépni a játszótér betonpadját. „Kitémapadot!” – üvölt ilyenkor az illető mérgesen (115), a pad fölé magasodó házakban meg mindenki hallja a kiszolgáltatott kiáltást. És persze senkinek sem sikerül. Túléles és borzasztóan lehangoló tömbházszoció.

A beszédhelyzet épp olyan izgalmas *A bunkerrajzoló*ban, mint a színpere vitt sors. A könyv alapját adó ötvenórányi nyersanyagot Géczi – az oral history jellegzetességeit megőrizve – olyanformán dolgozta fel, hogy a megkérdezett monológjai egy kendőzetlenül kitarulkozó főhős különös fejlődésregénynek fejezeteit adják. A vagdosáson és egybeöltésen (Géczi másutt is előszeretettel alkalmazza a kollázstechnikát), vagyis a cselekmény újramondásán jócskán túlmutat viszont a néma redaktor szerepe. *A bunkerrajzoló* tulajdonképpen kettejük bensőséges beszélgetéseinek lenyomata. Túl azon, hogy Likó emlékeit örvénylő egymásutánba szerkeszti, azzal, hogy figyelmével tünteti ki és tanácsaival mutat neki utat, olybá tűnhet, Géczi főhőse sorsának katalizátorává is válik.

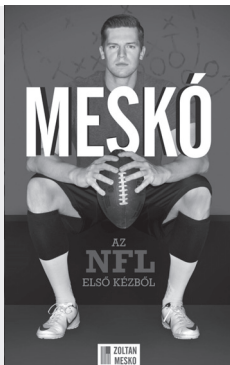
Több tehát ez életrajzíró és modellje közötti kapcsolatnál, és én a terápiavezető-páciens köteléknél is erősebbnek gondolom. Likó mintha mesterévé, s még tovább: apja helyett apjává választaná Géczit. Mindez ráadásul – köszönhetően a remek narrációnak – jóformán a kötet legeslegvégén válik csak nyilvánvalóvá. Az olvasó, aki végig azt hihette, hogy az elbeszélő öelotte fedi fel titkait, egy cseppet sem hivalkodó félmondatból érti meg, hogy Likó voltaképpen Géczi előtt nyílik meg. Aki végigolvassa a könyvet, „fültanúja” lehet az őszinte lemeztelenedésnek. Különösen – már-már kényelmetlenül – intim helyzetbe keveredik. A dráma pontos szcenírozásában rejlik egyébként a szöveg ereje, bár az is igaz, hogy itt-ott éppen az élőbeszéd-szerűség túlhajtása lassítja le az írott szó sodrását.

A biográfiánál *A bunkerrajzoló* közelebb áll a vallomás műfajához. A hős az olvasók szeme láttára engedi be maga mellé abba a bizonyos, a címben is említett bunkerba a szerzőt. (Ahol azért – mert a kéziratot mégiscsak megjelenésre szánták – mindünknek jut némi hely.) De mit is jelent a bunker? Óvóhelyet, amely megvéd ugyan a veszélytől, ugyan-

akkor mindentől és mindenkitől el is választ. Gyerekkorunkban mind építettünk bunkert, amit igyekeztünk különféle jelzőrendszerek segítségével megközelíthetetlené tenni. De azt hiszem – éppen ezen óvintézkedések okán –, úgyannyira szólt ez a játék a magunk elé tett pajzs sebezhetőségének beismeréséről, mint arról, hogy a bunkerléte valóban élvezni tudjuk. A bunker átmeneti menedék tehát, önmagáért való búvóhely, s mint ilyen, teljesen logikusan tételeződik akként a metaforikus helyként, ahová Likó Marcell (vagy bárki más) az őt ért megpróbáltatások elől menekülni próbál. Érthetjük úgy is, hogy éppenséggel *A bunkerrajzoló* szövegéből épül újjá a – nem csak védelmet, de immár otthonosságot is ígérő – bunker. Az őszinte, kemény szavak lesznek a téglái. „Valahogy minden könnyebb, hogyha ki merem mondani, hogy nehéz” (311).

Csakhogy a bunker metafora többszöri olvasás után sem vált számomra a szöveg integráns, identikus részévé. Meglehet, tévedek, de valami azt súgja mégis, hogy ez a jelkép a szerző találmánya. Egyetemes érvényű, de éppen emiatt nem tud Likó élettörténetének igazi kulcsmotívumává válni. Lehet, hogy nincs igazam. De ha mégis, gond akkor sincs, hiszen a közös feldolgozás, az együtt meglelt nyelv által válik az elbeszélés egyedivé (ha tetszik: szerzőivé). Géczi a bunkerrajzolást tette a legfontosabb motívumnak, számomra viszont ez nem tűnik a legsikerültebb választásnak. Van ilyen.

Persze az én olvasatomban is valami hasonlóról szól Likó története. Arról, hogy a beszélő belátja: lehetetlenség kitépni a földből azt a padot. És ebben mintha meg is nyugodna. Felismeri, hogy más a dolga. A felmenői meg a barátai mind kitépni akarták, ő inkább írni, énekelni róla. A lezárásban Likó arról beszél, a stúdiózás helyett jó lenne kimenni inkább a szabadba. Tollasozna. Ezzel az újrakezdés iránti vágyát adja a tudunkra. Mert a tollasozás merőben más, mint a befelé tett utak. Igazi szabadulást kínál. Üres, kék lapot. Amire ráénekelhet, hogy nem csak a betépés és a kitépés létezik. Hogy más út is van, „hogy nem vagyunk egyedül”.



Bálint Mátyás – Meskó Zoltán

Meskó

Az NFL első kézből

Art Nouveau Kiadó
Pécs, 2015

Reichert Gábor

A PÁLYA SZÉLÉN

Nem akarom a kedves olvasóban azt a látszatot kelteni, hogy különösebben jártas lennék az amerikai futball világában. Vasárnap esténként igyekszem megnézni az érdekesebbnek ígérkező meccseket (a kései kezdés miatt sajnos gyakran előfordul, hogy az adott találkozó végeredményéről csak másnap reggel értesülök), van kedvenc csapatom (szigorúan a nagytökével szembeni viszolygásom miatt esett a választásom a Green Bay Packersre, amelynek részvényei száz százalékban a szurkolók tulajdonában vannak), és ha nem is állíthatom, hogy a játék legapróbb finomságaira is képes vagyok felfigyelni, nagyjából értem, mi miért történik a pályán. Mindezt csak azért tartottam fontosnak elmondani, hogy jelezzem, milyen „elméleti felkészültséggel” kezdtem bele a Meskó Zoltán ex-NFL-játékos és Bálint Mátyás sportújságíró által közösen jegyzett kötet olvasásába. A mind nyelvileg, mind nyomdatechnikailag roppant igényes – amely tulajdonságok nem feltétlenül jellemzők a napjainkban megjelenő sportkönyvekre –, képekkel bőségesen illusztrált kiadvány végére érve pedig kijelenthetem, egy pillanatig sem éreztem azt, hogy sokkal több elismeretre lett volna szükségem az olvasottak feldolgozásához. A *Meskó – Az NFL első kézből* szerencsére elsősorban nem a szakértőknek, hanem a hozzám (és sokakhoz) hasonló műkedvelőknek szól, akiket a csapatok bonyolult taktikai alakzatai, az európai focin iskolázott ésszel szinte felfoghatatlan statisztikafétis vagy a Super

Bowlba ölt dollármilliók helyett inkább az érdekel, milyen lehet belülről megélni a világ legnagyobb felhajtással övezett profi sportbajnokságát.

Az 1986-ban Temesváron született, családjával a kilencvenes évek végén Amerikába kivándorolt, majd 2010 és 2013 között a New England Patriots csapatát erősítő Meskó Zoltán életútjának követése tökéletes lehetőség arra, hogy az olvasó betekintést nyerjen az NFL-gépezet működésébe. Ha úgy tetszik, Meskó az amerikai futball Dávid Kornélja vagy Szuper Leventéje, aki egyedüli magyar krónikásként számolhat be nekünk arról, mi zajlik az egyre növekvő hazai népszerűsége dacára még mindig meglehetősen egzotikusnak tűnő tengerentúli futball-ligában. Még jobban megkönnyíti a főhőssel való azonosulást, hogy az idegenség, a kívülállóság – közönségesen a kelet-európaiság – tapasztalata végig fontos motívuma marad a történetnek, hiszen Meskónak, bár bekerült a liga egyik legsikeresebb csapatába, valójában sosem volt meg a lehetősége arra, hogy annak valóban elismert tagjává, igazi szupersztárrá váljon. Az amerikai foci ugyanis – és számomra ez volt a kötet egyik legfontosabb tanulsága – igen pontosan leképezi a modern nyugati társadalmak működését. A nálunk leginkább elterjedt csapatsportokra jellemző egyenjogúság helyett – értve ezalatt azt, hogy például egy vízi- vagy kézilabdacsapatban nem eldönthető, melyik a fontosabb a kapus és a jobbszélő posztja közül – itt egyértelmű hierarchia van érvényben.

Az NFL-csapat társadalmának legfontosabb polgára az irányító, őt követik az elkapók, a futójátékosok és az egyéb, magyarra lefordíthatatlan elnevezésű csapattagok, a tápláléklánc legalján pedig a falemberek és a speciális egység tagjai helyezkednek el. Meskó Zoltán az utóbbi társadalmi alcsoport legmarginálisabb pozícióját, a *punter* szerepét töltötte be pályafutása során. A punter nem tölt néhány másodpercnél többet a pályán meccsenként: ha megakad a csapata támadása – vagyis ha a rendelkezésre álló négy kísérletből hármát elszalasztott arra, hogy legalább tíz yardot előrehaladjon –, a punter dolga minél messzebbre rúgni a labdát, hogy az ellenfél a lehető legkedvezőtlenebb helyről indíthassa támadását. Hátradobják a labdát, a rúgójátékos ideális esetben 1,2–1,3 másodperc alatt megszabadul tőle, és már mehet is vissza a kispadra. Bár mindez csak leírva tűnik ilyen egyszerűnek – a kötetben hosszan olvashatunk arról az aprólékos, monoton munkáról, amely a tökéletes rúgótechnika kidolgozásához szükséges –, az NFL társadalmában a punternek esélye sincs arra, hogy a számára eleve elérhetőnél nagyobb megbecsülésre tegyen szert. Jól példázza ezt a megbonthatatlan hierarchiát, hogy Meskó elmondása szerint a Patriots tagjai közül

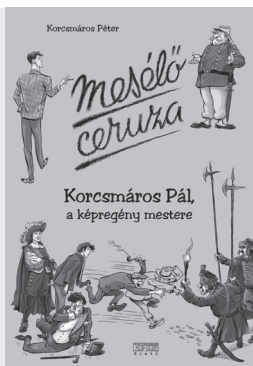
csak néhányan vannak, akik egyáltalán beszélő viszonyban lehetnek Tom Bradyvel, a csapat klasszis irányítójával.

Az amerikaifutball-csapatok felépítése összetartó közösségek helyett multinacionális vállalatokra vagy még inkább jól működő gépezetekre emlékeztet, amelyekben nincs pótolhatatlan elem: „Csereszabatos alkatrészek vagyunk, és ahogyan senki sem ejt könnyet az elromlott karburátor vagy a gyújtógyertya után, úgy egy punter után sem sírnak – hoznak másikat a raktárból, és kész” (140). Ebből következően egy-egy játékos társadalmi státuszát egyéni statisztikai mutatóiból kiszámolt ár-érték aránya határozza meg, némiképp eltérően a legtöbb csapatsporttól, amelyekben az egyéni mutatók végsősoron alárendelődnek a közösség által elért eredménynek. Meskó elmondása szerint az ő karrierjének is a gazdasági racionalitás vetett véget: bár mutatói nem maradtak el riválisai teljesítményétől, a csapat évi 900 ezer dollárt spórolt azzal, hogy egy újoncot igazolt a helyére, aki ennyivel kevesebbert végezte el ugyanazt a feladatot. A Patriots így három szezon után megvált Meskótól, aki 2015 tavaszára – bár addig néhány meccset lejátszott a Pittsburgh Steelers és a Cincinnati Bengals soraiban –, úgy tűnik, végleg kiesett a ligából. Mégsem érdemes a gimnáziumi, majd az egyetemi évek sikersorozatától a jól induló profi pályafutáson át a végső (?) kitaláltsághoz vezető utat klasszikus kudarcörténetként felfognunk: Meskó esete egyáltalán nem számít egyedinek az NFL-ben, és ő sem veszi különösebben magára a sikertelenséget. A könyv így nemcsak életrajzként, hanem egy profitalapú, zárt társadalom szociológiai leírásaként is olvasható.

Pontosabban fogalmazva: akként *érdemes* olvasnunk, mert ha elvonkoztatunk a milió leírásának érzékletességétől, egy idő után zavaróvá válhatnak a folyamatosan vissza-visszatérő hagyományos sportkönyv-panelek. Olyan közhelyszámba menő állításokra érdemes itt gondolnunk, mint például annak bizonygatása, hogy a rengeteg munka mindig meghozza a gyümölcsét (bár Meskó szerint épp rúgótechnikájának túlfinomítása vezetett oda, hogy végül visszaesett a teljesítménye); hogy a sport valójában csak játék, így nem érdemes a sikereknek és a kudarcoknak túl nagy jelentőséget tulajdonítanunk; hogy a tanulás sokkal fontosabb a profi sportkarriernél stb. Természetesen egyik hasonló állítás igazságát sem vitathatjuk, helyenként mégis zavaróan repetitív és tanmeseszerűvé teszik a szöveget. Nem beszélve arról, hogy ezek a közhelyek a főszereplő önmeghatározásának központi elemeiként funkcionálnak, így az egyébként nagyon is szimpatikus Meskó Zoltán valódi,

hús-vér ember helyett sok helyütt felszínes, nagyképű frázisokat pufogató figura benyomását kelti, aki kudarcait és sikereit egyaránt a rendkívüli sokoldalúságából következő felsőbbrendűségi tudattal könyveli el. Csak két példa a sok közül: „egyszerre tartoztam három felső tagozatos szubkultúrába: ügyeletes matekzseniként kockafejű voltam, a szaxofonozás miatt nyomi, de közben meg fociztam, kosaraztam, atletizáltam, szóval a sportos kölykök közé is befértem – persze valójában csak csináltam a magam dolgát, nem nagyon igyekeztem bevágódni senkinél” (43); „ha soha többet nem rúgok egyeneset a labdába, akkor is lesz olyan diplomám, amelynek láttán csak a vörös szőnyeget nem terítik elém a New York-i bankvilágban” (93). Természetesen nem lenne igazságos személyes ítéletet megfogalmazni egy önéletrajzi kötet alapján annak főszereplőjével kapcsolatban, annyit mégis meg mernék kockáztatni, hogy a hol kimondott, hol inkább csak implicit módon megnyilvánuló önfényezés visszafogása előnyére vált volna hősünk imázsának.

Annál is inkább, mivel a *Meskó – Az NFL első kézből* furcsa módon nem a főszereplő elismerésre méltó pályafutásának, hanem épp annak jellemzőnek mondható lezárulásának, valamint rajta keresztül a liga személytelen, a sportszempontokat viszonylagossá tevő működésének aprólékos bemutatása miatt marad emlékezetes. Al Pacino karaktere éppen ennek a mentalitásnak az eluralkodását nehezményezte Oliver Stone *Minden héten háború* című, 1999-es nagyszerű filmjében. Több mint másfél évtized elteltével sajnos úgy tűnik, a helyzet csak tovább romlott – erre Meskó Zoltán és Bálint Máttyás alapvetően izgalmas és olvashányos könyve lehet az egyik legjobb bizonyíték.



Kercsmáros Péter

Mesélő ceruza*Kercsmáros Pál, a képregény mestere*Képes Kiadó
Budapest, 2015

Vincze Ferenc

AZ ÉLETRAJZ FOGSÁGÁBAN

„Életrajzt írni eleve reménytelen vállalkozás” – ezzel a mondattal találkozik az olvasó Kercsmáros Péter kötete előszavának második bekezdésében. A *Mesélő ceruza* című munka nem egyébre vállalkozik, mint Kercsmáros Pál, az apa és a képregényrajzoló életének és munkásságának bemutatására, tehát az idézett mondat eleve megkérdőjelezi a kötet műfaji koncepciójának sikerességét és működését. Ha Kercsmáros Péter nem írja le a fentebbi megállapítást, akkor is valahonnan innen indult volna ez a recenzió, éppen azért, mivel a műfaj – az életrajz – meglehetősen bonyolult és problémás, kivitelezése számos csapdát rejt, hiszen a kiválasztott személy élettörténetének elbeszélője nem egyébre tesz kísérletet, mint hogy összerendezi és egy szárla próbálja felfűzni egy élet történeteit.

A kötet műfajiságának sikerességét elbizonytalanító mondat mellett az első bekezdés első mondata tovább fokozza a műfaji bizonytalanságot: „Ez a könyv dokumentum-regény sok rajzzal, egy újságrajzoló életének néhány epizódjával.” Amennyiben tehát nem lenne elegendő az életrajz műfaji problematikussága, a szerző továbbra is bizonytalanságban tartja az olvasót, immár azzal is, hogy két műfajt is megemlít a bevezetőben. És amikor már azt hinnénk, mindez tovább nem fokozható, a következőket olvashatjuk: „Ez a könyv olyan dokumentumok és visszaemlékezések sora, amelyek megpróbálják felidézni, hogy milyen

kacsaringók, életveszélyes helyzetek vezettek apám életének utolsó harmadához, amikor művészi pályája olyan szakaszához ért, amikor igazán remekműveket, maradandót alkothatott. Hiszen negyven éves elmúlt, amikor egy megvetett műfaj rátalált.” Az utóbbi idézet egészen más megvilágításba helyezi a korábbiakat, s részben felülírja a dokumentumregény és az életrajz műfaja felől érkező elvárásokat. Amennyiben a kötet visszaemlékezéseket és dokumentumokat közöl, korántsem beszélhetünk immár a hagyományos értelemben vett életrajzról, dokumentumregényről meg semmiképpen. És be kell látnunk, hogy a *Mesélő ceruza* leginkább ez utóbbi megállapításoknak felel meg. Hiába várunk dokumentumregényt vagy életrajzot, mert nem azt fogunk kapni. Viszsaemlékezések, naplók, dokumentumok hol sikeresen, hol kevésbé sikerülten összerendezett halmazát kapjuk, melyek megkísérlik valamilyen módon bemutatni Korcsmáros Pál életét.

A fentebbi felvezetés műfajelméleti szempontokat feszegető aggályoskodását azért tekintem relevánsnak, mivel Korcsmáros Pál a hazai képregényipar kiemelt és elismert alkotója, olyan képregényrajzoló és grafikus, akinek munkássága nélkül szinte lehetetlen a magyar képregény 20. századi történetéről beszélni. Ez a megállapítás azt is maga után vonja, hogy egy, az életéről és munkásságáról szóló kötet megjelenése természetszerűleg számtalan elvárásnak kénytelen megfelelni, vagy legalábbis olvasásakor a képregényrajongók, a Korcsmáros-rajongók vagy a tágabb értelemben vett képregényes szakma – legyen az tudományos vagy kevésbé tudományos – számtalan igényével szembesül. Ha mindezen elvárások és igények felől olvassuk Korcsmáros Péter könyvét, már az elején kijelenthetjük, hogy a munka – természetszerűleg – nem elégíti ki ezeket. Mégpedig azért nem, mert nem is teheti.

Ha ezen elvárások felől közelítünk a *Mesélő ceruzához*, akkor leginkább még a családtörténet iránt érdeklődő képregény- és Korcsmáros-rajongók azok, akiknek az elvárásai beteljesednek. Korcsmáros Péter messziről indít: apja életének bemutatása előtt feltérképezi a Korcsmáros család múltját, feleleveníti az apai felmenőket, akik „még a 18. században költöztek Pannóniába”, és „azok közé tartoztak, akik asszimilált zsidóként igazi magyarnak érezhették magukat” (11). A családtörténetből arra is fény derül, hogy apai nagyapja hajdanán még Reich Eduárdként látta meg a napvilágot, a Korcsmáros nevet pedig testvére, Reich Ferdinánd vette fel, aki Fiumében Korcsmáros Nándor néven kezdett publikálni a helyi magyar lapokban (19). További családtörténeti érdekesség Korcsmáros Pál és a költő, de talán műfordítóként maradandó

dóbbat alkotó Képes Géza barátsága, amely a negyvenes évekre vezethető vissza, amikor is Képes Korcsmáros segítségét kérte különböző iratok hamisításához, melyek révén a deportálások idején több embert is sikerült megmenteni, például Szomoró Dezsőt (24).

Amellett, hogy a részletes családtörténet és a történelmi események felfejtése árnyalják Korcsmáros Pál életét, a családtagok, rokonok, barátok és ismerősök naplói, visszaemlékezései, a szerző kérésére írt jegyzetei, levelei természetesen részben el is fedik a kötet „tárgyának”, azaz Korcsmáros személyének és munkásságának kibontakozását. A naplók, visszaemlékezések számtalan nevet, helyszínt, a családban feltehetőleg jól ismert sztorit említenek, ami családi szempontból bizonyára fontos, viszont olvasó legyen a talpán (vagy a fotelben), aki nyomon tudja követni és ki tudja bogozni, mikor kire történik visszautalás.

Amennyiben a képregénygyűjtők és a filológiai érdeklődésű képregényrajongók elvárásai felől vizsgáljuk a kötetet, a családtörténeten való átevicckelés után – és néha közben – felbukkannak olyan információk, amelyek mindenképpen érdekességgel bírnak. A kötet végén közölt bibliográfia mellett – amely kiválóan tájékoztat bennünket a Korcsmáros Pál illusztrálta kötetekről és a rajzolt képregényekről – korábbi, hírlapírói és -rajzoló munkásságába is bepillantást nyerhetünk. Az 1945 utáni időszak a Korcsmáros-oeuvre viszonylatában nemcsak a képregényeket közlő Füles, Lobogó, Képes Újság vagy Pajtás szempontjából releváns, hanem azokra a közlésekre is érdemes figyelni, melyek az Ítélet, a Béke és Szabadság, a Pesti Izé vagy a Néphadsereg című lapokban jelentek meg. Az erre vonatkozó fejezetekből tudhatjuk meg például, hogy az „*Ítélet* című lapnál főleg rendőri tudósítóként számítottak rá. [...] Ha a rendőrségi tudósító [sic!] rajzolni is tudott, akkor, bár nem szabadott fényképezni a tárgyaláson, a bíró arcát is felismerték az olvasók” (56–57). Mindez azért is lényeges, mert így a magyar képregény története iránt érdeklődők egyrészt filológiai eligazítást kapnak, merre kutathatnak egyes Korcsmáros-rajzok után, másrészt ezen a ponton, majd a további szerkesztőségek felemlítésével a könyv egyik igazán érdekes narratív szála indul útjára.

A kiadói és lapkiadói munkák számbavétele, valamint ezzel összefüggésben a kapcsolati háló felvillantása kiváló támpontokkal szolgál, és ez lehetővé teszi olyan alap kutatások elvégzését, amelyek természetesen járulhatnak hozzá a magyar képregény diskurzusának szélesítéséhez. Korcsmáros Pál mellett olyan alkotók jelennek meg itt, mint Zórád Ernő, Sebők Imre vagy Gáspár Antal, akikkel Korcsmáros nemcsak

együtt dolgozott, hanem munkáik hatottak is rá. Mint Korcsmáros Péter is írja, apja „inkább újságíró akart lenni, de írásai nem tartották el a családot. Rajzai azonban egyre kelendőbbek lettek. Gáspár Antaltól eltanulta a politikai karikatúrák stílusát, de főleg Sebők Imre gyönyörű női voltak nagy hatással rá” (80). A grafikusok, illusztrátorok számára többé-kevésbé a lapkiadók biztosítottak munkát és megélhetést, de emellett Korcsmáros könyvillusztrátori tevékenysége is beindult: „megbízást kapott, hogy Képes Géza szerkesztésével a Szabadságharcos Szövetség számára dolgozza fel Zrínyi Miklós *Szigeti veszedelem* című elbeszélő költeményét. Ez volt a legnagyobb munkájuk. Későbbi apósom akkor már elhagyva a rádió irodalmi osztályának vezetését, az írószövetség titkára lett. Nagy Imre miniszterelnöki »nyitásának« eredményeként a Magyar Írók Szövetsége megkapta a jogot, hogy saját könyvkiadót hozzon létre. A szövetség Képes Gézát bízta meg a Magvető Kiadó megszervezésével és igazgatásával. Sok, addig indexen lévő író könyvét adták ki már az első évben, és egy Vidám Könyvek-sorozat is elindult. Apám itt is kapott feladatokat barátjától, Rideg Sándor *Indul a bakterház* és Mazo de la Roche *Jalna lakói* című könyveinek illusztrálására” (89). A különböző munkák lelőhelyeinek megnevezése mellett annak is tanúi lehetünk, miként alakult és alakulhatott egy grafikus, illusztrátor és képregényrajzoló pályafutása a 20. század második felében. És itt nem egyszerűen Korcsmáros Pál karrierjéről van szó, hanem a felsorolt folyóiratoknál, napilapoknál és könyvkiadóknál végzett munkára való rámutatással általánosságban tapasztalhatjuk meg egy szakma működésmódját, az ezt művelők lehetőségeit, adott esetben szakmán belüli karrierváltásait.

És itt válik különösen érdekessé, mi több, jellege miatt voltaképpen „dokumentummá” is Korcsmáros Péter kötete. Az értelmiségiek karrier- és hálózatkutatására vonatkozó vizsgálódások nem járnak ugyan gye-rekciójában hazai viszonylatban, de azt sem mondhatnánk, hogy a témának kiterjedt magyar szakirodalma lenne. Ahogyan például az *Értelmiségi karriertörténetek, kapcsolatháló, írőcsoporthatások* című konferenciakötet egyes tanulmányai is teszik, általában külön vizsgálat alá esnek az írók, az újságírók vagy a képzőművészek. Az említett kötetben szerepel Keszeg Anna azon dolgozata, amelyben főként a film, a divat és a színház kapcsán a szerző lényeglátóan teszi fel a kérdést, hogy vajon a „karrierelemzések milyen lehetőségeit nyitják meg azok a kulturális termékek, amelyekben többféle értelmiségi karriertípus ér össze? [...] Mit tanulhatunk a közreműködésen alapuló kulturális termékek karrier-

központú elemzéséből ott, ahol különböző professzionalizációs fázisban levő szakmák érintkeznek egymással?¹ A szerző tanulmánya végén négy eltérő karrier összekapcsolódásának kimutatásával világít rá arra, miként működtek közre ezek a személyek a Torockóról megszületett vizuális kultúra létrehozásában. Keszeg szövegének egyik jelentős erénye, hogy az ilyen típusú kutatások azon lehetőségére világít rá, amely felfedheti – más-más szempontból is – a több közreműködő révén létrejövő kulturális termékek alkotási folyamatát és ennek körülményeit, viszonyait. Tehát, visszatérve Korcsmáros Pál karrierjéhez, éppen az ő munkássága és ennek vizsgálata révén lehetne feltérképezni a 20. század második felének olyan alkotói hálózatát, amelyben egyaránt képviselve van a rajzoló, az újságíró, a szerkesztő és az író.

Mindezek miatt olvastam volna többet Korcsmáros szerkesztőségeiben betöltött szerepéről, Cs. Horváth Tiborral, a korszak meghatározó képregényes forgatókönyvírójával való együttműködésről, a közös munkákról. A visszaemlékezések és naplók szabdalta kötet szerkezet mindezt nem tette lehetővé: a Korcsmáros munkássága szempontjából lényeges információk elszórtan, csupán a kronológiát (részben) szem előtt tartó rendszer szerint olvashatók. Mindezt azért lett volna érdemes mérlegelni, mert egy átgondoltabb szerkezet nem csupán Korcsmáros Pál és a Korcsmáros-képregények kultuszát növelte volna (ami természetesen korántsem gond), hanem egyúttal egyes témakörök bővebb kifejtését és tárgyalását is lehetővé tette volna. És itt szükséges megemlíteni a kötetben közölt képregényeket. Mindenképpen erénye a könyvnek a számos illusztráció gyanánt közzétett képregényoldal, azonban nem csupán illusztratív funkciójukban maradtak volna a képek, ha például nemcsak ad hoc közölne vázlatokat a kötet, hanem a vázlatokat és esetleges képregénybeli megvalósulásait párhuzamosan láthatnánk. Sőt, továbbmegyek: ha ehhez még Cs. Horváth-féle – vagy másoktól való – forgatókönyveket is olvashattunk volna, máris átfogóbb képet kapnánk a (Korcsmáros-)képregények alkotási folyamatáról.

A *Mesélő ceruza* című kötet tehát – éppen Korcsmáros Pálnak a képregényes szcénában betöltött jelentős szerepe miatt – fontos munka, azonban bizonyos szerkesztés- és koncepcióbeli átgondolatlanságok miatt némelyekben hiányérzetet kelthet, hiszen az életrajz nem feltétlenül csak családtörténet, továbbá az alcím alakította elvárások nem

1 KESZEG Anna, *Az idősebb Ingig Ottó, B. Kokas Klára, Zsindelyné Tüdös Klára és Keleti Márton = Értelmiségi karriertörténetek, kapcsolathálók, írócsoportosulások*, szerk. BIRÓ Anna-mária – BOKA László, Partium-reciti, Nagyvárad–Budapest, 2014, 286.

teljesülnek maradéktalanul. Azonban mindezen kritikai észrevételek mellett fontos hangsúlyozni, hogy Korcsmáros Péter könyve olyan információkkal és adatokkal szolgál, amelyek a korszakra, az alkotó személyére és munkásságára vonatkozó kutatások kiindulópontjául szolgálhatnak.

BIBLIOGRÁFIA

2015. szeptember–október

Bibliográfiánk az elmúlt két hónap szépirodalmi alkotásait regisztrálja, gyűjtőköre a lapunk által szemlézett, nyomtatásban is megjelenő folyóiratokra terjed ki – pontosabban azokra, amelyek közülük a 2015. év során napvilágot látnak. Frissessége kizárólag ezek rendszeres beérkezésétől függ: a negyedévi és a határon túli lapok természetüknél fogva hordozzák a csúszás lehetőségét. A korábbi évek gyűjtései a Magyar Irodalmi Repertorium eddig megjelent kötetiben (2003–2006), valamint a www.repertorium.hu honlapon érhetőek el.

A feldolgozott folyóiratszámok

2000, 2015. 9.

Alföld, 2015. 9., 10.

Bárka, 2015. 5.

Életünk, 2015. 9.

Eső, 2015. 3.

Ezredvég, 2015. 5.

Forrás, 2015. 9., 10.

Helikon (Kolozsvár),

2015. szeptember 10., szeptember 25.,
október 10., október 25.

Hévíz, 2015. 4–5.

Hitel, 2015. 9., 10.

Irodalmi Jelen, 2015. 9., 10.

Irodalmi Szemle, 2015. 9.

Jelenkor, 2015. 9., 10.

Kalligram, 2015. 9.

Kortárs, 2015. 9., 10.

Korunk, 2015. 8., 9., 10.

Látó, 2015. 8–9., 10.

Lyukasóra, 2015. 5., 6.

Magyar Műhely, 2015. 3.

Magyar Napló, 2015. 9., 10.

Mozgó Világ, 2015. 9., 10.

Múlt és Jövő, 2015. 2.

Napút, 2015. 6., 7., 8.

Parnasszus, 2015. 1., 2.

Prae, 2015. 1.

Somogy, 2015. 2.

Székelyföld, 2015. 9., 10.

Szépirodalmi Figyelő, 2015. 5.

Tekintet, 2015. 5.

Tempevölgy, 2015. 3.

Tiszatáj, 2015. 9., 10.

Vár, 2015. 3.

Várad, 2015. 7., 8., 9.

Vár Ucca Műhely, 2015. 2.

Vigilia, 2015. 9., 10.

Zempléni Múzsza, 2015. 2.

Vers

1. ACZÉL Géza: *Alaptörvény*. = Hévíz, 4–5/279. p.
2. ACZÉL Géza: *(színo)ltra. torzósózátár*. alatt. alattomban. alattomos. = Kortárs, 10/18. p.
3. ACZÉL Géza: *(színo)ltra. torzósózátár*. alga. álhír. alig. = Jelenkor, 10/1029–1030. p.
4. ÁDÁM Tamás: *Lordok a bonban*. = Ezredvég, 5/24. p.
5. ÁFRA János: *Ars animi*. = Parnasszus, 2/43–44. p.
6. ÁFRA János: *Az ég sodró vize*. = Alföld, 10/18. p.
7. ÁFRA János: *A gyermek elővetete*. = Alföld, 10/18–19. p.
8. ÁFRA János: *Ha meguntál*. = Parnasszus, 2/42. p.
9. ÁFRA János: *A kútból feltörő*. = Parnasszus, 2/42. p.
10. ÁGH István: *Császárkörte nem vadalma*. = Lyukasóra, 5/9. p.
11. ÁGH István: *Élő verőfény*. = Lyukasóra, 5/9. p.
12. ÁGH István: *Haza a mélyben*. = Lyukasóra, 5/9. p.
13. ÁGH István: *Válasz bazulról*. = Lyukasóra, 5/9. p.
14. ALBERT Zsuzsa: *Evangelium*. = Lyukasóra, 5/21. p.
15. ANDRASSEW Iván: *Haikuk*. Mint egy. Keresztúr. Álmod. Csak vissza. És úgy. Kicsi magány. A kóbor. Özön. Hova? Horgásznak. Részegen. Dehogy. Nem madár. Rózsa. = Napút, 8/123. p.
16. ANDRÉ Ferenc: *cinkos*. = Parnasszus, 2/119–120. p.
17. ÁRMOS Lóránd: *Mi elől futsz?* = Irodalmi Jelen, 10/38. p.
18. ASHI Ogawa: *Napízű*. = Napút, 7/87. p.
19. ASHI Ogawa: *Szemben*. = Napút, 7/87. p.
20. ASHI Ogawa: *vonások*. = Napút, 7/86. p.
21. BABICS Imre: *Haikufüzér Prágai Tamás emlékére*. = Napút, 7/10. p.
22. BABICS Imre: *Templomkert*. = Napút, 6/97. p.
23. BÁGER Gusztáv: *Graffiti*. = Lyukasóra, 5/29. p.
24. BÁGER Gusztáv: *Tékozló fiú*. = Lyukasóra, 5/29. p.
25. BAJTAI András: *Néri Szent Fülöp sírjánál*. = Tempevölgy, 3/6. p.
26. BAKONYI Péter: *Vertikális kalendárium* avagy miért jó a Majális. = Napút, 7 (Napút-füzetek 97.)/5–48. p.
27. BAKOS András: *Hazalátogatás*. = Mozgó Világ, 9/43. p.
28. BAKOS András: *Egy jobb érv*. = Tiszatáj, 9/27–28. p.
29. BAKOS András: *Mit tesz Isten*. = Mozgó Világ, 9/44. p.
30. BAKOS Kiss Károly: *Kijelentő mondatok*. = Napút, 6/63. p.
31. BALAJTHY Ferenc: *(Heroin)keringő*. = Vár, 3/31. p.
32. BALAJTHY Ferenc: *Keserve(rs) II*. = Vár, 3/31. p.
33. BALASKÓ Ákos: *Canaries in the coalmine*. = Mozgó Világ, 9/46. p.
34. BALASKÓ Ákos: *Szegycsont*. = Mozgó Világ, 9/45. p.
35. BALÁZS Imre József: *Burjánház*. = Prae, 1/41. p.
36. BALÁZS Imre József: *A bűvár*. = Irodalmi Jelen, 9/60. p.
37. BALÁZS Imre József: *Gyűrűző hangok*. = Prae, 1/40. p.
38. BALÁZS Imre József: *Hajónapló*. = Irodalmi Jelen, 9/60. p.
39. BALÁZS Imre József: *A kikötőben*. = Prae, 1/41. p.
40. BALÁZS Imre József: *Lassúság*. = Látó, 10/76. p.
41. BALÁZS Imre József: *Nem látni*. = Prae, 1/40. p.
42. BALÁZS Imre József: *Ritmusok*. = Prae, 1/41. p.
43. BALÁZS Imre József: *Sörslátétek*. = Látó, 10/77. p.
44. BALEY Endre: *Non mors humano subiacet imperio*. = Napút, 7/127. p.
45. BALOGH Gergő: *Karinthy nappal*. = Kortárs, 9/15. p.
46. BALOGH ZETAS Péter: *elrohanni késő*. = Prae, 1/87. p.
47. BALOGH ZETAS Péter: *nyakkendő dőlésszöge*. = Parnasszus, 2/98. p.
48. BARANYAI Gergely: *Küismerni egy tetet*. = Parnasszus, 2/97. p.
49. BARANYAI Gergely: *Megemel*. = Parnasszus, 2/96. p.
50. BARANYI Ferenc: *Dante a negyedik körben*. = Tekintet, 5/3. p.
51. BARANYI Ferenc: *Krónikás ének 2015-ből*. = Ezredvég, 5/27. p.
52. BARANYI Ferenc: *Tótágas*. = Ezredvég, 5/26. p.
53. BARANYOVICS Borisz: *Ágybetétek, matracok*. = Irodalmi Szemle, 9/15. p.
54. BARANYOVICS Borisz: *Többlelkűen*. = Irodalmi Szemle, 9/15. p.
55. BARCS János: *Az éjszakák horpaszába*. = Napút, 6/126. p.

56. BARDO Madin: *Apálysíkság*. = Helikon, október 25. 10. p.
57. BARDO Madin: *Ének*. = Helikon, szeptember 10. 13. p.
58. BARDO Madin: *Erdőtűz*. = Helikon, szeptember 10. 13. p.
59. BARDO Madin: *Robinsonád*. = Helikon, szeptember 10. 13. p.
60. BARNA T. Attila: *Anyám levelei*. = Parnasszus, 1/89. p.
61. BARNA T. Attila: *Apám és zenekara*. = Parnasszus, 1/88. p.
62. BARNA T. Attila: *Gát utca, 1908. július I.* = Napút, 6/126. p.
63. BARNA T. Attila: *Ti drogosok, alkoholisták*. = Lyukasóra, 5/28. p.
64. BARTA Ágnes: *Rövid*. = Eső, 3/12. p.
65. BEDECS László: *Saul fia*. = Múlt és Jövő, 2/43. p.
66. BENDE Tamás: *Átneveznek*. = Hévíz, 4–5/289. p.
67. BENDE Tamás: *Ökölbe szorított*. = Parnasszus, 2/100. p.
68. BENDE Tamás: *Vajon honnan*. = Parnasszus, 2/100. p.
69. BENDE Tamás: *Wunder-Baum*. = Hévíz, 4–5/288. p.
70. BENŐ Attila: *(fénykép)*. = Helikon, október 25. 7. p.
71. BENŐ Attila: *(a Senki körvonala)*. = Helikon, október 25. 7. p.
72. BENŐ Attila: *Egy század arcai*. Samu. Mutuj, a hadnagy. Vencel. [Részletek.] = Székelyföld, 9/41–45. p.
73. BENŐ Attila: *(zsebeidből kacatok)*. = Helikon, október 25. 7. p.
74. BERKÓ Sándor: *Az éj enyém még*. = Napút, 8/90–91. p.
75. BERKÓ Sándor: *Madarak*. = Napút, 8/89–90. p.
76. BERKÓ Sándor: *Nem vagy magadban*. = Napút, 8/88–89. p.
77. BERTÓK László: *Firkák a szalmaszára*. 38. *(Menj csak orvoshoz!)*. Árnyék. Rosta. Vizsgázó. Képviselő. A tested. „Szép fajunk”. Gyalogos. Jövő? Társaság. = Bárka, 5/4–5. p.
78. BERTÓK László: *Firkák a szalmaszára*. 40. *(Felnőttet játszottunk)*. Kapcsolat. Messzi kód. Gyermekkor. Pedagógia. Nagyapám. Játékaink, 1945, 1. Játékaink, 1945, 2. Nagyanyám, 2. Kacsászás. = Bárka, 5/5–6. p.
79. BERTÓK László: *Firkák a szalmaszára*. 41. *(Abogy jöttél, még y el)*. Gyónás. A prédikátor. Születés, 1935, 12, 06. 1955 augusztus 19. Apám, amikor letartóztattak. A szom-
- széd, anyámnak. A falum. Anyám, 1956. Szt. Ágoston az időről. = Kortárs, 10/3–4. p.
80. BERTÓK László: *Firkák a szalmaszára*. 42. *(Bizony sokkal könnyebb)*. Korsó. Nagyanyám tézise. A személyiség. Példa. Ha hiszel. Adyt idéző. A nyakam. Börtön, 1955, Kaposvár. Börtön, 2015, Magyarország. = Kortárs, 10/4–5. p.
81. BERTÓK László: *Firkák a szalmaszára*. *(Mint a meglőtt madár)*. Viccelsz? Utak. Idézet. Szemklinika, váróterem. Távozó. Jelentés. Lemez. Hangváltás. Angyal. = Vár, 3/25–26. p.
82. BÍRÓ József: *Isten veled*. = Napút, 7/11. p.
83. BODA Edit: *A fényességes boa constrictor*. = Helikon, szeptember 10. 7. p.
84. BODA Edit: *Egy fénykép árnyeka*. Tört. Történet. A történetem föld. A történetem föld alatti része. Utószó. = Látó, 10/46–48. p.
85. BODA Edit: *Kutyakór*. = Helikon, szeptember 10. 7. p.
86. BODA Edit: *Mind elvágattak a lovak*. Utószó. = Látó, 10/48. p.
87. BODA Edit: *Szakura-barakiri*. = Helikon, szeptember 10. 7. p.
88. BORSODI L. László: *Idegen vidék*. Kényyszerlakhely. Idegen hangsúlyok. Kövek, kavicsok. Mértékeink. Idegen vidék. Hajnali hajók. Az átváltozás boldogsága. = Székelyföld, 10/18–19. p.
89. BORSODI L. László: *Szembejön, utolér*. Kapualj. Záróra. Magánterület. Szembejön, utolér. Hullatott, csend. Után. A tájon túl. Jeltelen. (Epilógus). = Látó, 10/49–51. p.
90. BORZÁSI Johanna: *Így szólt a febére öltözött nő...* 3. Csigalevesről. 4. Holottról. 6. Gyógyulásról. 7. Örömről. 9. Távolágról. = Várad, 7/4–11. p.
91. Bozó Patrik: *dal*. = Múlt és Jövő, 2/49. p.
92. BÖDECS László: *Hűség*. = Parnasszus, 2/75. p.
93. BÖDECS László: *Köztes állomás*. = Parnasszus, 2/75. p.
94. BÖDECS László: *Nyugalom*. = Hévíz, 4–5/272–273. p.
95. BÖSZÖRMÉNYI Zoltán: *Amit Phaidrosz nem kérdezett meg Szókratésztől*. = Irodalmi Jelen, 10/9. p.
96. BÖSZÖRMÉNYI Zoltán: *Erdő, mező*. = Irodalmi Jelen, 10/6–7. p.
97. BÖSZÖRMÉNYI Zoltán: *És mindenütt a pénz*. = Irodalmi Jelen, 10/3–5. p.
98. BÖSZÖRMÉNYI Zoltán: *Holló*. = Irodalmi Jelen, 10/8. p.
99. BÖSZÖRMÉNYI Zoltán: *Mágikus recept*. = Irodalmi Jelen, 9/6–8. p.

100. BÖSZÖRMÉNYI Zoltán: *Majorana Hamvas Bélára gondol.* = Tempevölgy, 3/7–9. p.
101. BÖSZÖRMÉNYI Zoltán: *Motus animi continuus.* = Irodalmi Jelen, 10/10. p.
102. BÖSZÖRMÉNYI Zoltán: *Szerelem Velencében.* = Irodalmi Jelen, 9/9–10. p.
103. BÖSZÖRMÉNYI Zoltán: *A vers nem lett osztálybarcos.* = Irodalmi Jelen, 9/3–5. p.
104. BRAUN Barna: *Legőmber-versek.* A legőmber neve. Szétszedett legőmber. Kádár-legő. A legón túl. A legőmber belseje. Halál-legő... A legőmberek. A legőmber teste. A legőmber arca. A legőmber sorsa. Rossz legők. = Parnasszus, 2/103–106. p.
105. BUDA Ferenc: *Hengertűkőr, vonalzó, cirkalom.* = Forrás, 9/4–5. p.
106. BUDA Ferenc: *Viszont-üdvözetlet.* = Forrás, 9/4. p.
107. CELLER KISS Tamás: *vakuk előtt, vakuk mögött.* = Eső, 3/11–12. p.
108. CSABAI Máté: *A megtisztulás éneke.* = Parnasszus, 2/121. p.
109. CSÁJI László Koppány: *Prágai Tamás eltávozott!* = Napút, 7/13. p.
110. CSAJKA Gábor Cyprian: *Hőfehérke csákány nyal ibolyával.* = Napút, 8/52–53. p.
111. CSAJKA Gábor Cyprian: *J. Coltrane saxofonista emlékére.* = Napút, 8/114. p.
112. CSAJKA Gábor Cyprian: *Kis rapszódia.* (performance). = Napút, 8/54–59. p.
113. CSAJKA Gábor Cyprian: *Történetvégi ősz.* = Napút, 8/114–115. p.
114. CSEH Katalin: *Házasságvevél.* = Látó, 10/53. p.
115. CSEH Katalin: *Lét-dal.* = Látó, 10/52. p.
116. CSEH Katalin: *Mérgezés.* = Látó, 10/54. p.
117. CSEH Katalin: *Túl...* = Látó, 10/52–53. p.
118. CSEHY Zoltán: *Háritáni.* = Prae, 1/51. p.
119. CSEHY Zoltán: *A mai órákban hol a homok?* = Jelenkor, 10/1028–1029. p.
120. CSEHY Zoltán: *Na majd ép most fogod megírni a legjobb versedet.* = Prae, 1/52. p.
121. CSEHY Zoltán: *A pátosz lépvesztője.* = Prae, 1/50. p.
122. CSEHY Zoltán: *A próbafülke erotikája.* = Prae, 1/50. p.
123. CSEHY Zoltán: *A rózsaszín.* = Jelenkor, 10/1028. p.
124. CSEHY Zoltán: *Szeretem elrendezni a dolgokat.* (Az Elképzelt önéletrajzaim sorozatból). = Prae, 1/52–53. p.
125. CSEHY Zoltán: *Voltak e napraforgók van Gogh előtt.* = Prae, 1/51. p.
126. CSEPREGI János: *A batár egyik oldalán.* = Múlt és Jövő, 2/51. p.
127. CSETE Soma: *anyegin.* = Helikon, szeptember 25. 13. p.
128. CSETE Soma: *a bős.* = Helikon, szeptember 25. 13. p.
129. CSETE Soma: *jacqueline.* = Helikon, szeptember 25. 13. p.
130. CSÍKI András: *mintba öt láttam volna.* = Magyar Napló, 10/4. p.
131. CSÍKI András: *tanuld meg ezt a versemet.* = Parnasszus, 2/83–84. p.
132. CSÍKI András: *Téged örököltelek.* = Magyar Napló, 10/4. p.
133. CSOBÁNKA Zsuzsa Emese: *Ariadné.* = Zempléni Múza, 2/84–85. p.
134. CSONTOS János: *Leányfalui szonettek.* Reneszánsz. Erózió. = Magyar Napló, 10/32. p.
135. CSONTOS Márta: *Cseppfolyós képzelet.* = Magyar Napló, 9/35. p.
136. CSONTOS Márta: *Keresztpontok.* = Magyar Napló, 9/35. p.
137. CSONTOS Márta: *Teremódosítás.* = Tiszatáj, 9/42. p.
138. CSONTOS Márta: *Túlvilági elégia.* = Hítel, 9/91. p.
139. CSONTOS Márta: *Vissza a feladónak.* = Tiszatáj, 9/41. p.
140. CSORNYIJ Dávid: *Nyomatatásügyi problémák.* = Napút, 6/58. p.
141. CSUHÁJ-BARNA Rebeka: *egy oldal a me-moárból.* = Parnasszus, 2/122. p.
142. DANKULY Csaba: *Bebűzés.* = Látó, 10/24–25. p.
143. DANKULY Csaba: *Bevásárolók.* = Látó, 10/20–21. p.
144. DANKULY Csaba: *Bocsánat.* = Látó, 10/25. p.
145. DANKULY Csaba: *Ex.* = Látó, 10/22–23. p.
146. DANKULY Csaba: *A gyótrés esztétikája.* = Látó, 10/26. p.
147. DANKULY Csaba: *Menet.* = Látó, 10/22. p.
148. DANKULY Csaba: *Merre.* = Látó, 10/21. p.
149. DANKULY Csaba: *Nonstop.* (Esti kérdés). = Látó, 10/24. p.
150. DANKULY Csaba: *Offline.* = Látó, 10/23. p.
151. DANKULY Csaba: *Vers.* = Látó, 10/20. p.
152. DARÁNYI Sándor: *Lassan.* = Magyar Napló, 10/43. p.
153. DARÁNYI Sándor: *Már várva-várnak.* = Magyar Napló, 10/43. p.
154. DARÁNYI Sándor: *Talán csak így.* = Magyar Napló, 10/43. p.
155. DEÁK Blanka Paula: *Aranygaluska.* = Parnasszus, 2/123. p.
156. DEBRECZENY György: *abol állók.* = Magyar Műhely, 3/12. p.
157. DEBRECZENY György: *alig tizenhat.* = Várad, 8/37–38. p.
158. DEBRECZENY György: *egyesült államok.* = Várad, 8/39. p.

159. DEBRECZENY György: *elengedni végre.* = Várad, 8/39–40. p.
160. DEBRECZENY György: *a felbők liftbe szállnak.* = Magyar Műhely, 3/11–12. p.
161. DEBRECZENY György: *hisz úgyis csak a csend.* = Várad, 8/36–37. p.
162. DEBRECZENY György: *hol vagyok én.* = Magyar Műhely, 3/13. p.
163. DEBRECZENY György: *ilyenkor kognitív mentés idején.* = Várad, 8/40–41. p.
164. DEBRECZENY György: *itt éjszaka versek járnak.* = Várad, 8/41–43. p.
165. DEBRECZENY György: *legyen ma csodás a gulyás.* = Ezredvég, 5/10–11. p.
166. DEBRECZENY György: *ne tégy most semmi többet.* = Várad, 8/38. p.
167. DEBRECZENY György: *a tiszta perzsaszőnyegen.* = Magyar Műhely, 3/10. p.
168. DEMÉNY Péter: *Szonon az égről.* = Zempléni Múzsá, 2/69. p.
169. DERES Kornélia: *Illesztő.* = Parnasszus, 2/49. p.
170. DERES Kornélia: *Napon.* = Tiszatáj, 10/25. p.
171. DIENES Ottó: *Hálaadás.* = Vár, 3/62–63. p.
172. DIENES Ottó: *A régi szépség...* = Vár, 3/62. p.
173. [DIMÉNY H. ÁRPÁD] DIMÉNY-HASZMANN Árpád: *merre jársz, dean moriarty?* = Prae, 1/39. p.
174. DIMÉNY H. ÁRPÁD: *nők a versből.* = Helikon, október 10. 17. p.
175. [DIMÉNY H. ÁRPÁD] DIMÉNY-HASZMANN Árpád: *Sylvia megint öngyilkos lesz.* = Prae, 1/39. p.
176. DIMÉNY H. ÁRPÁD: *szabózsuzsza.* = Helikon, október 10. 17. p.
177. DIÓSZEGI Éva: *Múzsza búcsúja.* = Hévíz, 4–5/297. p.
178. DOBAI Bálint: *Közös sziget.* = Parnasszus, 2/95. p.
179. DOBAI Bálint: *Magamba gyűrlek.* = Parnasszus, 2/95. p.
180. DOBAI Péter: *Szívárványrianás.* = Alföld, 10/11–12. p.
181. DOBOZI Eszter: *Fenyő, ginkgo, szivarfa, gesztenyék.* = Kortárs, 10/20–21. p.
182. DOBOZI Eszter: *Nagauták.* = Kortárs, 10/19–20. p.
183. DOMJÁN Gábor: *Esküvői kép.* = Jelenkor, 9/917. p.
184. DOMJÁN Gábor: *Fiumei bálóingek.* = Jelenkor, 9/915–917. p.
185. DOMJÁN Gábor: *Tisztán lép.* = Jelenkor, 9/918. p.
186. DÖBRENTEI Kornél: *Sirató pünkösdi havóban.* = Hítel, 10/24–26. p.
187. DUDINSZKY Nikolett: *Hátizsák nélkül.* = Parnasszus, 2/124. p.
188. DUDINSZKY Nikolett: *Sz.-i feladat.* = Parnasszus, 2/124. p.
189. ÉBERT Tibor: *Hová?* = Magyar Napló, 10/44. p.
190. ÉBERT Tibor: *Pozsonyi utcák.* = Hítel, 9/33–35. p.
191. ÉBERT Tibor: *Prolongálva.* = Napút, 6/101. p.
192. ÉLTETŐ Erzsébet: *Csillagporzás.* = Parnasszus, 2/109–110. p.
193. ÉLTETŐ Erzsébet: *Öltöztetés.* = Parnasszus, 2/110–111. p.
194. ESZTERÓ István: *Nyár.* = Irodalmi Jelen, 10/63. p.
195. ESZTERÓ István: *Ősz.* = Irodalmi Jelen, 10/64. p.
196. ESZTERÓ István: *Tavaszs.* = Irodalmi Jelen, 10/63. p.
197. ESZTERÓ István: *Tél.* = Irodalmi Jelen, 10/64. p.
198. ETLINGER Mihály: *Nőkről.* = Hévíz, 4–5/290–291. p.
199. EVELLEI Kata: *Akropolisz.* = Parnasszus, 2/57. p.
200. EVELLEI Kata: *Gyilkosok.* = Parnasszus, 2/58. p.
201. FALCSIK Mari: *A XXI. század költőibez.* = Múlt és Jövő, 2/47. p.
202. FALCSIK Mari: *Nem mutatom meg neked.* = Tempevölgy, 3/15. p.
203. FALUDI Ádám: *A huszadik század fedézleti naplójából: 1910–1920.* (részletek a Visszajátszás című költeményből). = Vár Ucca Műhely, 2/115–123. p.
204. FALUSI Márton: *Vadászat.* = Hítel, 10/41–43. p.
205. FARKAS WELLMANN Éva: *Gerendák, rácsok.* = Hévíz, 4–5/267. p.
206. FARKAS WELLMANN Éva: *Otthon a dadogásban.* = Tempevölgy, 3/10–11. p.
207. FEKETE Anna: *Egészen, szabadon.* = Parnasszus, 1/46. p.
208. FEKETE Anna: *Kölsönidő.* = Parnasszus, 1/46. p.
209. FEKETE Vince: *Barka.* = Helikon, október 10. 4. p.
210. FEKETE Vince: *Csend.* = Helikon, október 10. 4. p.
211. FEKETE Vince: *A csukló.* = Helikon, szeptember 25. 4. p.
212. FEKETE Vince: *Gálya.* = Helikon, október 10. 5. p.
213. FEKETE Vince: *A baj.* = Helikon, szeptember 25. 4. p.

214. FEKETE Vince: *Kegyelem*. = Helikon, október 10. 5. p.
215. FEKETE Vince: *Rágógumi*. = Helikon, október 10. 5. p.
216. FEKETE Vince: *Reggel*. = Helikon, október 10. 4. p.
217. FEKETE Vince: *Sötét*. = Helikon, október 10. 5. p.
218. FEKETE Vince: *Szavak*. = Helikon, október 10. 4. p.
219. FEKETE Vince: *Szemek, hangok*. = Helikon, október 10. 5. p.
220. FEKETE Vince: *Té, te, te*. = Helikon, október 10. 4–5. p.
221. FEKETE Vince: *A világ menete*. = Helikon, október 10. 5. p.
222. FELLINGER Károly: *Átjárás*. = Korunk, 10/61. p.
223. FELLINGER Károly: *Illatok*. = Korunk, 10/61. p.
224. FELLINGER Károly: *Kerékgyűjtés*. = Korunk, 10/61. p.
225. FELLINGER Károly: *Visszanézés*. = Korunk, 10/61. p.
226. FENYVES Marcell: *Két ölelés szünetében*. = Parnasszus, 1/90–91. p.
227. FENYVESI Félix Lajos: *Menekülők*. = Tempövölgy, 3/15. p.
228. FENYVESI Orsolya: *Bolond lyukból bolond szél fúj*. = Parnasszus, 2/94. p.
229. FENYVESI Orsolya: *Táncpestis*. = Parnasszus, 2/94. p.
230. FENYVESI Ottó: *Minimum Rock and Roll*. = Kortárs, 10/37–40. p.
231. FILIP Tamás: *Az átállított váltó*. = Magyar Napló, 10/10. p.
232. FILIP Tamás: *Bizonytalanság*. = Irodalmi Jelen, 10/41. p.
233. FILIP Tamás: *Híába*. = Irodalmi Jelen, 10/40. p.
234. FILIP Tamás: *Idegenség*. = Irodalmi Jelen, 10/39. p.
235. FILIP Tamás: *Január 26*. = Tiszatáj, 10/35. p.
236. FILIP Tamás: *Jazz*. = Tiszatáj, 10/36. p.
237. FILIP Tamás: *Kezdetbetű*. = Irodalmi Jelen, 10/40. p.
238. FILIP Tamás: *Lassú titkokat*. = Magyar Napló, 10/10. p.
239. FILIP Tamás: *Outlet*. = Irodalmi Jelen, 10/42. p.
240. FILIP Tamás: *Sereglet*. = Magyar Napló, 10/10. p.
241. FILIP Tamás: *Városkép*. = Tiszatáj, 10/37. p.
242. FODOR Ákos: *Haikuk*. Tülsorduló haiku: A szépségről. Kimittud. Párbeszéd. Mikrománca. Axióma. Egy hipotézis. Mantra. Chopin-Mazurka. Summa. Gyertyaoltás előtt. Esti fohász. Jogállás. Katarzisz. Fair play. Emlék-táblácska. Axióma. Búcsú. Megátalkodottság... = Ezredvég, 5/42–45. p.
243. FORBÁTH Imre: *Holdvilág-szonáta*. = Napút, 8/96. p.
244. FORBÁTH Imre: *Kalandorok*. = Napút, 8/30–31. p.
245. FORBÁTH Imre: *Szélképek*. = Napút, 8/28–29. p.
246. FORBÁTH Imre: *Van Goghhoz*. = Napút, 8/96. p.
247. FORGÁCS Miklós: *Fraktálturista*. Mandelbrot-halmaz-állapot. = Irodalmi Szemle, 9/20–23. p.
248. FÜRJES Péter: *In memoriam H. L.* = Napút, 8/79–80. p.
249. FÜRJES Péter: *mese – mese*. = Napút, 8/81. p.
250. FÜRJES Péter: *négy hiányzó négysoros*. = Napút, 8/78. p.
251. FÜRJES Péter: *nyersfénykép*. = Napút, 8/80–81. p.
252. FÜRJES Péter: *Az utolsó születése*. = Napút, 8/78–79. p.
253. FÜRJES Péter: *vázlat gyermekdalra*. = Napút, 8/81. p.
254. GÁL Csaba: *Analógiák*. = Vár Ucca Műhely, 2/65–66. p.
255. GÁL Csaba: *Antitest*. = Vár, 3/3. p.
256. GÁL Csaba: *Antitest*. = Vár Ucca Műhely, 2/66. p.
257. GÁL Csaba: *Jó a súly*. = Vár Ucca Műhely, 2/65. p.
258. GÁL Csaba: *Jönnek bárman*. = Vár, 3/7. p.
259. GÁL Csaba: *Jönnek bárman*. = Vár Ucca Műhely, 2/65. p.
260. GÁL Csaba: *Károgás*. (Nyitnikék). = Vár, 3/7. p.
261. GÁL Csaba: *Károgás*. (Nyitnikék). = Vár Ucca Műhely, 2/–64. p.
262. GÁL Csaba: *Kijózanodás*. = Vár, 3/7. p.
263. GÁL Csaba: *Kijózanodás*. = Vár Ucca Műhely, 2/64–65. p.
264. GÁL Csaba: *Különös jelenet*. = Vár, 3/4. p.
265. GÁL Csaba: *Mechanika*. = Vár, 3/3. p.
266. GÁL Csaba: *Mechanika*. = Vár Ucca Műhely, 2/66. p.
267. GÁL Csaba: *Tülelő*. = Vár Ucca Műhely, 2/63–64. p.
268. GÁL Ferenc: *Tárgykultúra*. = Prae, 1/130. p.
269. GÁL Ferenc: *Titkos történet*. = Prae, 1/2. p.
270. GÁL Hunor: *Férfi egyetlenő, nő meg férfi*. = Helikon, szeptember 10. 10. p.
271. GÁL Hunor: *Süllyesztő a műanyag palackban*. = Helikon, szeptember 10. 10. p.

272. GÁL Sándor: *Az ünnep.* = Korunk, 10/43–44. p.
273. GÁL Soma: *Napfogyatkozás.* = Hévíz, 4–5/292. p.
274. GALLA Edit: *Fiatalon meghalni.* = Ezredvég, 5/45–46. p.
275. GÉCZI János: *Török.* = Alföld, 10/19–21. p.
276. G[ÉHER]. István László: *Mályva.* = Alföld, 9/24. p.
277. G[ÉHER]. István László: *Most ne.* = Alföld, 9/24–25. p.
278. GERŐCS Péter: *Pilinszkák.* Perc. Perpetuum mobile. Miért? Hogyan. A katonák. Bejegyzés. Raszkolnyikov pillantása. Felütni a könyvet. Hogy újra. Mese. = Forrás, 10/51–54. p.
279. GÖTHA Róbert Milán: *Gramofon.* = Helikon, október 10. 11. p.
280. GÖTHA Róbert Milán: *Kolozsvárakozó.* = Helikon, október 10. 11. p.
281. GÖTHA Róbert Milán: *Számadó.* = Helikon, október 10. 11. p.
282. GÖTHA-RÓBERT Milán [!]: *Tökéletlen út.* = Parnasszus, 2/125. p.
283. GÖTHÁR Tamás: *És.* = Helikon, szeptember 10. 11. p.
284. GÖTHÁR Tamás: *K.C. búcsúja.* = Helikon, szeptember 10. 11. p.
285. GÖTHÁR Tamás: *Narkisszosz búcsúja.* = Helikon, szeptember 10. 11. p.
286. GÖKHAN, Ayhan: *Pokol-kontinens.* = Parnasszus, 2/51. p.
287. GÖKHAN, Ayhan: *Pokol-kontinens.* = Vigilia, 9/687. p.
288. GÖKHAN, Ayhan: *Vasárnap.* = Parnasszus, 2/50. p.
289. GÖMÖRI György: *Levél Budapesthez.* = Tempevölgy, 3/12. p.
290. GULISIO Tímea: *méltóság.* = Zempléni Múzsá, 2/77. p.
291. GULISIO Tímea: *the be(a)st.* = Zempléni Múzsá, 2/78. p.
292. GULYÁS József: *(a fejszárító búsz garasba kerül).* = Napút, 8/108–112. p.
293. GULYÁS József: *(a műltra épülő jelen).* = Napút, 8/113. p.
294. GULYÁS József: *(ő Irma bácsi segits).* = Napút, 8/106–107. p.
295. GULYÁS Pál: *Debreceni éj.* = Napút, 8/85. p.
296. GULYÁS Pál: *Hajnali séta az országúton.* = Napút, 8/86. p.
297. GULYÁS Pál: *Isten követje.* = Napút, 8/87. p.
298. GYIMESI László: *Másfél centi rés.* = Ezredvég, 5/18. p.
299. GYÖRE Balázs: *röltex(t).* = Alföld, 10/4–5. p.
300. GYÖRE Balázs: *szintan.* = Alföld, 10/3. p.
301. GYÖRE Balázs: *zsuzsanna és a vén.* = Alföld, 10/4. p.
302. GYÖRI László: *Hetvenen túl, nyolcvanon innen.* = Forrás, 9/3. p.
303. HAJDU Erzsébet: *...béke...* = Napút, 7/85. p.
304. HAJDU Erzsébet: *...mese...* = Napút, 7/85. p.
305. HAJDU Erzsébet: *...ősi vers...* = Napút, 7/85. p.
306. HAJÓS Eszter: *csak szét.* = Helikon, szeptember 10. 11. p.
307. HAJÓS Eszter: *magából indult.* = Helikon, szeptember 10. 11. p.
308. HAJÓS Eszter: *magadba találjak.* = Helikon, szeptember 10. 11. p.
309. HALMAI Tamás: *A fölöslegről.* = Vigilia, 10/750. p.
310. HARSÁNYI Kálmán: *A sphynx.* = Napút, 8/20–22. p.
311. HARTAY Csaba: *Álom, franciául.* = Prae, 1/93. p.
312. HARTAY Csaba: *Alvásbitel.* = Kalligram, 9/35. p.
313. HARTAY Csaba: *Amikor nem szerepel.* = Prae, 1/93. p.
314. HARTAY Csaba: *Évszakhatáron át.* = Prae, 1/94. p.
315. HARTAY Csaba: *Folyókanyar.* = Prae, 1/95. p.
316. HARTAY Csaba: *Gyantaadás.* = Kalligram, 9/36. p.
317. HARTAY Csaba: *Hernike Evelin: Nyárpara van.* = Bárka, 5/25. p.
318. HARTAY Csaba: *Hernike Evelin: Topless vakuzok.* = Bárka, 5/25–26. p.
319. HARTAY Csaba: *Napfénytubus.* = Prae, 1/94–95. p.
320. HEGEDŰS Gyöngyi: *praesens historicum.* = Napút, 7/18. p.
321. HEGYI Zoltán Imre: *Hajnalban.* = Napút, 7/19. p.
322. HORVÁTH Imre Olivér: *Fiúszoprán.* = Parnasszus, 2/126. p.
323. HORVÁTH Veronika: *dupla kávé.* = Helikon, szeptember 25. 10. p.
324. HORVÁTH Veronika: *fájdalomcsillapító.* = Helikon, szeptember 25. 10. p.
325. HORVÁTH Veronika: *féldecí.* = Helikon, szeptember 25. 10. p.
326. HORVÁTH Veronika: *szérum.* = Helikon, szeptember 25. 10. p.
327. HORVÁTH Veronika: *tesztek.* = Helikon, szeptember 25. 10. p.
328. HULES Béla: *Dr. Bárky verseskönyvéből.* = Napút, 8/126. p.
329. HULES Béla: *Játék egy emlékkel.* = Napút, 8/124. p.

330. HULES Béla: *majd egyszer elmegyek innen*. = Napút, 8/125. p.
331. HULES Béla: *Oroszlán és fülemülék*. = Napút, 8/125. p.
332. HYROSS Ferenc: *Lencsék*. = Kortárs, 9/3. p.
333. HYROSS Ferenc: *gyebenna*. = Kortárs, 9/4. p.
334. HYROSS Ferenc: *üreg*. = Kortárs, 9/4. p.
335. HYROSS Ferenc: *üreg 2*. = Kortárs, 9/4. p.
336. IANCU Laura: *Hallgatásaim*. = Magyar Napló, 9/15. p.
337. IANCU Laura: *Szélben*. = Magyar Napló, 9/15. p.
338. IANCU Laura: *Találkozások*. = Parnasszus, 1/30. p.
339. IMRE Farkas: *Bűdöskék*. = Napút, 8/73. p.
340. IMRE Farkas: *Halálmenet és Akrázia bónalja*. = Napút, 8/74. p.
341. IMRE Farkas: *Szaktítás Delir kisasszonnyal*. = Napút, 8/75–77. p.
342. IMRE Farkas: *Tréfa*. = Napút, 8/77. p.
343. IMRE Farkas: *A tudat margóján*. = Napút, 8/75. p.
344. IMRE Flóra: *A valós meg a virtuális*. = Eső, 3/10. p.
345. Izsó Zita: *A hit fokozatai*. = Parnasszus, 2/53. p.
346. Izsó Zita: *A változás nehezségei*. = Parnasszus, 2/52. p.
347. Jász Attila: *Nyom, olvas, ás*. Középkorú vidéki költő versei. (Részletek). = Magyar Napló, 10/46. p.
348. Jász Attila: *Nyom, olvas, ás*. (részletek). = Vigilia, 10/770. p.
349. Jász Attila: *Próbarepül és közben*. (részletek). = Vigilia, 10/771. p.
350. JUHÁSZ Ferenc: *Vallomás*. = Alföld, 10/3. p.
351. JUHÁSZ Tibor: *Külvárosi ösztönök*. = Hévíz, 4–5/260–261. p.
352. KAKUK Tamás: *Megtalált oszlopok*. Feljegyzések Bartolomeu Dias naplójából. = Prae, 1/116–119. p.
353. KÁLDI Zoltán: *Apám rám testálta...* = Vár, 3/45. p.
354. KÁLDI Zoltán: *Szerелеmtény*. = Vár, 3/44. p.
355. KÁLLAY KOTÁSZ Zoltán: *Mégis*. = Napút, 7/20. p.
356. KÁNTOR Zsolt: *Ha késik is, bízzál benne*. (Habakuk könyve 2.3.). = Ezredvég, 5/3. p.
357. KÁNTOR Zsolt: *Nem zárt be*. = Ezredvég, 5/4. p.
358. KÁNTOR Zsolt: *A pillanat formái*. = Ezredvég, 5/4. p.
359. KÁNTOR Zsolt: *A reanimáció felsziget*. Patchwork. = Ezredvég, 5/4. p.
360. KARÁCSONYI Zsolt: *Az anyajegy*. = Helikon, szeptember 25. 4. p.
361. KARÁCSONYI Zsolt: *A kéz*. = Helikon, szeptember 25. 4–5. p.
362. KARÁCSONYI Zsolt: *Az orr*. = Helikon, szeptember 25. 4. p.
363. KARÁCSONYI Zsolt: *A szem*. = Helikon, szeptember 25. 4. p.
364. KARÁDI Zsolt: *Hármas oltár*. = Eső, 3/10–11. p.
365. KARAFFA Gyula: *Direkt morál...* = Irodalmi Szemle, 9/63–65. p.
366. KARAFIÁTH Orsolya: *A bűségese*. = Hévíz, 4–5/265. p.
367. KASSAI Franciska: *Dante magánya*. = Te-kintet, 5/39–40. p.
368. KASSAI Franciska: *Páromboz*. = Ezredvég, 5/27. p.
369. KELEMEN Lajos: *Etruszk kapu*. = Parnasszus, 1/31. p.
370. KELEMEN Lajos: *Egy fényképre*. = Napút, 7/21. p.
371. KELETI Artúr: *Beatus ille*. = Napút, 8/18–19. p.
372. KELETI Artúr: *Töredék*. = Napút, 8/18. p.
373. KEMENCZKY Judit: *Crucifixion*. (Történelmi igazságtétel). = Napút, 8/116–117. p.
374. KEMENCZKY Judit: *Jézus a neve*. = Napút, 8/117–119. p.
375. KEMENES Henriette: *Egyensúly*. = Várad, 9/4. p.
376. KEMENES Henriette: *Munkavédelem*. = Várad, 9/6. p.
377. KEMENES Henriette: *Nagyfőnök*. = Várad, 9/5. p.
378. KEMENES Henriette: *Vidd*. = Várad, 9/5–6. p.
379. KEMENES Henriette: *Zárás után*. = Várad, 9/6. p.
380. KEMÉNY Simon: *Briliáns*. = Napút, 8/6. p.
381. KEMÉNY Simon: *Gyümölcsök*. = Napút, 8/8. p.
382. KEMÉNY Simon: *Nyári délelőtt...* = Napút, 8/5. p.
383. KEMÉNY Simon: *Titkos Ilonáról*. = Napút, 8/6. p.
384. KEMSEI István: *Ottó*. = Hitel, 9/44. p.
385. KEMSEI István: *Zuglói elégiák*. = Hitel, 9/43. p.
386. KERBER Balázs: *Hánytorgó*. = Parnasszus, 2/80. p.
387. KERBER Balázs: *Megmaradt fény*. = Parnasszus, 2/79. p.
388. KERÉK Imre: *Parafrázis egy Keats-versre*. (Az őszhöz). = Ezredvég, 5/32. p.
389. KESZTHELYI Rezső: *A lehelet alakjaiból*. = Magyar Napló, 10/14. p.
390. KIRÁLY Farkas: *Levélkék túlról*. = Magyar Napló, 10/3. p.

391. KIS Bálint: *Látszik, hogy te minden lánnyal ezt csinálod a bulikon.* = Várad, 9/13. p.
392. KIS Bálint: *Mint egy acélozott rugó.* = Várad, 9/16. p.
393. KIS Bálint: *Olyan világban akarok élni.* = Várad, 9/12. p.
394. KIS Bálint: *Sután esetlenül ész nélkül és bután.* = Várad, 9/15. p.
395. KIS Bálint: *Vihar az éjszakában.* = Várad, 9/14. p.
396. KIS Orsolya: *erdő.* = Prae, 1/111–112. p.
397. KIS Orsolya: *levélpapírra, borítékra, Bulgáriából.* = Prae, 1/113. p.
398. KIS Orsolya: *pétervári sanzon.* = Prae, 1/113. p.
399. KIS Orsolya: *Pont de l'Alma.* = Prae, 1/110. p.
400. KISS Anna: *Ki népe szől?* = Alföld, 9/23–24. p.
401. KISS Anna: *A kövem szigete.* = Parnasszus, 1/78–80. p.
402. KISS Benedek: *Beszélgés egy halott baráttal.* = Parnasszus, 1/53. p.
403. KISS Judit Ágnes: *A fájdalom anyja énekeiből – I. Egyhetes.* Gyermekágy. Vizjeles. = Kortárs, 9/5–6. p.
404. KISS Mátyás, B.: *abszolút nulla.* = Parnasszus, 2/112. p.
405. KISS Mátyás, B.: *avadsbiány.* = Parnasszus, 2/113. p.
406. KISS Mátyás, B.: *úton.* = Parnasszus, 2/112. p.
407. KISS Mátyás, B.: *a válasz.* = Parnasszus, 2/113. p.
408. KONDOR Béla: *Csúnya próza.* = Napút, 8/62. p.
409. KONDOR Béla: *Elfelejtteni.* = Napút, 8/61–62. p.
410. KONDOR Béla: *Érthetetlen szóhalmaz violaszemű cselédnek.* Játék. = Napút, 8/61. p.
411. KONDOR Béla: *A sárbeli költő urak úgy eladták bánatukat...* = Napút, 8/60. p.
412. KONDOR Béla: *A tányérmosó.* = Napút, 8/60. p.
413. KOOSÁN Ildikó: *Gondosan, zsigerből mégis.* = Ezredvég, 5/12. p.
414. KOOSÁN Ildikó: *Hőségnap.* = Ezredvég, 5/11. p.
415. KORPA Tamás: *Metapillanat XXV.* német karácsony. sietség. = Tiszatáj, 9/39–40. p.
416. KORPA Tamás: *Metapillanat XXVII.* (oda-kint). (odabent). = Korunk, 8/90. p.
417. KORPA Tamás: *Metapillanat XXVIII.* (a veszett róka). (a veszett róka). = Korunk, 8/90–91. p.
418. KORPA Tamás: *Metapillanat XXIX.* (A val-latás előkészületei). (Vallatás a névről). = Parnasszus, 2/55. p.
419. KOVÁCS András Ferenc: *Afrikai bölcsődal kisegereknek.* = Forrás, 10/49–50. p.
420. KOVÁCS András Ferenc: *Alvinczy Nárcisz, a költészet egere.* = Bárka, 5/42–43. p.
421. KOVÁCS András Ferenc: *Barlám és Jozafát, az égi egerek.* = Forrás, 10/48–49. p.
422. KOVÁCS András Ferenc: *Cincilla Prézli, drága!* = Bárka, 5/43–44. p.
423. KOVÁCS András Ferenc: *Egerek könyve.* Szőr Lőrinczy Jácint, a színház egere. Cin Cao és Cung Ce. Celesztin szent dícsérete. = Alföld, 9/31–34. p.
424. KOVÁCS András Ferenc: *Márszeji vigerek hadimarsa.* = Bárka, 5/46–47. p.
425. KOVÁCS András Ferenc: *Pinduritaligaladal.* = Forrás, 10/50. p.
426. KOVÁCS András Ferenc: *A Sajt király, Rág-pontfenn és Surmoá, a rendőrmíniszter.* = Bárka, 5/44–46. p.
427. KOVÁCS Károly: *Úgy szeress.* = Hévíz, 4–5/306. p.
428. KOVÁCS Kristóf: *Unknown dal.* = Irodalmi Szemle, 9/66. p.
429. KOZMA György: *géza.* = Múlt és Jövő, 2/50. p.
430. KOZMA György: *rajongós versem rafinak.* = Múlt és Jövő, 2/50. p.
431. KRÓMER Ágnes: *Elméleti szeretők.* = Várad, 8/10. p.
432. KRÓMER Ágnes: *Hanta Beach.* = Várad, 8/11–12. p.
433. KRÓMER Ágnes: *In memoriam Ó.* = Várad, 8/13. p.
434. KRÓMER Ágnes: *Melegség.* = Várad, 8/10. p.
435. KRÓMER Ágnes: *Monogám respect.* = Várad, 8/12. p.
436. KRÓMER Ágnes: *Papírjaguár.* = Várad, 8/13. p.
437. KRÓMER Ágnes: *True love.* = Várad, 8/11. p.
438. KRUSOVSKY Dénes: *Eklóga.* = Prae, 1/49. p.
439. KRUSOVSKY Dénes: *Idegen.* = Parnasszus, 2/4. p.
440. KRUSOVSKY Dénes: *A lélek dolgai.* = Parnasszus, 2/4. p.
441. KRUSOVSKY Dénes: *Lombok.* = Prae, 1/49. p.
442. KRUSOVSKY Dénes: *Részlet. 1.* = Parnasszus, 2/5. p.
443. KRUSOVSKY Dénes: *Részlet. 2.* = Parnasszus, 2/5. p.
444. KRUSOVSKY Dénes: *Részletek.* = Prae, 1/48. p.

445. KUKORELLY Endre: *Nekifogok, kiásom ezt.* = Prae, 1/34. p.
446. KUKORELLY Endre: *Ó, szerelem.* = Jelenkor, 9/912–914. p.
447. KUKORELLY Endre: *Pár éve ugyanez megy jön.* = Prae, 1/35. p.
448. KUKORELLY Endre: *Valaki a kerítés mögé bújva.* = Prae, 1/34–35. p.
449. KULCSÁR Árpád: *azt álmodtam.* = Helikon, október 10. 10. p.
450. KULCSÁR Árpád: *címtelen.* = Helikon, október 10. 10. p.
451. KULCSÁR Árpád: *migráció.* = Helikon, október 10. 10. p.
452. KULCSÁR Árpád: *történelem.* = Helikon, október 10. 10. p.
453. KULCSÁR Ferenc: *Bújócska.* = Somogy, 2/24. p.
454. KULCSÁR Ferenc: *Ezeregyéjszaka.* (Részletek). = Magyar Napló, 9/19–20. p.
455. KULCSÁR Ferenc: *Ezeregyéjszaka.* (részletek). = Vár, 3/15–19. p.
456. KULCSÁR Ferenc: *Ima.* = Somogy, 2/22–23. p.
457. KULCSÁR Ferenc: *Rigót küldök.* = Somogy, 2/23. p.
458. KULCSÁR Ferenc: *Szerelem.* = Somogy, 2/22. p.
459. KÜRTI László: *érettségi.* = Jelenkor, 9/921. p.
460. KÜRTI László: *megváltás előtt.* = Parnasszus, 1/86. p.
461. KÜRTI László: *negyventől kétlépcsnyire.* = Jelenkor, 9/922. p.
462. KÜRTI László: *tükörhatás.* = Parnasszus, 1/85. p.
463. KÜRTI László: *versenyt köptem.* = Parnasszus, 1/85. p.
464. LACKFI János: *Két angyal.* = Vigilia, 9/670–671. p.
465. LACKFI János: *A távolság.* = Magyar Napló, 10/30–31. p.
466. LACKFI János: *Zsoltár.* = Parnasszus, 1/17–19. p.
467. LANCZKOR Gábor: *Caravaggio.* = Tempevölgy, 3/3–4. p.
468. LANCZKOR Gábor: *Fácánok.* = Parnasszus, 2/27. p.
469. LANCZKOR Gábor: *Szimmetrikus nap.* = Parnasszus, 2/27. p.
470. LÁNG Eszter: *hálaadó vers.* = Vigilia, 10/760. p.
471. LÁNG Eszter: *megnevezni az időt.* = Vigilia, 10/760. p.
472. LAPIS József: *Allat-allúziók.* Dongó. Meztelensiga. Hangya. = Látó, 10/65. p.
473. LÁSZLÓ Noémi: *Csodával batáros.* = Irodalmi Jelen, 9/64. p.
474. LÁSZLÓ Noémi: *Az isteni dudu.* Márton Evelin duduja. Jaszenovics Lilla duduja. Karácsonyi Noémi duduja. Boros Tünde duduja. = Helikon, szeptember 25. 5. p.
475. LÁSZLÓ Noémi: *Ne gondoljátok.* = Irodalmi Jelen, 9/65. p.
476. LÁSZLÓ Noémi: *Tudatosság.* = Irodalmi Jelen, 9/66. p.
477. LÁSZLÓ Zsolt: *Hűsítő várományos.* = Vár, 3/91. p.
478. LÁSZLÓ Zsolt: *Kifordított álarc.* = Vár, 3/91. p.
479. LÁSZLÓ Zsolt: *A vándorút végén.* = Vár, 3/9. p.
480. LÁZÁR Balázs: *Két rondó a fenyéről.* = Eső, 3/7. p.
481. LÁZÁR Balázs: *Y-Stáció.* = Parnasszus, 1/42. p.
482. LÁZÁR Bence András: *Káddis.* = Parnasszus, 1/92–93. p.
483. LEGÉNDY Jácint: *Négyezer kilométer.* oroszvers. = Prae, 1/114. p.
484. LEGÉNDY Jácint: *Piros tornacipő.* spanyolvers. = Prae, 1/115. p.
485. LÉKA Géza: *Aranyalma hult.* = Parnasszus, 1/60. p.
486. LÉKA Géza: *Kiáltás Horváth Józsi után.* = Hítel, 9/67. p.
487. LENGYEL Géza: *Jelek.* = Ezredvég, 5/18. p.
488. LESI Zoltán: *Cipőkereskedő.* = Jelenkor, 10/1105–1106. p.
489. LESI Zoltán: *Négy, három, kettő.* = Jelenkor, 10/1105. p.
490. LESZNAI Anna: *Ajánlás a kertnek.* = Napút, 8/12. p.
491. LESZNAI Anna: *Ezeregy éjszaka.* = Napút, 8/13–14. p.
492. LESZNAI Anna: *Nyári bál.* = Napút, 8/12–13. p.
493. LESZNAI Anna: *Régi sor.* = Napút, 8/13. p.
494. LÖNHÁRT Melinda: *Anubis mélegén.* = Várad, 9/33. p.
495. LÖNHÁRT Melinda: *Fellegajtó-nyitogató.* = Várad, 9/32. p.
496. LÖNHÁRT Melinda: *Feloldozol?* = Várad, 9/32–33. p.
497. LÖNHÁRT Melinda: *Pa(ra)rókafrizura.* = Várad, 9/31. p.
498. LŐRINCZ P. Gabriella: *Hetedik nap.* = Napút, 6/60. p.
499. MAGOLCSAY NAGY Gábor: *Nyolcadik nap: a bolygó kifosztása.* Név nélkül. = Irodalmi Szemle, 9/3. p.

500. MÁNDY Stefánia: *éteri tenger.* = Napút, 8/68. p.
501. MÁNDY Stefánia: *a hely.* = Napút, 8/68–69. p.
502. MÁNDY Stefánia: *köszönj a bangnak.* = Napút, 8/67. p.
503. MÁNDY Stefánia: *a semmi nincs.* = Napút, 8/69. p.
504. MÁNDY Stefánia: *a toronyban.* = Napút, 8/67. p.
505. MÁRKÓ Béla: *Angyalszín.* = Székelyföld, 10/5–6. p.
506. MÁRKÓ Béla: *Búcsú a tengertől.* = Irodalmi Jelen, 10/50. p.
507. MÁRKÓ Béla: *Egyforma.* = Mozgó Világ, 9/37. p.
508. MÁRKÓ Béla: *Kabócák Nea Potideában.* = Irodalmi Jelen, 10/51. p.
509. MÁRKÓ Béla: *Kiüzetés.* = Mozgó Világ, 9/36–37. p.
510. MÁRKÓ Béla: *Kolozsvári fantázia.* = Korunk, 8/29. p.
511. MÁRKÓ Béla: *Költészet az Égei-tengeren.* = Irodalmi Jelen, 10/48. p.
512. MÁRKÓ Béla: *Peldabeszéd az Égei-tengeren.* = Irodalmi Jelen, 10/49. p.
513. MÁRKÓ Béla: *Születésnapomra.* = Bárka, 5/9. p.
514. MÁRKÓ Béla: *Túl sok fény.* = Eső, 3/40. p.
515. MÁRKÓ Béla: *Túl sok virág.* = Mozgó Világ, 9/36. p.
516. MÁRKUS-BARBAROSSA János: *Blasonköltőknek.* = Helikon, szeptember 25. 5. p.
517. MÁRKUS-BARBAROSSA János: *Katalin kérésére: Haj.* = Helikon, szeptember 25. 5. p.
518. MÁRKUS-BARBAROSSA János: *Magannak: Vajon miről?...* = Helikon, szeptember 25. 5. p.
519. MÁRKUS-BARBAROSSA János: *Margit kérésére: Szemrác.* = Helikon, szeptember 25. 5. p.
520. MARNO János: *Falmasszás.* Veleméri anizslapok. A Szent László Hadosztály. Aquilai Arany János. Függelék. = Alföld, 9/3–7. p.
521. MÁRTON László: *Élőkről jót vagy semmit.* Egy fiktív könyvről. = Bárka, 5/19–22. p.
522. MARTON Réka Zsófia: *Köztemető.* = Parnasszus, 1/94. p.
523. MARTON Réka Zsófia: *Megváltás-áruda.* = Parnasszus, 1/94. p.
524. MARTON Réka Zsófia: *Őszről 2 percben.* = Parnasszus, 1/94. p.
525. MÁTÓ Gyula: *E boltig csatában.* = Ezredvég, 5/25. p.
526. MELIORISZ Béla: *Amit már senki.* = Jelenkor, 9/919. p.
527. MELIORISZ Béla: *Esik.* = Jelenkor, 9/920. p.
528. MELIORISZ Béla: *Mintba csónakon.* = Jelenkor, 9/920. p.
529. MELIORISZ Béla: *Titokban.* = Jelenkor, 9/919–920. p.
530. MEZEY Katalin: *Megbocsátatlan emlék.* = Parnasszus, 1/5. p.
531. MEZEY Katalin: *Földben talál.* = Parnasszus, 1/75. p.
532. MEZEY Katalin: *Nem félti a fenyét.* = Parnasszus, 1/6. p.
533. MIHÁLYI Ödön: *Fekete vibart kívántál...* = Napút, 8/43. p.
534. MIHÁLYI Ödön: *Így vagyok veled.* = Napút, 8/44. p.
535. MIHÁLYI Ödön: *Mint az akasztott.* = Napút, 8/44. p.
536. MIKLYA Zsolt: *Cseréptörés.* = Tiszatáj, 9/19–26. p.
537. MIZSUR Dániel: *Egyszerű fényűző.* = Zempléni Műzsa, 2/76. p.
538. MIZSUR Dániel: *Kiterített háló.* = Parnasszus, 2/107. p.
539. MIZSUR Dániel: *Kiüzetés.* = Parnasszus, 2/108. p.
540. MOHAI V. Lajos: *Lefut az égről.* = Forrás, 10/60. p.
541. MOHAI V. Lajos: *Zöld festék.* = Forrás, 10/60. p.
542. MOLNÁR Bea: *besorolás.* = Irodalmi Jelen, 9/122. p.
543. MOLNÁR Bea: *csak a csend meg a zaj.* = Irodalmi Jelen, 9/123–124. p.
544. MOLNÁR Bea: *kibelyezés.* = Irodalmi Jelen, 9/122. p.
545. MOLNÁR Bea: *kivonatok.* = Irodalmi Jelen, 9/124. p.
546. MOLNÁR Bea: *lomtalanítás.* = Irodalmi Jelen, 9/121. p.
547. MOLNÁR Bea: *Térboly.* = Parnasszus, 2/127. p.
548. MOLNÁR Zsolt: *Félve kérdező.* = Várad, 8/9. p.
549. MOLNÁR Zsolt: *Szembesülés.* = Várad, 8/9. p.
550. MURÁNYI Zita: *elcsurran egy.* = Eső, 3/8. p.
551. MURÁNYI Zita: *bullócsillag.* = Eső, 3/8. p.
552. MUSZKA Sándor: *Döngölő.* = Helikon, szeptember 10. 12. p.
553. MUSZKA Sándor: *Forradalom.* = Helikon, szeptember 10. 12. p.
554. MUSZKA Sándor: *Keresztutak.* = Helikon, szeptember 10. 12. p.

555. MUSZKA Sándor: *A komédiások lázadása.* = Kortárs, 9/37–38. p.
556. MUSZKA Sándor: *Röszeláng.* = Helikon, szeptember 10. 12. p.
557. MUSZKA Sándor: *Sárkerti bajnal.* = Kortárs, 9/37. p.
558. MUSZKA Sándor: *Szedépsz.* = Helikon, szeptember 10. 12. p.
559. MUSZKA Sándor: *Szüntelen.* = Helikon, szeptember 10. 12. p.
560. MUSZKA Sándor: *Tél-hold-fák.* = Kortárs, 9/38. p.
561. MUSZKA Sándor: *A vámbáz falára.* = Helikon, szeptember 10. 12. p.
562. MUSZKA Sándor: *Védtelen.* = Helikon, szeptember 10. 12. p.
563. MÜLLER Dezső: *Apámboz.* = Várad, 9/40. p.
564. MÜLLER Dezső: *Béke.* = Várad, 9/39. p.
565. MÜLLER Dezső: *Másokért is.* = Várad, 9/41. p.
566. MÜLLER Dezső: *Múmia lesz.* = Várad, 9/39. p.
567. MÜLLER Dezső: *Nélküled.* = Várad, 9/40. p.
568. MÜLLER Dezső: *Riasztok.* = Várad, 9/41. p.
569. NAGY Gábor: *Illegális fürdőzés.* = Prae, 1/88–89. p.
570. NAGY Gusztáv: *Egy bajléktalan éneke.* = Ezredvég, 5/46. p.
571. NAGY Gusztáv: *Rímese Ego.* = Ezredvég, 5/46. p.
572. NAGY István, P.: *a földböz közel.* = Eső, 3/18–19. p.
573. NAGY Kalliópé Mária: *a földet érés bizonyossága.* = Várad, 7/26. p.
574. NAGY Kalliópé Mária: *a megszűnés szédülete.* I. (felejtés). II. (zuhanás). III. (áldozat). = Várad, 7/24–25. p.
575. NAGY Kalliópé Mária: *séta.* = Várad, 7/24. p.
576. NAGY Kata: *A háborús évek.* = Hévíz, 4–5/266. p.
577. NAGY Koppány Zsolt: *Családi pör.* = Kalligram, 9/13–18. p.
578. NAGY Márta Júlia: *Diána.* = Parnasszus, 2/99. p.
579. NAGY Márta Júlia: *A Vörös Fonalféreg.* = Parnasszus, 2/99. p.
580. NAGY Soma: *Keresőmező.* = Parnasszus, 2/114–115. p.
581. NAGY Zopán: *Fekete gong – sötét érzések.* = Vár Ucca Műhely, 2/114. p.
582. NAGY Zopán: *Megszállottak.* = Vár Ucca Műhely, 2/112–113. p.
583. NAGYÁLMOS Ildikó: *Magnólia.* = Irodalmi Jelen, 9/58. p.
584. NAGYÁLMOS Ildikó: *Nyári hőség.* = Irodalmi Jelen, 9/58. p.
585. NAGYÁLMOS Ildikó: *Öreg lábas.* = Irodalmi Jelen, 9/59. p.
586. NAGYPÁL István: *Templom és kórbáz.* = Parnasszus, 2/56. p.
587. NEMES Z. MÁRIÓ: *Drang Nach Unten.* = Parnasszus, 2/25. p.
588. NÉMETH András: *Végtelenkontrasztok Bolyaigeometriában.* = Ezredvég, 5/33. p.
589. NÉMETH Attila: *Evangelium.* = Napút, 7/119–120. p.
590. NÉMETH Attila: *A művész élete.* = Napút, 7/120–121. p.
591. NÉMETH Zoltán: *Saul 1.* = Múlt és Jövő, 2/44. p.
592. NÉMETH Zoltán: *Saul 2.* = Múlt és Jövő, 2/44. p.
593. NÉMETHI Anett: *Emberhangon.* = Napút, 6/29. p.
594. NÉMETHI Anett: *Míg el nem kezdődik megint.* = Napút, 6/30. p.
595. NÉMETHI Anett: *Mint a gyermek.* = Napút, 6/28. p.
596. NÉMETHI Anett: *Az örök virág.* = Napút, 6/28. p.
597. NOVÁK Edit: *Augusztus.* = Vár, 3/26. p.
598. NOVÁK Edit: *Október derekán.* = Vár, 3/27. p.
599. NOVÁK Edit: *Pillanat.* = Vár, 3/27. p.
600. NOVÁK Éva: *Bajnok.* = Várad, 8/26. p.
601. NOVÁK Éva: *Csak meg ne érjem.* = Várad, 8/29. p.
602. NOVÁK Éva: *Hősom.* = Várad, 8/26. p.
603. NOVÁK Éva: *Jártodban-keltdben.* = Várad, 8/27–28. p.
604. NOVÁK Éva: *Kit érdekel.* = Várad, 8/29. p.
605. NOVÁK Éva: *Olyan ez a világ.* = Várad, 8/27. p.
606. NOVÁK Éva: *Tudás.* = Várad, 8/28. p.
607. NOVOTNY Gergely: *Biztatás.* = Napút, 8/127. p.
608. NOVOTNY Gergely: *Ház a borókásban.* = Napút, 8/128. p.
609. NOVOTNY Gergely: *Szegénylenség.* = Napút, 8/70. p.
610. NOVOTNY Gergely: *Szomszédolás.* = Napút, 8/71–72. p.
611. NYERGES Gábor Ádám: *Az a nap.* = Parnasszus, 2/45. p.
612. NYILAS Attila: *Mátik Roland-emlékblockk.* = Helikon, október 10. 17. p.
613. OCZTOS István: *az utolsó moralista balála.* = Magyar Műhely, 3/1–2. p.
614. OLÁH András: *Abban a házban.* = Látó, 10/35. p.
615. OLÁH András: *álmotlak.* = Vár, 3/65. p.
616. OLÁH András: *crescendo.* = Vár, 3/65. p.

617. OLÁH András: *Fagyponat alatt.* = Látó, 10/34. p.
618. OLÁH András: *kísértés.* = Helikon, szeptember 10. 15. p.
619. OLÁH András: *következmények nélkül.* = Helikon, szeptember 10. 15. p.
620. OLÁH András: *lecke a hazáról.* = Parnaszszus, 1/87. p.
621. OLÁH András: *már nem titkolbotod el.* = Helikon, szeptember 10. 15. p.
622. OLÁH András: *mint albumban a képek.* = Vár, 3/64. p.
623. OLÁH András: *Utolsó lélegzet.* = Látó, 10/34. p.
624. OLÁH András: *Vakvágányon.* = Látó, 10/35. p.
625. OLÁH Zoltán: *Sűrűsödik a sorsom.* = Napút, 7/127–128. p.
626. OLASZ Valéria: *Fogadalom.* = Vár, 3/45. p.
627. ORAVECZ Péter: *Cápkeringő.* = Tempevölgy, 3/12. p.
628. ORAVECZ Péter: *Élévation.* = Eső, 3/17. p.
629. ORAVECZ Péter: *Ji King.* (részlet). = Eső, 3/18. p.
630. ORCSIK Roland: *Ostrom.* = Prae, 1/42. p.
631. ORCSIK Roland: *Rövidhullámok.* = Parnaszszus, 2/26. p.
632. OSZVÁTH Zsuzsa: *egy arckép.* = Helikon, október 25. 12. p.
633. OSZVÁTH Zsuzsa: *folyamatos.* = Helikon, október 25. 12. p.
634. OSZVÁTH Zsuzsa: *gyilkosság.* = Helikon, október 25. 12. p.
635. OSZVÁTH Zsuzsa: *indokolatlan kedv (lyukas élet).* = Helikon, október 25. 12. p.
636. OSZVÁTH Zsuzsa: *légüres tél.* = Helikon, október 25. 12. p.
637. OSZVÁTH Zsuzsa: *leltár, ami vagy.* = Helikon, október 25. 12. p.
638. OSZVÁTH Zsuzsa: *megettem egy bagymát.* = Helikon, október 25. 12. p.
639. OSZVÁTH Zsuzsa: *mentés másként.* = Helikon, október 25. 12. p.
640. OSZVÁTH Zsuzsa: *sorközi nagymosás (remix).* = Helikon, október 25. 12. p.
641. OSZVÁTH Zsuzsa: *soványka.* = Helikon, október 25. 12. p.
642. OSZVÁTH Zsuzsa: *visszapillantó.* = Helikon, október 25. 12. p.
643. PAJOR Tamás: *Brooklyn.* = Múlt és Jövő, 2/48–49. p.
644. PÁK Diána: *Kis hamvak.* = Napút, 6/62. p.
645. PALASOVSKY Ödön: *Hőféhérke meg a bét kisödönke.* = Napút, 8/47–51. p.
646. PALASOVSKY Ödön: *A Hőféhérke-Punalue.* = Napút, 8/47. p.
647. PÁLFALVI András: *Csak egy rést.* = Vár, 3/49–50. p.
648. PÁLFALVI András: *Geszler sapkája.* = Vár, 3/50. p.
649. PÁLFI Ágnes: *Halálnak balálául.* = Napút, 6/103–104. p.
650. PÁN Imre: *Az ősjelenet.* = Napút, 8/40–41. p.
651. PÁN Imre: *Szegényember társasága.* = Napút, 8/42. p.
652. PÁPAI Ágnes: *Fegyenc.* = Múlt és Jövő, 2/47. p.
653. PAPP Attila Zsolt: *Melinda szeme.* = Helikon, szeptember 25. 5. p.
654. PAPP Attila Zsolt: *Viola baja.* = Helikon, szeptember 25. 5. p.
655. PAPP Tibor: *színek.* = Napút, 7/33. p.
656. PAYER Imre: *Romlófalnál árnyékban, fényben.* = Tempevölgy, 3/5. p.
657. PETŐCZ András: *Arc és álarc.* = Irodalmi Jelen, 9/29. p.
658. PETŐCZ András: *Fényesség, körülöttünk.* = Eső, 3/9. p.
659. PETŐCZ András: *Hagyaték.* = Múlt és Jövő, 2/45. p.
660. PETŐCZ András: *Megidézés.* = Irodalmi Jelen, 9/30. p.
661. PETŐCZ András: *Saul.* = Múlt és Jövő, 2/45. p.
662. PLESZKÁN Écska: *Szöszök.* = Napút, 7/99. p.
663. PÓGYNOR Adrián: *Fejben mosolygó.* = Napút, 6/67. p.
664. PÓGYNOR Levente: *Most jó.* = Napút, 6/66. p.
665. POLGÁR Anikó: *Eurüdiké fűzik.* = Kalligram, 9/8. p.
666. POLGÁR Anikó: *Orpheusz galériája I. Alvó szatír.* = Tiszatáj, 10/28. p.
667. POLGÁR Anikó: *Orpheusz galériája II. A Nílus.* = Tiszatáj, 10/28–29. p.
668. POLGÁR Anikó: *Orpheusz mervevése.* = Tiszatáj, 10/29–30. p.
669. POLGÁR Anikó: *Szerelem.* = Kalligram, 9/8. p.
670. POLGÁR Anikó: *Szeretkezés Orpheusszal.* = Kalligram, 9/9. p.
671. POLLÁGH Péter: *Arisztokrata költészet.* = Irodalmi Szemle, 9/60–61. p.
672. POLLÁGH Péter: *Posztmortem köntös.* = Irodalmi Szemle, 9/60. p.
673. POLLÁGH Péter: *Egy úri osztály.* = Irodalmi Szemle, 9/61–62. p.
674. PRÁGAI Tamás: *Csonka szonettek. Őszi távlat. Marketing.* = Hévíz, 4–5/271. p.
675. PRÁGAI Tamás: *Csonka szonettek. Rendszeres ember. *Sonka szonett.* = Parnaszszus, 1/81. p.

676. PRÁGAI Tamás: *Kórházkert*. = Magyar Napló, 9/3. p.
677. PRÁGAI Tamás: *Meditáció*. = Magyar Napló, 9/3. p.
678. PRÁGAI Tamás: *A részletek öröme*. = Magyar Napló, 9/3. p.
679. PUROSZ Leonidasz: *A türelem*. = Parnasszus, 2/101. p.
680. PUROSZ Leonidasz: *Vereség után*. = Helikon, szeptember 10. 13. p.
681. PUSZTAI-TÁRCZY Beatrix: *Hétköznapok*. = Napút, 6/64. p.
682. RAKOVSKY Zsuzsa: *Címkek: Reménytelenség, Krémes, Vénasszonyok nyara*. = Lyukasóra, 5/2. p.
683. RAKOVSKY Zsuzsa: *Címkek: Szitakötő, Istenek, Remény*. = Lyukasóra, 5/3. p.
684. RAKOVSKY Zsuzsa: *Csillag*. = Lyukasóra, 5/3. p.
685. RAKOVSKY Zsuzsa: *A hetedik év*. = Lyukasóra, 5/3. p.
686. RAKOVSKY Zsuzsa: *Napforduló*. = Lyukasóra, 5/3. p.
687. RAKOVSKY Zsuzsa: *Parázs*. = Lyukasóra, 5/3. p.
688. RÁTI Emese: *Cigarettafüstben*. = Napút, 6/63. p.
689. RÉKASY Ildikó: *Öcsémél*. = Tekintet, 5/29. p.
690. RÉVÉSZ Ágnes: *Álomkeringő*. = Vár, 3/94. p.
691. RÉVÉSZ Ágnes: *Levélkék*. = Vár, 3/94. p.
692. RÉVÉSZ Ágnes: *Szines lapok*. = Vár, 3/94. p.
693. ROZGONYI Iván: *Kendő a szélben*. = Napút, 8/66. p.
694. ROZGONYI Iván: *Ki kezdte?* = Napút, 8/63. p.
695. ROZGONYI Iván: *Névnapi rózsák ellen*. = Napút, 8/65. p.
696. ROZGONYI Iván: *Partita*. = Napút, 8/64–65. p.
697. ROZGONYI Iván: *Visszatérés*. = Napút, 8/66. p.
698. RÖHRIG Géza: *A1114*. = Múlt és Jövő, 2/8. p.
699. RÖHRIG Géza: *sein und zeit*. = Múlt és Jövő, 2/9. p.
700. RÖHRIG Géza: *Versek a hamvasztókönyvből*. = Múlt és Jövő, 2/38–42. p.
701. SÁGI Enikő: *Hallgass*. = Helikon, október 25. 10. p.
702. SÁGI Enikő: *Közöny*. = Helikon, október 25. 10. p.
703. SAITOS Lajos: *Talmi*. = Vár, 3/10. p.
704. SAITOS Lajos: *Tetszés szerint továbbírható*. = Parnasszus, 1/70. p.
705. SAJÓ László: *Messzi mama*. = Kortárs, 10/35–36. p.
706. SAJÓ László: *Nagymama*. = Kortárs, 10/33–34. p.
707. SAJÓ László: *Vadkörtepálinka*. = Jelenkor, 9/910–911. p.
708. SALAMON László: *Náci Magyarország*. = Múlt és Jövő, 2/4. p.
709. SALAMON László: *Náci Németország*. = Múlt és Jövő, 2/5. p.
710. SÁRKÁNY Tímea: *fehérvérsejtől hasonlat*. = Parnasszus, 2/128. p.
711. SIMON Balázs: *„...Egyedül, testvér, a pusztavilágban...”* = Napút, 8/121. p.
712. SIMON Balázs: *Egy Ekbnaton*. = Napút, 8/122. p.
713. SIMON Balázs: *A balálgondola*. = Napút, 8/121. p.
714. SIMON Balázs: *Kész szilveszter délután*. = Napút, 8/120. p.
715. SIMON Balázs: *A puff*. = Napút, 8/120. p.
716. SIMON Balázs: *Rámláb, utánad*. = Napút, 8/122. p.
717. SIMONFY József: *Csak azt ne*. = Székelyföld, 10/23. p.
718. SIMONFY József: *Kezemen madár*. = Székelyföld, 10/22. p.
719. SIMONFY József: *Lyukat váj*. = Székelyföld, 10/23. p.
720. SIMONFY József: *Sár*. = Székelyföld, 10/21. p.
721. SIMONFY József: *Soha*. = Székelyföld, 10/24. p.
722. SIMOR András: *Keresem magam*. = Ezredvég, 5/36. p.
723. SIMOR András: *Macskáim*. = Ezredvég, 5/36. p.
724. SIMOR András: *Reggel*. = Ezredvég, 5/36. p.
725. SIMOR András: *Szigliget*. = Ezredvég, 5/37. p.
726. SÍPOS Domokos: *A báránka*. = Napút, 8/93–95. p.
727. SÍPOS Domokos: *Csárdában*. = Napút, 8/92. p.
728. SOLYMOSI Bálint: *A Rózsafüzér Királynője. Avagy egy utazó naplója*. Petőfi Sándor út, Szelvény, H. Alexanderplatz, Berlin, D. Kurca, Kórházkert, Szentés, H. Győjai utca, Bokros, Tiszazug, H. = Tiszatáj, 10/3–5. p.
729. SOPOTNIK Zoltán: *Nagy László/film/medvés/teremtő/Duna*. = Tiszatáj, 10/33. p.
730. SOPOTNIK Zoltán: *Tar Sándor/film/arc/bányjel*. = Tiszatáj, 10/34. p.
731. SÓS Dóra: *Lombikgalaxisok*. = Parnasszus, 2/77–78. p.
732. SÓS Dóra: *Napfogyatkozás*. = Parnasszus, 2/76. p.

733. STERMECZKY Zsolt Gábor: *echoes of love*. = Hítel, 10/116–117. p.
734. STERMECZKY Zsolt Gábor: *kereszt és vonó*. = Hítel, 10/117. p.
735. STERMECZKY Zsolt Gábor: *óda a külföldhöz*. = Hítel, 10/116. p.
736. SUHAI Pál: *Sestina egy ballagatról*. = Parnasszus, 1/82–83. p.
737. SÜTŐ Csaba: *nempróza*. = Napút, 7/35–38. p.
738. SÜTŐ István: *A nyolcvanas nyár*. = Helikon, szeptember 25. 11. p.
739. SZABÓ Janka: *Árnyék*. = Irodalmi Jelen, 10/132. p.
740. SZABÓ Janka: *Cineva*. = Irodalmi Jelen, 10/133. p.
741. SZABÓ Janka: *a másik fél*. = Irodalmi Jelen, 10/134. p.
742. SZABÓ Marcell: *Baudelaire álma*. = Tiszatáj, 9/34–38. p.
743. SZABÓ Márton István: *Nem félsz semmitől*. = Tiszatáj, 10/38. p.
744. SZABÓ PALÓCZ Attila: *Kárpátaljai capriccio*. = Napút, 6/99–100. p.
745. SZALAI Zsolt: *Stukatúr*. = Napút, 7/41. p.
746. SZÁLINGER Balázs: *Kossuth Lajos farsangjai*. = Bárka, 5/52–55. p.
747. SZÁSI Zoltán: *Víz föld fák ég*. Impreszsiók vízparti sétányon. = Tempevölgy, 3/13. p.
748. SZAUER Ágoston: *Li C sien két verse*. = Parnasszus, 1/84. p.
749. SZAUER Ágoston: *Öreg szoba*. = Parnasszus, 1/84. p.
750. SZEDER Katalin: *Városok*. Klaipedák és 56-ok. = Tempevölgy, 3/13–14. p.
751. SZEGEDI Fanni: *1–2–3–4*. = Hévíz, 4–5/304. p.
752. SZEGEDI KOVÁCS György: *Miért vannak*. = Magyar Napló, 10/18. p.
753. SZEGEDI KOVÁCS György: *Reményed néha*. = Magyar Napló, 10/18. p.
754. SZEGEDI KOVÁCS György: *Útközben*. = Vár, 3/63–64. p.
755. SZEGEDI KOVÁCS György: *Vércsoport*. = Magyar Napló, 10/18. p.
756. SZENTGYÖRGYI László: *Árvaság*. = Napút, 6/128. p.
757. SZENTGYÖRGYI László: *Ideje lenne*. = Napút, 6/127. p.
758. SZENTGYÖRGYI László: *Nem is élt...* = Napút, 6/127. p.
759. SZENTGYÖRGYI László: *Nyelvromlás*. = Napút, 6/128. p.
760. SZENTGYÖRGYI László: *Por és hamu*. = Napút, 6/128. p.
761. SZENTGYÖRGYI László: *Szilánkok*. Számvetés. Bújócska. Gazdagság. Elképzeltelek. Törvények. (K)arcok. Székely János. (K)arcok. Boér Géza. (K)arcok. Lao-Ce. Történelemóra. Consummation Est. Egyensúly. Csalódás. Interjú. Bírálóat. = Székelyföld, 9/26–29. p.
762. SZENTGYÖRGYI László: *Történelemóra*. = Napút, 6/127. p.
763. SZENTGYÖRGYI László: *Üdvözlét Vásárhelyről*. = Napút, 6/128. p.
764. SZERB György: *Aranyfüst*. = Napút, 8/105. p.
765. SZERB György: *Arioso*. = Napút, 8/103–104. p.
766. SZERB György: *Elmegyógyintézet*. = Napút, 8/104. p.
767. SZERB György: *Könyörgés a végeken*. = Napút, 8/103. p.
768. SZOMBATI-SZABÓ István: *Májusi matyánk*. = Napút, 8/82–84. p.
769. SZONDI György: *Vonósnégyes*. = Napút, 6/102. p.
770. SZŐCS Géza: *Életem*. = Irodalmi Jelen, 10/31. p.
771. SZŐCS Géza: *Az én, a te, az ő s az énem, s a ted s az ője*. = Irodalmi Jelen, 9/13. p.
772. SZŐLLŐSI Mátyás: *purgatórium*. (2.). (10.). = Parnasszus, 2/47–48. p.
773. SZUCHER Ágnes Bernadett: *A boszorkány imája*. = Parnasszus, 2/129. p.
774. SZURDI Panni: *OP. valahány*. = Hévíz, 4–5/305. p.
775. SZVÉTEK Gábor: 22. = Napút, 7/105. p.
776. SZVÉTEK Gábor: 35. = Napút, 7/105–106. p.
777. SZVÉTEK Gábor: 38. = Napút, 7/107. p.
778. SZVÉTEK Gábor: 46. = Napút, 7/107. p.
779. TAKÁCS Zsuzsa: *Mint kártyavár, felállt*. = Alföld, 10/10. p.
780. TAKÁCS Zsuzsa: *Nézzétek hidegen egymást*. = Alföld, 10/10–11. p.
781. TAKÁCS Zsuzsa: *(Persze álmodott)*. = Alföld, 10/10. p.
782. TANDORI Dezső: *Újrátöltés*. = Tiszatáj, 9/3–4. p.
783. TARNAI László: *Fejcsóválás*. = Ezredvég, 5/45. p.
784. TATÁR Sándor: *Csak ha derűdet*. = Kalligram, 9/28. p.
785. TATÁR Sándor: *Csak szél süvít*. Győzött a gravitáció. = Kalligram, 9/29. p.
786. TATÁR Sándor: *Csend-élet, farkasokkal*. = Székelyföld, 9/21. p.
787. TATÁR Sándor: *Dac? Ki vagy mi ellen?* = Székelyföld, 9/22. p.

788. TATÁR Sándor: *elkomorod*. = *Mozgó Világ*, 9/42. p.
789. TATÁR Sándor: *Extra Hungariam est...! [De hát...]*. = *Mozgó Világ*, 9/42. p.
790. TATÁR Sándor: *finnyádtlan*. = *Mozgó Világ*, 9/41. p.
791. TATÁR Sándor: *góltotó*. = *Mozgó Világ*, 9/41. p.
792. TATÁR Sándor: *Haj, baj! A tavalyi bo[r-mon]...* = *Mozgó Világ*, 9/40. p.
793. TATÁR Sándor: *Herdálnunk kell, ba*. = *Mozgó Világ*, 9/42. p.
794. TATÁR Sándor: *Letisztult, világos képlet*. = *Mozgó Világ*, 9/40. p.
795. TATÁR Sándor: *a lúzer*. = *Mozgó Világ*, 9/41. p.
796. TATÁR Sándor: *malheur*. = *Mozgó Világ*, 9/41. p.
797. TINKÓ Máté: *Anyám, bocsásd meg*. = *Ezredvég*, 5/19. p.
798. TINKÓ Máté: *A büntudattal*. = *Kortárs*, 9/14. p.
799. TINKÓ Máté: *elaludni*. = *Parnasszus*, 2/81. p.
800. TINKÓ Máté: *Sírató*. = *Parnasszus*, 2/82. p.
801. TINKÓ Máté: *Holiday heart*. = *Tekintet*, 5/36–38. p.
802. TINKÓ Máté: *Holiday Heart*. = *Várad*, 7/22–23. p.
803. TINKÓ Máté: *Majd tüzet*. = *Ezredvég*, 5/19. p.
804. TINKÓ Máté: *Teremtés, történet nélkül*. = *Kortárs*, 9/14. p.
805. TOLNAI Ottó: *A magyar vers libre monumentális emlékműve*. = *Bárka*, 5/7–8. p.
806. TOMAJI Attila: *Nincs mért*. = *Vigilia*, 9/686. p.
807. TOMAJI Attila: *Szignatúra*. = *Vigilia*, 9/686–687. p.
808. TORNAI József: *Ezt panaszolom*. = *Hitel*, 9/3–4. p.
809. TORNAI József: *Kis temetési ének*. = *Vár*, 3/8. p.
810. TORNAI József: *Mindenség-zsolttár*. = *Tekintet*, 5/24–25. p.
811. TORNAI József: *Talán a sárgarigók*. = *Hitel*, 9/3. p.
812. TORNAI József: *Telefonszám*. = *Hitel*, 9/4–5. p.
813. TORNAI József: *Varázslás*. = *Tekintet*, 5/23–24. p.
814. TOROCZKAY András: *Biztosan ismered*. = *Jelenkor*, 10/1103. p.
815. TOROCZKAY András: *Fehérvári úti rablók*. = *Eső*, 3/34–35. p.
816. TOROCZKAY András: *Hangok*. = *Jelenkor*, 10/1104. p.
817. TÓTH Erzsébet: *Borsóevők*. = *Székelyföld*, 10/7–8. p.
818. TÓTH Kinga: *Bálna*. = *Irodalmi Szemle*, 9/6–9. p.
819. TÓTH Krisztina: *Dal a titkos életről*. = *Jelenkor*, 10/1025. p.
820. TÓTH Krisztina: *Jó lesz magnak*. = *Eső*, 3/3. p.
821. TÓTH Krisztina: *A világ minden országa*. = *Múlt és Jövő*, 2/46. p.
822. TÖZSÉR Árpád: *Interaktív fohász. Jó Közöny-herceghez*. = *Bárka*, 5/3. p.
823. TURBULY Lilla: *Ultra.hangok*. = *Mozgó Világ*, 9/38–39. p.
824. TURBULY Lilla: *Utazók*. = *Mozgó Világ*, 9/38. p.
825. TURCZI István: *Alázatosan elázott hajó a válaszáton*. = *Irodalmi Jelen*, 9/36. p.
826. TURCZI István: *A történelem egy sötét, úszó test*. = *Irodalmi Jelen*, 9/37. p.
827. TURCZI István: *A történelem, hé*. = *Irodalmi Jelen*, 9/38. p.
828. TURCZI István: *Üresség*. = *Eső*, 3/38–39. p.
829. TURCZI István: *Üresség*. (Elégia a másnapért). = *Hitel*, 10/82–84. p.
830. TURCZI István: *Üresség*. (Elégia az elégiáért). = *Tiszatáj*, 10/26–27. p.
831. TURCSÁNY Péter: *Salvatore!* = *Tempevölgy*, 3/5. p.
832. TURCSÁNYI Elek: *Csitt!* = *Napút*, 8/25–26. p.
833. TURCSÁNYI Elek: *Enged meg, hogy visszaszaladjak*. = *Napút*, 8/25. p.
834. TURI Tímea: *Anna visszafordul a peronról*. = *Jelenkor*, 10/1026. p.
835. TURI Tímea: *Fontosabb dolgok*. = *Jelenkor*, 10/1027. p.
836. TURI Tímea: *Gyorsvasút északon*. = *Jelenkor*, 10/1027. p.
837. TURI Tímea: *A hetedik év Pemberley-ben*. = *Parnasszus*, 2/28. p.
838. TURI Tímea: *A bűség élő szobra*. = *Parnasszus*, 2/28. p.
839. TURI Tímea: *Small talk*. = *Jelenkor*, 10/1026. p.
840. TÜRJEI Zoltán: *Poétikus Arc*. = *Magyar Napló*, 9/4. p.
841. TÜRJEI Zoltán: *Váróterem*. = *Magyar Napló*, 9/4. p.
842. UGRÓN Nóra: *tengernél*. = *Parnasszus*, 2/130. p.
843. VAJDA Péter: *(alfa)*. = *Somogy*, 2/10. p.
844. VAJDA Péter: *(altató)*. = *Somogy*, 2/11. p.

845. VAJDA Péter: *(bogarak)*. = Somogy, 2/10. p.
846. VAJDA Péter: *(chat-bely)*. = Somogy, 2/10. p.
847. VAJDA Péter: *(máltaí képslap)*. = Somogy, 2/11. p.
848. VAJDA Péter: *(ómega)*. = Somogy, 2/12. p.
849. VAJNA Ádám: *Damaszkusz felé*. = Parnasszus, 2/102. p.
850. VAJNA Ádám: *A bazárról és valami szerelemről*. = Parnasszus, 2/102. p.
851. VARGA Melinda: *Alkony májussal*. = Várad, 8/5. p.
852. VARGA Melinda: *Álom*. = Helikon, október 25. 7. p.
853. VARGA Melinda: *Átmenet*. = Várad, 8/5. p.
854. VARGA Melinda: *Időkötél*. = Helikon, október 25. 7. p.
855. VARGA Melinda: *Inger a távolság idegrendszerén*. = Várad, 8/4. p.
856. VARGA Melinda: *Istenkapu*. = Helikon, október 25. 7. p.
857. VARGA Melinda: *Kártyavár*. = Helikon, október 25. 7. p.
858. VARGA Melinda: *Képzeltés*. = Várad, 8/5. p.
859. VARGA Melinda: *Kiskutyám emlékére*. = Helikon, október 25. 7. p.
860. VARGA Melinda: *Magánmozi*. = Helikon, október 25. 7. p.
861. VARGA Melinda: *Mámor*. = Várad, 8/5. p.
862. VARGA Melinda: *Pillanatok*. = Helikon, október 25. 7. p.
863. VARGA Melinda: *Rubinvörös út*. = Helikon, október 25. 7. p.
864. VARGA Nikolett: *Fogoly*. = Napút, 6/62. p.
865. VÁRI Attila: *Éjjel a kertemben Jeszenyinnel*. = Helikon, szeptember 10. 1. p.
866. VÁRI János: *nekem kéne*. = Tiszatáj, 10/39. p.
867. VÁRI János: *Valami tenger*. = Tiszatáj, 10/39. p.
868. VÁRI FÁBIÁN László: *Fekete rímek*. = Napút, 6/53. p.
869. VÁRI FÁBIÁN László: *Képslapok Genovából*. = Tempevölgy, 3/14. p.
870. VÁRI FÁBIÁN László: *Már ma éjjel*. = Napút, 6/54. p.
871. VÁRI FÁBIÁN László: *„Midőn ezt írtam...”* = Korunk, 10/4. p.
872. VÁRI FÁBIÁN László: *Sikoly és sóhaj*. = Korunk, 10/3. p.
873. VÁRI FÁBIÁN László: *Sikoly és sóhaj*. = Napút, 6/52. p.
874. VAS István: *November*. = Látó, 10/110–111. p.
875. VASADI Péter: *Átirat*. = Napút, 7/53. p.
876. VASADI Péter: *A bíborosról*. = Vigilia, 10/749–750. p.
877. VASADI Péter: *Elmélkedés bazárról*. = Napút, 7/53–55. p.
878. VASADI Péter: *Emberi mesterség*. = Parnasszus, 1/76–77. p.
879. VASADI Péter: *Hazámboz*. = Napút, 7/56. p.
880. VASS Csaba: *Magányod*. = Parnasszus, 2/131. p.
881. VASS Norbert: *Primszámok*. = Zempléni Múzsa, 2/83. p.
882. VASS Tibor: *Bibinke és a fehérréjszaka*. Készecske A Nagy Bibin és a múlovarnóból. = Eső, 3/23–24. p.
883. VASS Tibor: *Bibinke és a búsz dugbagyma*. Készecske A Nagy Bibin és a múlovarnóból. = Parnasszus, 1/95–97. p.
884. VÉGH Attila: *Ázik*. = Napút, 7/45. p.
885. VETŐ János: *Hold sugár*. = Múlt és Jövő, 2/51. p.
886. VILLÁNYI G. András: *Farinelli*. = Hévíz, 4–5/307. p.
887. VITÉZ Ferenc: *A labirintusok emléke*. = Magyar Napló, 9/39. p.
888. VITÉZ Ferenc: *Tanulmány a Múzsáboz*. = Magyar Napló, 9/39. p.
889. VOZÁRI Dezső: *A firenzei gyorsvonaton*. = Napút, 8/97. p.
890. VOZÁRI Dezső: *A ház*. = Napút, 8/98. p.
891. VOZÁRI Dezső: *Menekülő nyár*. = Napút, 8/98–99. p.
892. VOZÁRI Dezső: *Szlovenszókó*. = Napút, 8/99. p.
893. VÖRÖS István: *Álmok és példabeszédek*. = Székelyföld, 10/10–11. p.
894. VÖRÖS István: *És nem vigyorogni*. = Prae, 1/81. p.
895. VÖRÖS István: *Fároszok*. = Irodalmi Jelen, 10/18–19. p.
896. VÖRÖS István: *A friss félelem*. = Irodalmi Jelen, 10/17. p.
897. VÖRÖS István: *Hullott almák*. = Székelyföld, 10/13. p.
898. VÖRÖS István: *Az ingyenes szolgáltatásokról*. (reggeli számvetés). = Irodalmi Jelen, 10/20–21. p.
899. VÖRÖS István: *Kétféle*. = Eső, 3/5. p.
900. VÖRÖS István: *Lélektani úrkutatás*. = Prae, 1/80–81. p.
901. VÖRÖS István: *Piac a csimpánztenyérhez*. = Székelyföld, 10/11–12. p.
902. VÖRÖS István: *Reggel*. = Székelyföld, 10/9–10. p.
903. VÖRÖS István: *Régi versek felfőzése, kicsontozása, nevetős melankóliával való megspékelése*. Előszó. Újmagyar ági-vigalom. A Paks kettőhöz. Gondolatok a könyv-

- lopásról. A csodaöreg visszatér. = Bárka, 5/13–18. p.
904. VÖRÖS István: *Századok*. = Eső, 3/5. p.
905. VÖRÖS István: *Tudósítás a medence partjáról*. = Eső, 3/6–7. p.
906. VÖRÖS István: *Az utolsó alma*. = Székelyföld, 10/13–14. p.
907. VÖRÖS István: *Világmegörző*. = Irodalmi Jelen, 10/22. p.
908. ZALÁN Tibor: *Bobó Bahget Iskander kiállításán*. = Látó, 10/8–9. p.
909. ZALÁN Tibor: *Bobó, a delfín-gyerek*. = Helikon, szeptember 25. 9. p.
910. ZALÁN Tibor: *Bobó a fagyaltozásról*. = Látó, 10/5–7. p.
911. ZALÁN Tibor: *Bobó hintázik*. = Látó, 10/7. p.
912. ZALÁN Tibor: *Bobó a költözésről*. = Somogy, 2/5–7. p.
913. ZALÁN Tibor: *Bobó nagy éji étvágya*. = Irodalmi Jelen, 9/56. p.
914. ZALÁN Tibor: *Bobónak a tavaszról*. = Irodalmi Jelen, 9/55. p.
915. ZALÁN Tibor: *Bobó úgy döntött*. = Helikon, szeptember 25. 9. p.
916. ZALÁN Tibor: *Bobó uszodába készül*. = Helikon, szeptember 25. 9. p.
917. ZALÁN Tibor: *Bobó Vorderbergben*. = Helikon, szeptember 25. 9. p.
918. ZALÁN Tibor: *Karcok bomlályos üvegén*. = Napút, 7/46–47. p.
919. ZALÁN Tibor: *Levél a tengerről*. = Látó, 10/9–13. p.
920. ZALÁN Tibor: *Muraközi fogat*. = Irodalmi Jelen, 9/56. p.
921. ZÁVADA Péter: *Egy öböl lehetőségei*. = Hévíz, 4–5/284–287. p.
922. ZELEI Miklós: *Rögzítő*. = Korunk, 10/62–63. p.
923. ZERINVÁRY Szilárd: *21 kotló*. (részletek). Chopin éjszakája (Párizsovszky Béla). Falánk hármaskép (Holvan-holnincs József). A szivarnak vége kell legyen (Kalandos Dezső). = Napút, 8/100–102. p.
924. ZERINVÁRY Szilárd: *Hit*. = Napút, 8/102. p.
925. ZSÁVOLYA Zoltán: *Lejtmenet-vezérlés*. = Tempevölgy, 3/9–10. p.
929. BALOGH Ádám: *Birkapárkolt*. = Hévíz, 4–5/335–337. p.
930. BÁNKI Éva: *G. birodalmában*. = Eső, 3/40–43. p.
931. BARLOG Károly: *Pitala si me*. = Irodalmi Szemle, 9/17–18. p.
932. BARTHA Gusztáv: *Csoda 2*. = Napút, 6/22–24. p.
933. BARTHA Gusztáv: *Csoda 3*. = Napút, 6/25–27. p.
934. BARTHA Gusztáv: *Némajáték*. = Napút, 6/20–22. p.
935. BECK Tamás: *Miért nem lehet mindig fény?* = Eső, 3/13–14. p.
936. BECK Tamás: *Öt emelet*. = Mozgó Világ, 9/64–65. p.
937. BENE Zoltán: *Kristóf*. = Vigilia, 9/688–692. p.
938. BENEDEK Szabolcs: *Nézd meg a malacokat!* = Hévíz, 4–5/308–314. p.
939. BERTA Ádám: *Harmincöt hónap*. = Hévíz, 4–5/280–283. p.
940. BERTA Zsolt: *A barna lány*. = Napút, 7/115–116. p.
941. BÉZI S. Lőrinc: *Házi áldás*. = Hítel, 9/36–42. p.
942. BORCSA Imola: *A láthatatlan sorompó*. = Helikon, szeptember 25. 12–13. p.
943. BÖSZÖRMÉNYI Gyula: *Kék dereng*. = Eső, 3/14–17. p.
944. BRÁDLI Béla: *A kódfejtő*. = Tiszatáj, 9/29–33. p.
945. CZINK Ferenc: *Három európai történet*. A sőr. A büfé. A kulcs. = Hévíz, 4–5/268–270. p.
946. CSABAI László: *Lélegzet*. = Kortárs, 9/7–13. p.
947. CSIKÓS Attila: *Verbunk*. = Hévíz, 4–5/293–296. p.
948. DARVASI László: *Egy nagyon sürgős ügy*. = Alföld, 9/26–30. p.
949. DEZSŐ Anna: *Két elbeszélés*. Szél. Benczés Laci. = Ezredvég, 5/6–9. p.
950. DINÓK Zoltán: *Gond az árammal*. = Napút, 7/117–118. p.
951. DUNAVECKZI Anikó: *Az utolsó felvonás*. = Irodalmi Jelen, 9/50–53. p.
952. EGRESSY Zoltán: *Entrekrikum*. = Kalligram, 9/10–12. p.
953. FARKAS Csaba: *Két őszi történet*. Kagyló a kabátzsebben. A Déli Hal csillagkép. = Ezredvég, 5/33–35. p.
954. FÉJA Endre: *A múltba szálló gondolatok*. = Vár, 3/21–23. p.
955. FERDINANDY György: *Határesetek*. = Forrás, 10/39–43. p.

Rövidpróza

926. ADORJÁN Anna: *Követési távolság*. = Székelyföld, 9/23–25. p.
927. ÁMORTH Angelika: *A tőkéletes*. = Napút, 6/61–62. p.
928. AMRAN, Ahmed: *A hid*. = Eső, 3/45–50. p.

956. FLEISZ Katalin: *Kilátások*. = Várad, 8/6–7. p.
957. GÁSPÁR Aladár: *A fiú*. = Vár, 3/46–49. p.
958. GERŐCS Péter: *Sötétkamra*. = Irodalmi Jelen, 10/11–16. p.
959. GOTHÁR Tamás: *Metszetek*. = Helikon, október 25. 13. p.
960. GRENDEL Lajos: *Az idő bosszában*. = Alföld, 10/6–9. p.
961. GULÁCSY Lajos: *Élő szerelem*. = Napút, 8/9–10. p.
962. GULÁCSY Lajos: *Halott Szerelem*. = Napút, 8/10–11. p.
963. GULISIO Tímea: *Ózsláb*. = Várad, 9/35–38. p.
964. GULISIO Tímea: *A pusziárus*. = Várad, 9/34–35. p.
965. HAJDÚ-FARKAS Péter: *Reggeli látvány*. = Helikon, szeptember 25. 6–8. p.
966. HAJÓS Eszter: *Félkészfogó*. = Helikon, október 25. 11. p.
967. HAJÓS Eszter: *Félrefogódzó*. = Helikon, október 25. 11. p.
968. HAJÓS Eszter: *A sötétben nincsenek*. = Helikon, október 25. 11. p.
969. HARMATI Minka: *Éjszakai ragyogás*. = Vigília, 9/683–686. p.
970. HARSÁNYI Kálmán: *Kívül a szívemen*. Költemény prózában. = Napút, 8/22–24. p.
971. HARTAY Csaba: *Majd én megmondom, milyen az igazi nyár!* = Bárka, 5/23–24. p.
972. HEITER Tamás: *Amikor*. = Vár, 3/28–29. p.
973. HERNYÁK Zsóka: *Tisztelt Tanár Úr*. = Irodalmi Jelen, 9/39–41. p.
974. HULES Béla: *A Nagy Szőlőtaposó*. = Napút, 8/124. p.
975. JAHODA Sándor: *Isten kegyeltjei*. = Magyar Napló, 9/36–38. p.
976. JÁSZBERÉNYI Sándor: *A kutya kölyke*. = Jelenkor, 10/1031–1062. p.
977. JERNEY Gábor: *Febér zoknik*. = Irodalmi Jelen, 9/11–12. p.
978. JÓDAL Kálmán: *Habkőnyű nehézvízgyász*. = Vár Ucca Műhely, 2/67–73. p.
979. KALÁSZ István: *A bíd*. = Tekintet, 5/26–28. p.
980. KEMÉNY Simon: *Motívumok*. = Napút, 8/7–8. p.
981. KERTÉSZ Dávid: *Nem elég*. = Napút, 6/63–64. p.
982. KIS Bálint: *Egy kicsit sok a vessző a bosszú versben*. = Várad, 9/17–21. p.
983. KISS Ottó: *A kísérlet*. = Hévíz, 4–5/274–278. p.
984. KISSLAKI László: *Mühlstein Jakob csele*. = Irodalmi Jelen, 9/61–63. p.
985. KONTRA Ferenc: *A leándervirág illata*. = Magyar Napló, 10/41–43. p.
986. KOPRIVA Nikolett: *Kilenc perc*. = Napút, 6/42–43. p.
987. KOVÁCS Asztrik: *Amiken gondolkozol*. = Napút, 7/102. p.
988. KOVÁCS Asztrik: *Falak*. = Napút, 7/100–101. p.
989. KOVÁCS Asztrik: *Ha már úgy is itt vagy*. = Napút, 7/100. p.
990. KOVÁCS Asztrik: *Megváltoztál*. = Napút, 7/101–102. p.
991. KOVÁCS Eleonóra: *Arcmetszetek*. = Napút, 6/65. p.
992. KOZMA Vince: *Egy átoksúly alatt*. = Vár Ucca Műhely, 2/61–62. p.
993. KOZMA Vince: *A tóban*. = Vár Ucca Műhely, 2/58–60. p.
994. KOZMA Vince: *A vers után*. = Vár Ucca Műhely, 2/55–58. p.
995. KUKORELLY Endre: *(A felület)*. = Eső, 3/27–29. p.
996. KUKORELLY Endre: *Nihil, nedv, grimaszok, nyelvikötés*. = Bárka, 5/10–12. p.
997. KUTAS József: *Messziről jött idegenek meséje*. = Ezredvég, 5/20–24. p.
998. KÜRTI Réka: *Egy dallam*. = Vár, 3/93. p.
999. KÜRTI Réka: *A lovag*. = Vár, 3/92. p.
1000. LANCSZOR Gábor: *A dédapám cimbalma*. = Irodalmi Szemle, 9/4–5. p.
1001. LO BELLO Maya J.: *Akweasne elégia*. = Kortárs, 10/22–32. p.
1002. LOKODI Imre: *Rádberger álma*. = Székelyföld, 9/46–50. p.
1003. LÖVEI Zsolt: *Az igazi hab*. = Hévíz, 4–5/298–303. p.
1004. LUKÁTS János: *A szélbarang*. = Zempléni Műzsa, 2/79–82. p.
1005. MADÁCSY Tímea: *A szomszéd seprűje elűszott*. = Napút, 7/92–99. p.
1006. MAGAI Miklós: *A kutya, aki baszni akart*. = Prae, 1/90–92. p.
1007. MAKAI Máté: *Aurél áll a vászon előtt*. = Kortárs, 9/39–43. p.
1008. MAKAI Máté: *A ciprusi kísérlet*. = Vár Ucca Műhely, 2/37–44. p.
1009. MARCZINKA Csaba: *Magaskultúra*. = Magyar Műhely, 3/9. p.
1010. MARCSÁK Gergely: *Zár*. = Napút, 6/66–67. p.
1011. MÁRTON László: *Szegyén tavasszal*. = Alföld, 10/13–17. p.
1012. MÁTYÁS Zsolt Imre: *Bach: Air*. = Várad, 8/30–35. p.

1013. MÉHES Károly: *Vakáció*. = Irodalmi Jelen, 9/31–35. p.
1014. MERNYÓ Ferenc: *Helymeghatározó*. Novella a virtuális világból. = Kortárs, 9/16–36. p.
1015. MESTER Györgyi: *Élő reklám*. = Magyar Műhely, 3/6–8. p.
1016. MESTER Györgyi: *A garabonciás*. = Látó, 10/39–42. p.
1017. MESTER Györgyi: *Pipacsoszorú*. = Látó, 10/42–45. p.
1018. MESTER Györgyi: *A rajkszög*. = Látó, 10/36–39. p.
1019. MESTER Györgyi: *A rajkszög*. = Magyar Műhely, 3/3–5. p.
1020. MIKA Gabriella: *Csend*. = Várad, 8/14–15. p.
1021. MIKA Gabriella: *Észrevétlenül*. = Várad, 8/16–22. p.
1022. MIKA Gabriella: *A megszállott*. = Várad, 8/23–25. p.
1023. MÓROTZ Krisztina: *Kedves Zoltán!* = Vár, 3/59–60. p.
1024. MÓROTZ Krisztina: *Kenyérillatúnak bűvtál*. = Vár, 3/61. p.
1025. MÓROTZ Krisztina: *Az ősz*. = Vár, 3/59. p.
1026. MRENA Julianna: *Tükörfény*. = Eső, 3/19–23. p.
1027. NAGY Koppány Zsolt: *A francia királylány panaszai*. = Székelyföld, 10/15–17. p.
1028. NAGY Zoltán Mihály: *Isteni szerencse*. = Napút, 6/44–48. p.
1029. NOVÁK Zsüliet: *Napkitörés*. = Eső, 3/29–33. p.
1030. ODZE György: *Futárút, 1956*. = Mozgó Világ, 9/54–56. p.
1031. ODZE György: *Szeretem a nagy meséket*. = Mozgó Világ, 9/57–63. p.
1032. ORBÁN János Dénes: *Vezesd még egyszer...* = Bárka, 5/56–59. p.
1033. PALASOVSKY Ödön: *8 boldogság és mandulavirág*. = Napút, 8/45–47. p.
1034. PÁLYI András: *Többé nem szabadulsz*. = Jelenkor, 9/932–940. p.
1035. PÁSZTOR Bertalan: *A mentőangyal könyve*. = Vár, 3/51–57. p.
1036. PATAK Márta: *Vátrakozás*. = Forrás, 10/55–57. p.
1037. PAYER Imre: *Történelem-vákuum*. = Prae, 1/36–38. p.
1038. POÓS Gergely: *A cédrusfa*. = Napút, 7/103–104. p.
1039. RAFFAY Kamilla: *A tükör*. = Lyukasóra, 5/21. p.
1040. RÉTHY István: *Függöny, kemény, fűgomba*. = Vár Ucca Műhely, 2/100–102. p.
1041. RÉTHY István: *Fűzfű vizsgamunkája*. = Vár Ucca Műhely, 2/102–104. p.
1042. RÉTHY István: *Három rábajtás*. = Vár Ucca Műhely, 2/105–106. p.
1043. RÉTHY István: *Régi szerelem*. = Vár Ucca Műhely, 2/109–111. p.
1044. RÉTHY István: *Strandszékkel földúton*. = Vár Ucca Műhely, 2/107–108. p.
1045. RÉVÉSZ Béla: *Miniatűr a csegettűről*. = Napút, 8/16–17. p.
1046. RÉVÉSZ Béla: *Miniatűr a mosolyról*. = Napút, 8/15. p.
1047. SALL László: *A svéd postás másképp csegett*. = Irodalmi Jelen, 9/20–28. p.
1048. SÁNDOR Zoltán: *Így szólott J. K.* = Vár Ucca Műhely, 2/45. p.
1049. SÁNDOR Zoltán: *J. K. a bevásárlóközpontban*. = Vár Ucca Műhely, 2/46–47. p.
1050. SÁNDOR Zoltán: *J. K. emlékei az útról*. = Vár Ucca Műhely, 2/46. p.
1051. SÁNDOR Zoltán: *J. K. egy punkrock dalban*. = Vár Ucca Műhely, 2/47–48. p.
1052. SÁNDOR Zoltán: *J. K. utolsó performance-a*. = Vár Ucca Műhely, 2/48–49. p.
1053. SÁRA Júlia: *Az utolsó fénykép*. = Eső, 3/35–37. p.
1054. SCHMAL Róza: *Baross tér, félelem*. = Jelenkor, 10/1076–1079. p.
1055. SELYEM Zsuzsa: *Hamis frank*. = Irodalmi Jelen, 10/32–37. p.
1056. SELYEM Zsuzsa: *Molin Rouge 1927*. = Hévíz, 4–5/254–259. p.
1057. SHREK Timea: *A felismerés*. = Napút, 6/59–60. p.
1058. SOLTÉSZ Béla: *Facelift*. = Hévíz, 4–5/262–264. p.
1059. SOMOGYI Zoltán: *Senki úr és a Halál*. = Somogy, 2/13–21. p.
1060. STANCIK-STARECZ Ervin: *Hajónapló*. = Napút, 6 (Napút-füzetek 96.)/1–33. p.
1061. STANCIK-STARECZ Ervin: *Szarvassá vált Krisztus*. = Napút, 7/34. p.
1062. SZAKÁCS István Péter: *Boszorkánykör*. = Székelyföld, 9/30–40. p.
1063. SZALAY Zoltán: *Lent a földön*. = Látó, 10/14–19. p.
1064. SZARKA Klára: *Tour de France*. = Ezredvég, 5/29–31. p.
1065. SZÁVAI Attila: *Hajli*. = Irodalmi Szemle, 9/67–70. p.
1066. SZÁZ Pál: *A galócagomba meséje*. phytolegenda. = Kalligram, 9/37–38. p.
1067. SZÁZ Pál: *A gyűkérvágás*. phytoenigma. = Kalligram, 9/41. p.
1068. SZÁZ Pál: *A hársfa meséje*. phytolegenda. = Kalligram, 9/38–39. p.

1069. SZÁZ Pál: *Virágnyevek*. phytoenigma. = Kalligram, 9/40–41. p.
1070. SZÖLLŐSI Máttyás: *Betelgeuse*. = Tiszatáj, 10/6–24. p.
1071. TABÁK András: *Mint a napot...* Bányász-legenda. = Ezredvég, 5/37–42. p.
1072. TAMÁS Kincső: *Barázdabillegető*. = Tekintet, 5/30–31. p.
1073. TAMÁS Kincső: *Tróger*. = Tekintet, 5/32–35. p.
1074. TÓTH Krisztina: *Másolat ki nem adható*. = Bárka, 5/48–50. p.
1075. TURCSÁNYI Elek: *Halott Valdemár lelke*. = Napút, 8/26–27. p.
1076. TÚRI Bertalan: *Ferkó*. = Ezredvég, 5/13–17. p.
1077. URBÁN Ákos: *Faiskola*. = Zempléni Műzsa, 2/70–75. p.
1078. USZTICS Máttyás: *Fekete kutya didereg*. = Hítel, 10/27–40. p.
1079. VAJDA Anna Noémi: *Napvadászat*. = Látó, 10/55–64. p.
1080. VARGA Sándor-György: *OnertaKormany_ OnaKormanye*. = Helikon, október 10. 12–13. p.
1081. VÁRNAI Réka: *A 11-es szoba*. = Prae, 1/83–86. p.
1082. VÁRNAI Réka: *Könnyű*. = Prae, 1/82. p.
1083. VÉCSEI Rita Andrea: *Stroboszkóphatás*. = Eső, 3/26–27. p.
1084. VERES István: *Kati követ eszik*. = Kalligram, 9/30–34. p.
1085. VÖRÖS István: *A gyász hír okossá tesz*. = Jelenkor, 9/923–931. p.
1086. ZELEI Miklós: *Hajnalban jó szarvast akasztani*. = Forrás, 10/58–59. p.
1093. MARAFKÓ László: *A harmadik simogatás joga*. [Regényrészlet – Égforduló.] = Kortárs, 10/42–50. p.
1094. NAGY Gergely: *Hilversum*. Végtelen expozíciós idejű fényképezés. Természetes, hogy elmaradt. Mesterséges szívárvány. [Regényrészletek – Hilversum.] = Jelenkor, 10/1063–1075. p.
1095. ORAVECZ Imre: *Ókontri*. [Regényrészlet.] = Kalligram, 9/3–7. p.
1096. PÉNTÉK Orsolya: *Dorka könyve*. Barack. Buda. Jázmin. [Regényrészlet.] = Kalligram, 9/19–27. p.
1097. POTOZKY László: *Éles*. (regényrészlet.) = Prae, 1/43–47. p.
1098. PRÁGAI Tamás: *Jules*. Latyakos, lucskos, semmilyen idő. Satya megsértett. Még egy előnye volt, hogy nem jött. Azt állította, mindenben segít? [Regényrészletek – Veller.] = Kortárs, 10/6–17. p.
1099. SARUSI Mihály: *Túl-a-Dunán innya kö. (Pincszer II.)*. Sági ürgeöntés. Villány Vylanja. Villányi: villányi. Kell egy kis anyag? Fukszos, azaz rozé (netán siller). Kóser bor. Borbeszolgáltatás, ebihallal. Boruccából boruccába. Festői borkalamajka. Paráznságmentes bor. Lovasi violaszagos. Borjavítás zenével. = Vár, 3/32–43. p.
1100. SZILÁGYI-NAGY Ildikó: *Tizenkettő bizony – Boros Szofi néni*. (regényrészlet.) = Irodalmi Jelen, 10/43–46. p.
1101. SZEIFERT Natália: *Az alattú szerekről*. [Regényrészlet.] = Mozgó Világ, 9/47–53. p.
1102. VÁGVÖLGYI B. András: *Grid*. (részletek.) = Helikon, október 25. 8–9. p.
1103. ZALÁN Tibor: *Papírváros-szilánkok 4*. = Tiszatáj, 9/5–13. p.
1104. ZSIDÓ Ferenc: *Arról, hogy mi a normális*. (részletek.) = Várad, 9/22–30. p.

Hosszúpróza

1087. BOGDÁN László: *Jelenések a Hagia Sopiában*. [Regényrészlet – A katona és a démon.] = Helikon, október 10. 6–8. p.
1088. BOGDÁN László: *Találkozás az angyallal*. [Regényrészlet – A katona és a démon.] = Helikon, október 10. 8. p.
1089. CSEH Sándor: *Akácfa alatt*. Részlet. [Akácfa alatt.] = Napút, 6/31–41. p.
1090. CELENYÁK Imre: *Arany*. (Részlet egy készülő regényből.) = Irodalmi Jelen, 10/23–30. p.
1091. LŐRINCZ György: *Bécs fölött a Hargitát*. [Regényrészlet.] = Hítel, 10/44–58. p.
1092. LŐRINCZ György: *Bécs fölött a Hargitát...* [Regényrészlet.] = Magyar Napló, 10/25–29. p.

Átmeneti műfajok

1105. PION István: *Az egyetlen szlemmer*. szigorán szerepszlem. [Slam.] = Bárka, 5/27–29. p.
1106. SAITOS Lajos: *Gerezzdek*. [Aforizmák.] = Vár Ucca Műhely, 2/124–126. p.
1107. SIMON Márton: *Vércsontpark*. [Slam.] = Bárka, 5/51. p.
1108. TÉREY János: *Fénykórus*. (Részlet A Legkisebb Jégkorszak című [verses] regényből.) = Eső, 3/24–25. p.

Kevert műfajok

1109. KARACS Andrea: *Hajó*. = Magyar Műhely, 3/17. p.
1110. KARACS Andrea: *Hallom szavad*. = Magyar Műhely, 3/16. p.
1111. KARACS Andrea: *Homokóra*. = Magyar Műhely, 3/14. p.
1112. KARACS Andrea: *Karácsonyi gyertya*. = Magyar Műhely, 3/16. p.
1113. KARACS Andrea: *Vízkereszt*. = Magyar Műhely, 3/15. p.
1114. MOLNÁR Zsolt: *Bekőrfalazva*. = Várad, 8/8. p.
1115. TANDORI Dezső: *Köznap és egzisztencialitás*. = Forrás, 10/32–38. p.

Közönség előtt előadásra szánt mű

1116. DEMÉNY Péter: *Tárgyalás*. = Látó, 8–9/133–142. p.
1117. GYÓREI Zsolt – SCHLACHTOVSKY Csaba: *Várkereti Juliska*, avagy a szerelmi büzfészek. = Bárka, 5/30–41. p.
1118. HÁY János: *Elektra*. 2. rész. = Alföld, 9/8–22. p.
1119. KOVÁCS András Ferenc: *Szálka a torokban*. = Látó, 8–9/217–223. p.

1120. KÖTŐ Áron: *Rendelő*. [Dramolett.] = Látó, 8–9/109–132. p.
1121. MILLOK Éva: *Forradalom*. (Részlet). [Dráma.] = Ezredvég, 5/49–54. p.
1122. SZÉKELY Csaba: *Idegenek*. Három politikai gyermekdarab. Félelmetes. Ezek állatok. Ringlispil. = Látó, 8–9/69–108. p.
1123. SZÉKELY Szabolcs: *A vérzsídó éjszakája*. = Hévíz, 4–5/315–320. p.
1124. SZILÁGYI Aladár: *Színészbál a Fekete Sasban*. Hommage a Déryné Széppataki Róza. [Monodráma.] = Várad, 7/12–21. p.
1125. TASNÁDI-SÁHY Péter: *Kettősünnep*. törzsi játék. [Színdarab.] = Várad, 7/27–54. p.

Irodalmi képregény

1126. DUDÁS Győző: *Mitzi Macska 9 élete*. = Szépirodalmi Figyelő, 5/68–73. p.
1127. VINCZE Ferenc – CSILLAG István: *Baltahajítás*. = Helikon, október 25. 22. p.
1128. VINCZE Ferenc – CSILLAG István: *Csendélet bentlakásban*. = Helikon, szeptember 10. 22. p.
1129. VINCZE Ferenc – CSILLAG István: *Méreték*. = Helikon, október 10. 22. p.
1130. VINCZE Ferenc – CSILLAG István: *Udvari szerelem*. = Helikon, szeptember 25. 22. p.

(Összeállította: ZAHARI ISTVÁN)

SZÁMUNK SZERZŐI

BADÁR SÁNDOR (1964) színész, humorista

BÁLINT FERENC (1985) humorista

BELICZAI BALÁZS (1976) humorista

BENK DÉNES (1976) humorista

FELMÉRI PÉTER (1982) humorista

GANGEL NOÉMI (1989) újságíró

KORMOS ANETT (1981) humorista, újságíró

KOVÁCS ANDRÁS PÉTER (1978) humorista

KŐHALMI ZOLTÁN (1977) humorista

LAJTAI MÁTYÁS (1986) szociológus, az MTA BTK TTI tudományos segédmunkatársa

LAKATOS ISTVÁN (1980) képregényrajzoló, illusztrátor

LITKAI GERGELY (1976) humorista, forgatókönyvíró

REICHERT GÁBOR (1987) kritikus, az MTA ITI tudományos segédmunkatársa

TÓTH SZABOLCS (1981) humorista

VÁRADI NAGY PÉTER (1979) kritikus

VASS NORBERT (1985) történész, kritikus, a Szépirodalmi Figyelő szerkesztője

VIDA VIRÁG (1977) újságíró, koreográfus

VIDOSA ESZTER (1991) kritikus

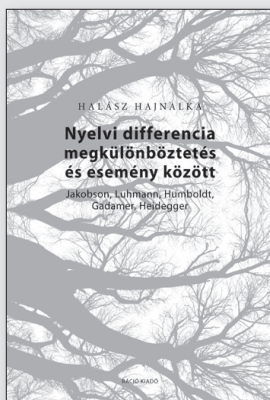
VINCZE FERENC (1979) író, irodalomtörténész, a Szépirodalom Figyelő főszerkesztő-helyettese

HALÁSZ HAJNALKA

Nyelvi differencia megkülönböztetés és esemény között

Jakobson, Luhmann, Humboldt, Gadamer, Heidegger

2015, 176 oldal, 2500 Ft



Bizonyára nem véletlen, hogy a 20. század elején, amikor a nyelv (filozófiai) gondolkodásra gyakorolt hatásának, illetve e hatást kiváltó nyelvi eseménynek már nemcsak előjelei, szimpptomái, hanem bizonyos értelemben „tanúi” is vannak, amikor tehát ennek a tapasztalatnak az első szaktudományos reflexiói megjelennek, akkor a nyelv vagy a jel fogalma már eleve elválaszthatatlannak tűnik a differencia fogalmától. A nyelv, minden ráirányuló kérdést megelőzően, ekkor már ilyen formában jelentkezik, méghozzá anélkül, hogy ezt a sajátos megjelenést vagy fogalmi összefüggést tudatos alapító aktushoz, például valamilyen kiinduló teóriához lehetne kötni. Nem mint valamilyen tárgy

vagy téma vonja magára hirtelen az érdeklődést, nem valamilyen érdekvagy érdeklődés által kerül a figyelem középpontjába, hanem már ekkor is mint valami elmúlt, de a jelent mégis látens formáló esemény érezteti a hatását, melynek bármennyire is eltérőek az értelmezései, de mégis közös a tapasztalata; melyet bár nem lehet szó nélkül hagyni, mégis ellenáll az elbeszélés időbeli vagy logikai rendjének. A nyelv saját előlépésével, tolakodó tapasztalattal egyidejűleg meg is vonja magát; épp amikor szóhoz jutna, megragadhatatlanná, „tisztá” differenciává válik. Ugyanakkor viszont éppen ennek a kihívásnak (egy nyelvi tapasztalat szóhoz juttatásának) a legkövetkezetesebben megfelelni igyekvő kísérletek, szövegek azok, amelyek ennek a sosem volt, csak hatásaiban jelentkező és így mégis csak inkább eljövő eseménynek a bekövetkezését ígérik.

A kötetben olvasható elemzések ezeket a dinamikus összefüggéseket Roman Jakobson, Niklas Luhmann, Wilhelm von Humboldt, Hans-Georg Gadamer és Martin Heidegger egyes szövegeinek szoros olvasásával követik nyomon.

HALÁSZ HAJNALKA 1984-ben született Budapesten. Jelenleg a berlini Humboldt Egyetem Magyar Irodalom és Kultúra Tanszékének tudományos munkatársa.

A kötet megrendelhető vagy kedvezményesen megvásárolható a kiadó szerkesztőségében: Ráció Kiadó • 1072 Budapest, Akácfa utca 20.
tel.: (1) 321-8023 • fax: (1) 321-4757 • e-mail: racio@racio.hu • www.racio.hu

KRICSFALUSI BEATRIX
Ellenálló szövegek

A színház nem-dramatikus megszakításai

2015, 260 oldal, 2750 Ft



A dráma fogalmát hagyományosan meghatározó kettősség miatt a drámaolvasás szükségképpen intermedialis és interdiszciplináris tevékenység. A jelen kötetben összegyűjtött tanulmányok módszertudatát a dráma fogalmát kezdetektől meghatározó kettősség – irodalmi műalkotás és színházi előadás alapjául szolgáló szöveg – és az ebből következő felismerés befolyásolja, mely szerint a drámához analitikus és történeti értelemben egyaránt kizárólag interdiszciplinárisan érdemes közelíteni. A dráma és a színház bonyolult, történetileg

változó kapcsolatrendszerét feltérképező tanulmányok két tematikus csomópont köré rendeződnek. A kötet első felében található írások a színházi medialitás kérdéskörének vizsgálatakor a történeti avantgárdig nyúlnak vissza. A kötet második részét kitevő olvasatok a dramatikus önreflexió működését vizsgálják a kortárs német nyelvű drámában. A Peter Handkétől René Polleschig megrajzolt történeti ív párhuzamosan fut mind temporális, mind térbeli értelemben a kortárs német színház és az azt figyelemmel kísérő értelmező útjával: Brechtől Brechtig.

KRICSFALUSI BEATRIX 1975-ben született Debrecenben. Jelenleg a Debreceni Egyetem Germanisztikai Intézetének adjunktusa.

A kötet megrendelhető vagy kedvezményesen megvásárolható a kiadó szerkesztőségében: Ráció Kiadó • 1072 Budapest, Akácfa utca 20.
tel.: (1) 321-8023 • fax: (1) 321-4757 • e-mail: racio@racio.hu • www.racio.hu

BUDAPESTI OPERETT SZÍNHÁZ

MŰVÉSZETI VEZETŐ: KERÓ



JACOBI VIKTOR

S Y B I L L

OPERETT

FISCHL MÓNIKA, DOLHAI ATTILA, VADÁSZ ZSOLT, FRANKÓ Tünde, KOCSIS DÉNES
DANCs ANNAMÁRI, OSZVÁLD MÁRIKA, MÉSZÁROS ÁRPÁD ZSOLT, OTTLIK ADÁM
RENDEZŐ: SZABÓ MÁTÉ / KARMESTER: CSER ADÁM

MBI MASYAR BRANDS
2011-2012-13



OPERETT SZÍNHÁZ

FELELŐS KIADÓ: LŐRINCZY GYÖRGY FŐIGAZGATÓ

WWW.OPERETT.HU

Superbrands

A **lokál** KEMELT TÁMOGATÁSÁVAL



NÉPSZAVAZÁS

fidelio

JEGY+HU

Alaszkai FESCO

színház.hu
Magyar Színház Pártja

RIDIKÓL

ISSN 1585-3829



9 771585 382140

15006



Ára: 600 Ft



**Magyar
Szín
ház**



JEAN-CLAUDE CARRIÈRE

A napló
AVAGY A DON JUAN-KATALÓGUS



BEMUTATÓ | 2015. NOVEMBER 6.

**CSÉPAI ESZTER
BEDE-FAZEKAS SZABOLCS**

magyarszin haz.hu



nká

